

Mohamed Tilmatine
Abdelghani El Molghy
Carles Castellanos
Hassan Banhakeia

**La llengua rifenya.
Tutlayt tarifit**

Sumari

PRÒLEG	7
PRÉFACE	9
ALGHU	10
LA LLENGUA AMAZIGHA I ELS AMAZIGHS	13
RESUM DE GRAMÀTICA AMAZIGHA	17
1. LA PRONÚNCIA	17
1.1. Les Vocals	17
1.2. Les Consonants	17
1.3. Observacions finals per a la lectura	19
1.4. Algunes característiques dels parlars del Rif dins el conjunt dels parlars amazighs	20
1.5. Explicació entorn del sistema de transcripció escollit en aquesta obra. Els diferents sistemes de transcripció	21
2. FLEXIÓ DEL NOM	23
3. EL PRONOM PERSONAL	25
3.1. El pronom personal subjecte	25
3.2. Pronoms afixats al verb	25
3.3. Pronoms sufixats al nom, a les proposicions i als adverbis	26
4. EL SISTEMA VERBAL	29
5. L'ADJECTIU	33
6. EL DEMOSTRATIU	35
7. ADVERBIS DE LLOC I PARTÍCULES VERBALS DE DIRECCIÓ	37
8. PARTÍCULES INTERROGATIVES	39
9. ALGUNES CONSTRUCCIONS DE LA SINTAXI AMAZIGHA	41
9.1. L'estat constructe i el genitiu	41
9.2. La partícula presentativa i conjuntiva "d"	42
9.3. D'altres funcions corresponents a la conjunció "i" catalana	42
9.4. La col·locació dels pronoms i les partícules respecte al verb	42
9.5. El superlatiu i el comparatiu	43
9.6. Formes derivades	43

9.6.1. Prefix verbal causatiu "s-" (<i>fer fer, una acció</i>)	43
9.6.2. Prefix verbal de passiva "t-/tw-" (<i>ésser feta, una acció</i>)	43
9.6.3. Prefix nominal "b(u)" (<i>el qui té...</i>) / "m(u)" (<i>la qui té...</i>)	43
9.6.4. Substantivació	44
10. UTILITZACIÓ D'ALGUNES PREPOSICIONS	45
11. UTILITZACIÓ DE CONJUNCIONS I RELACIONANTS	49
12. ALGUNES EXPRESSIONS RIFENYES	51
LÈXIC BÀSIC AMAZIGH-CATALÀ-FRANCÈS	
PRIMERA PART. LÈXIC BÀSIC PER ÀREES SEMÀNTIQUES	53
SUBSTANTIUS I NUMERALS - <i>Substantifs et numéraux</i> - Ismawen d imdanen	53
1. PARTS DEL COS HUMÀ - <i>PARTIES DU CORPS HUMAIN</i> - IMNATEN N ARRIMET	53
2. PERSONES I PARENTIU - <i>PERSONNES ET PARENTÉ</i> - ATARRAS D TARRAWT NES	57
3. QUALITATS I ESTATS (PERSONES) - <i>QUALITÉ ET ÉTATS (PERSONNES)</i> - IMERKIDEN D IDDADEN	61
4. TEMPS CRONOLÒGIC - <i>TEMPS CHRONOLOGIQUE</i> - AKUD	63
5. NOMBRES I HORES - <i>NOMBRES ET HEURE</i> - IMDANEN D USRAG	67
6. MATÈRIES I COLORS - <i>MATIÈRES ET COULEURS</i> - TANGAWIN D INITEN	71
7. NATURA I CLIMA - <i>NATURE ET CLIMAT</i> - AGAMA D ANZEWI	73
8. ANIMALS - <i>ANIMAUX</i> - RMAR	77
9. MENJAR - <i>ALIMENTATION</i> - MACCA	81
10. CUINA I ÀPATS - <i>CUISINE ET REPAS</i> - TAGHARGHART	85
11. VESTIT - <i>VÊTEMENTS</i> - ARRUD	87
12. CASA - <i>MAISON</i> - TADDART	89
13. TREBALLS MANUALS I EINES - <i>TRAVAUX MANUELS ET OUTILS</i> - AMAHIL N UFUS	91
14. PROFESSIONS - <i>PROFESSIONS</i> - ISUDAR	95
15. POBLE I CIUTAT - <i>VILLAGE ET VILLE</i> - DCAR D TANDINT	97
16. JOCS I ESPORTS - <i>JEUX ET SPORTS</i> - IRAREN D ADDALEN	101
17. VIATGES - <i>VOYAGES</i> - ANIGI	103
EL VERB - <i>LE VERBE</i> - AMYAG	105
18. VERBS BÀSICS - <i>VERBES DE BASE</i> - IMYAGEN N ABUD	105
19. VERBS D'ACCIÓ (SIMPLE) - <i>VERBES D'ACTION</i> - IMYAGEN N TIGAWT	109
20. VERBS DE FUNCIONS - <i>VERBES DE FONCTION</i> - IMYAGEN N TISGHENIN	113
21. VERBS DE COMUNICACIÓ - <i>VERBES DE COMMUNICATION</i> - IMYAGEN N TAMEYAWAT	115
22. VERBS DE REFLEXIÓ I SENTIMENTS - <i>VERBES DE REFLEXION ET DE SENTIMENTS</i> - IMYAGEN N AKREBBET D TUFERAYT	117
23. VERBS DE PERTINENÇA - <i>VERBES DE POSSESSION</i> - IMYAGEN N TAMILIT	119
24. VERBS DE MOVIMENT (COMPLEX) - <i>VERBES DE MOUVEMENT</i> - IMYAGEN N AMUSSU	121
25. VERBS D'ACTIVITATS CASOLANES - <i>VERBES D'ACTIVITÉS DU FOYER</i> - IMYAGEN N IRMAD N TADDART	123
26. VERBS D'ACTIVITATS LABORALS - <i>VERBES D'ACTIVITÉS PROFESSIONNELLES</i> - IMYAGEN N IRMAD N AMAHAR	125
ADJECTIUS - <i>ADJECTIFS</i> - IRBIBEN	127
27. ADJECTIUS DE QUALITATS MATERIALS - <i>ADJECTIFS DE QUALITÉ MATÉRIELLE</i> - IRBIBEN N IMERKIDEN N UNGAWI	127

28. ADJECTIUS DE QUALITATS PERSONALS - <i>ADJECTIFS DE QUALITÉS PERSONNELLES</i> - IRBIBEN N UTARRAS 131
29. PARTICULES GRAMATICALS - <i>PARTICULES GRAMMATICALES</i> - TIZELGHIWIN N TJERRUMT 133
30. PROVERBIS RIFENYS - <i>PROVERBES RIFAINS</i> - INZAN IRIFIYEN 137

SEGONA PART. GLOSSARI ALFABÈTIC AMAZIĞH-CATALÀ-FRANÇAIS

RIFENY-CATALÀ-FRANÇAIS 139

ÍNDIX GENERAL CATALÀ/FRANCÈS 175
--

ÍNDIX COMPLEMENTARI FRANCÈS/CATALÀ 191
--

BIBLIOGRAFIA FONAMENTAL 199

QUADRES I MAPES

MAPES DE TAMAZGHA I DEL RIF 15

QUADRE DE SISTEMES DE TRANSCRIPCIÓ..... 16
--

Pròleg

El projecte d'elaboració d'un lèxic Amazigh-Català-Francès va néixer d'un encontre dels autors en ocasió de la Taula Rodona Internacional "Fonologia i notació usual en el domini berber" organitzada pel Centre de Recerca Berber (CRB) de L'Institut Nacional de les Llengües i Civilitzacions Orientals (INALCO) del 26 al 27 d'abril de 1993.

Un intercanvi de punts de vista sobre la situació dels immigrants marroquins d'origen rify que viuen a Europa i particularment a Catalunya i a Alemanya ens va permetre de constatar que no hi havia en cap d'aquests dos països instruments didàctics, pedagògics o més generalment de comunicació o d'informació que permetessin a aquests immigrants d'accedir directament - és a dir, a través de llur llengua materna - al món en què viuen. I tant pel que fa al terreny polític, com econòmic, cultural i social del país de residència respectivament.

Aquesta població immigrada, generalment d'origen modest, no sol dominar gaire la llengua del país on viu i es troba, a causa de l'absència de comunicació, separada de la vida social. Independentment de les repercussions d'aquesta situació sobre el desenvolupament psicològic i sobre el procés de conservació d'una identitat pròpia, aquesta situació reforça l'estat d'aïllament i de ghettització que caracteritza moltes comunitats estrangeres a Europa. La importància que té la llengua materna tant en el procés d'alfabetització com en l'estructuració i el desenvolupament de la identitat cultural i per tant en el procés de socialització de cada individu, és un fet prou conegut. Els catalans pel fet d'haver patit en la seva pròpia pell i durant molt de temps una política d'exclusió, d'ostracisme lingüístic i cultural són molt conscients de l'abast d'aquest problema. El mateix fet que aquesta obra sigui publicada a Catalunya és doncs significatiu.

El buit existent en matèria de mitjans d'informació, d'alfabetització o d'ensenyament que utilitzin la llengua materna (la llengua tamazight, en aquest cas) està en funció - a més de les consideracions econòmiques evidents - de l'estatus de llengua no reconeguda que pesa encara damunt la llengua amazigha a l'Àfrica del Nord, malgrat la presència, sobretot al Marroc i a Algèria d'un percentatge elevat de amazighòfons.

Aquesta situació ens ha estimulat a engegar un projecte d'elaboració d'un glossari o lèxic bàsic i d'uns elements de gramàtica que considerem com un primer pas, el qual esperem que ben aviat sigui seguit per d'altres.

Tenint en compte el caràcter exploratori del projecte, la disponibilitat dels autors i les possibilitats de finançament existents, s'ha decidit en un primer moment de concebre aquest treball com una obra de vulgarització, com un primer vincle d'unió entre ambdues comunitats que d'aquesta manera tindran la possibilitat de descobrir-se (o redescobrir-se ?) sobre una altra base, és dir directament sense haver de passar per cap altra llengua interposada, tant si és l'espanyol o l'àrab.

Com qualsevol experiència de caràcter pioner, no dubtem pas que aquesta obra desvetllarà, en primer lloc la "curiositat" i després l'interès d'altres marroquins i fins d'altres nord-africans que viuen a Europa, i també en d'altres regions del Nord d'Àfrica. I sabem que per raons històriques ben conegudes, el francès és, avui per avui, una llengua vehicular i ben present a l'Àfrica del Nord. És amb aquest objectiu de facilitar l'ac-

cés a l'obra fora de Catalunya que hem decidit d'ampliar el vocabulari bàsic amb equivalents en llengua francesa esperant d'aquesta manera ajudar a construir un pont especialment envers tots aquells marroquins i nord-africans que no viuen a Catalunya per tal que puguin accedir també a aqueixa experiència.

Els autors

BANHAKAIA, Hassan

Nascut a Nador (El Rif-El Marroc, 1966). Doctor en literatura francesa contemporània per la Universitat de París VIII. Ha estat professor associat a la Facultat de Traductors i d'Intèrprets de la Universitat Autònoma de Barcelona. Ha realitzat estudis de camp sobre el lèxic amazigh del Rif. Actualment és professor de literatura francesa a la Universitat d'Ujda (El Marroc), i té pendents de publicació un treball adreçat a l'aprenentatge del rifyen i un diccionari rifyen-castellà/castellà-rifyen.

CASTELLANOS, Carles

Barcelona (1942). Enginyer industrial i lingüista és autor entre d'altres obres, de *Els problemes lingüístics al món actual* (1967), del *Diccionari Francès-Català-Francès* (1979), del *Diccionari d'Informàtica* (1982) i del *Projecte ACTIU* (per a l'aprenentatge del català per mitjans informàtics). És professor a la Facultat de Traducció i d'Interpretació de la UAB, i autor de nombrosos articles i treballs de tema sociolingüístic, historiogràfic i polític. Estudiós de les llengües afroasiàtiques, ha centrat el seu recent Treball de Recerca (1995) en la llengua amazigha. Les seves darreres obres publicades són *L'independentisme català* (1979-1994) (1994) i *Sociolingüística per a BUP i COU* (1995). Darrerament s'ha doctorat a la UAB amb una tesi sobre l'estandardització de les llengües i l'aplicació a la llengua amazigha.

EL MOLGHY, Abdelghani

Nador (El Rif-El Marroc, 1964). Llicenciat en Filologia Anglesa per la Universitat d'Ujda on realitzà la seva tesina sobre el lèxic amazigh de la regió de Nador. Viu a Catalunya des de 1988 on ha exercit de professor de llengua àrab als Estudis Universitaris de Vic i és membre actiu del moviment associatiu de la immigració, entre d'altres, de les associacions A.M.I.C. (*Associació Motivadora d'Integració i Convivència*) i "Jameiat Essalam", ambdues de la comarca d'Osona. Actualment fa en aquesta comarca cursos per a l'aprenentatge del rifyen.

TILMATINE, Mohamed

Cabília (Algèria, 1956). Intèrpret i Traductor a Alger i a París. Tesi de Doctorat a Münster (Alemanya) sobre "*Langue et Idéologie: La phraséologie de la presse de langue arabe en Algérie*" (1989). Ensenyant i Investigador en llengua i civilització berbers a la Freie Universität Berlin. Autor de nombrosos articles i treballs sobre la llengua i el moviment identitari amazigh a l'Àfrica del Nord i també sobre l'ensenyament de la "llengua materna" als fills d'immigrants nord-africans a Europa. Col·laborador del "*Centre de Recherche Berbère*" de l'INALCO (*Institut National des Langues et Cultures Orientales*) de París. Ha iniciat recentment un treball d'habilitació sobre les experiències del pas a l'escriptura en alguns països africans entre les quals la de la llengua amazigha. Els seus darrers treballs publicats són: "*Die Berberbewegung in Algerien: Zwischen Bruch und Integration*" (1995) i "*I Berberi fra rinascita ed impegno politico*" (1995). És ensenyant de llengua amazigha (berber) a la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Cadis d'ençà del mes d'octubre de 1996.

Nota a la segona edició: En aquesta segona edició hem corregit el text, els quadres i els mapes i hem introduït diferents variants del Rif en la morfologia pronominal. Hem assenyalat, a més, en el lèxic la procedència dels mots no habituals al Rif (neologismes i mots panamazighs). Finalment hi hem afegit un índex català-francès per tal de facilitar la localització dels mots amazighs partint de les altres dues llengües utilitzades.

Els autors*

*La responsabilitat de les modificacions definitives d'aquesta segona edició correspon a Carles Castellanos i a Mohamed Tilmatine.

Préface

Le projet d'élaboration d'un lexique berbère-catalan-français et né d'une rencontre entre les auteurs lors de la Table ronde internationale "Phonologie et notation usuelle dans le domaine berbère" organisée par le Centre d'Etudes Berbères (CRB) de L'Institut National des Langues et Civilisations Orientales (INALCO) du 26 au 27 avril 1993.

Un échange de vues sur la situation des immigrés marocains d'origine rifaine vivant en Europe, particulièrement en Catalogne et en Allemagne nous a permis de constater qu'il n'existait dans aucun de ces deux pays d'instruments didactiques, pédagogiques ou plus généralement de communication ou d'information leur permettant d'accéder directement - c.a.d. à travers leur langue maternelle - au monde dans lequel ils vivent. Ceci valant aussi bien pour les domaines politique, économique, culturel que social de leur pays d'accueil respectif.

Ces populations immigrées, le plus souvent d'origine modeste, maîtrisent rarement la langue d'accueil et se retrouvent du fait de l'absence de communication coupées de la vie sociale. Indépendamment des répercussions d'une telle situation sur le développement psychologique et sur le processus de conservation d'une identité propre, cet état de fait renforce l'état d'isolement et de ghettoïsation qui caractérise beaucoup de communautés étrangères en Europe. L'importance que joue le rôle de la langue maternelle aussi bien dans le processus d'alphabétisation que dans la structuration et l'épanouissement de l'identité culturelle et donc dans le processus de socialisation de chaque individu n'est plus à démontrer. Les Catalans, pour avoir eux-mêmes longtemps souffert d'une politique d'exclusion, d'ostracisme linguistique et culturel réalisent très bien la portée de ce problème. Le fait que cet ouvrage paraisse en Catalogne est donc très significatif.

Le vide existant en matière de moyens d'information, d'alphabétisation ou de scolarisation dans la langue maternelle (en tamazight) est - outre les réelles considérations économiques - fonction du statut de langue non reconnue qui pèse encore sur la langue berbère en Afrique du Nord, malgré la présence, surtout au Maroc et en Algérie, d'une très forte proportion de berbérophones.

Cet état de fait nous a conforté dans l'idée de faire démarrer un projet de confection d'un glossaire ou lexique de base avec des éléments de grammaire, que nous considérons comme un premier pas qui, nous l'espérons, sera bientôt suivi par d'autres.

Eu égard au caractère exploratoire du projet, à la disponibilité des auteurs et aux possibilités de financement existantes, il a été décidé dans un premier temps de concevoir ce travail comme un ouvrage de vulgarisation, comme un premier trait d'union entre les deux communautés, qui par ce biais auront la possibilité de se (re?) découvrir sur autre base: directement sans passer par la langue étrangère - que ce soit l'espagnol ou l'arabe.

Comme toute expérience ayant un caractère pionnier, cet ouvrage ne manquera pas, nous l'espérons, de susciter d'abord la "curiosité", puis l'intérêt d'autres marocains voire d'autres Nord-Africains, vivant en Europe, mais aussi dans d'autres régions du Maroc. Or, pour des raisons historiques bien connues, le français demeure une langue véhiculaire bien présente en Afrique du Nord. C'est par esprit d'ouverture, aussi bien vers l'est

que vers le sud de la Catalogne qu'il a été décidé d'élargir ce vocabulaire de base aux équivalents de langue française, espérant ainsi construire un pont vers ceux des Marocains et autres Nord-Africains ne vivant pas en Catalogne, en leur permettant d'accéder à cette expérience.

Les auteurs

Alghu

Ussan n 26 d 27 n 1993, "Alemmas n Tghira n Tmazight" n INALCO yegga di tandint n Paris ijj umerqi d ameqran x tutlayt n tmazight. Usind ghar-s aṭṭas n iwdan, marra ini yeqqaren awar n tmazight deg Urupa. Dinni yemmarni jara-negh ijj asenfar mahlend a nari tamawalt n trift ak tutlayin n tkatalant d tfransist. Asenfar a netta tira n ijj wedlis.

Tugha dinni ijj asemskel n rxerat x mamec ttirin irifiyen deg Urupa (aṭṭas irifiyen ttirin di Katalunya, deg Uliman). Di tmura ya war dinni ca allalen n tira n trift, nigh ibriden n tghira, nigh n tsegmisent, nigh n didaktik, nigh n tameyawat, nigh n talghut itejjan irifiyen ad ssnen nican ak tutlayt nsen tutlayt n tmura id i ttirin. Deg a `awed yeqqen ghar tasertit, tademsa, idles d timetti n tmura ya n barra.

Irifiyen i ttirin deg Uliman d Katalunya usin-d zi dcurat d imazalen sawaren drus n tlimant nigh tkatalant. Amya war zemmaren ad siweren ak ilimanyen nigh ak ikatalaniyen. Amya `awed dinni ijj aqsi n tmettiwt. Deg a itejja irifiyen ghar-sen aṭṭas n igna di tudart nsen n barra. Ammu irifiyen twaddaren marra tmazight nsen, war zemmaren ad inin nihni d irifiyen maynzi war siweren mliḥ tutlayin a. Deg a itejja irifiyen deg imucan jara-sen, igwejen x irumiye.

Irifiyen ad ssnen qa tarift ixes a ghar-s yiri ijj umcan d ameqran, amenni zemmaren ad IRIN. S trift, zemmaren ad gharen degħya marra tutlayin n barra. Di Katalunya, zemmaren ad arin ad siweren takatalant degħya. Deg Uliman, ad arin ad gharen talimant degħya. Deg a marra ggint s tutlayt nsen. Rebda s tutlayt nnegħ nzemmar a nsemghar ix f nnegħ.

Deg a nezri-t di Katalunya, mamec tugha dinni ict tesertit maḥend ad kkesen tutlayt nsen zi tmurt, ruxa nihni ttarin, qqaren, sawaren tutlayt nsen. S deg a maynzi adlis a ad yeffegħ di Katalunya.

Dinni ijj uyyar di tghira n tmazight acnaw tutlayt nnegħ. Am nessen marra tmazight war teggen deg agherbaz jar ta`raft d tfransist maḥend tt-negħar. Amenni neccin imazighen d meliunat di tmura nnegħ d Urupa. Marra deg a ad nnegħ-yejj a nexzar maḥend a negg ijj usenfar n tmawalt. Neccin ntware-t acnaw surif amezwar, ntraja zay-s isuraf nedlni.

Ammu irifiyen, zemmaren ad siweren takatalant xmini gha gharen deg adlis a. Ammu, `awed zemmaren ad imeyawadlen akid ikatalaniyen bra ma ggin-t s tespanyut. Amya irifiyen ad siweren s tkatalant akid ikatalaniyen.

Imura

Vocabulari de neologismes pan-amazighs utilitzats en aquest pròleg (Alghu)

Las fonts de neologia són assenyalades amb les abreviatures (A.): *Amawal n Tmaziɣt tatrert* (1990) i (B.): Boudris (1993) (v. *Bibliografia, al final del present llibre*).

Els accidents gramaticals assenyalats són: (pl.): plural; (an.): estat de annexió.

adlis (A.)	llibre
agherbaz (A.)	escola
agnu (A.)	problema
alghu (A.)	pròleg, advertiment
allalen (A.)	mitjans
amanzal (B.)	modest
amaru (A.)	escriptor
asemskel (B.)	intercanvi
asenfar (A.)	projecte
ayyar (B.)	buit
idles (A.)	cultura
igna (pl.)	v. <i>agnu</i>
imanzalen (pl.)	v. <i>amanzal</i>
imeyawaɣ (B.)	comunicar
imura (A.) (pl.)	v. <i>amaru</i>
tadamsa (A.)	economia
talghut (A.)	informació
tamawalt (B.)	vocabulari
tameyawaɣ (B.)	comunicació
tasegmisent (B.)	pedagogia
tasertit (A.)	política
timetti (A.)	societat
timettiwt (B.)	sociabilitat
tutlayt (A.)	llengua
usenfar (an.)	v. <i>asenfar</i>
wedlis (an.)	v. <i>adlis</i>

Nota: El nom és "Amazigh"

En aquesta obra la designació del poble i de la llengua a què fa referència el contingut, s'ha fet d'acord amb la denominació més adequada, a partir de la paraula "amazigh", pronunciada accentuant la "i", tot adaptant-la a la flexió catalana. Hem evitat la designació "berber" que considerem inadequada.

Així direm:

- Una persona **amazigha**. Una amazigha (dona).
- Un llibre **amazigh**. Un amazigh (home).
- Les muntanyes **amazighes**.
- Els llibres **amazighs**.

D'acord amb aquesta norma, anomenarem la llengua seguint la manera catalana, així: "l'**amazigh**"; i quan utilitzem el mot com a adjectiu, escriurem: "la llengua **amazigha**".

(Una adaptació semblant ha estat feta per al francès i per a l'alemany. V. *Bibliografia*)

La llengua amazigha i els amazighs

Els amazighs són la població que habitava el Nord d'Àfrica abans de la invasió àrab del segle VII, en un territori que va des de les Illes Canàries i l'Oceà Atlàntic fins als límits occidentals d'Egipte; i des del Mediterrani al Nord fins als rius Senegal i Níger i el massís del Tibesti al Sud.

Aquest extensa zona geogràfica - amb l'excepció de les illes Canàries - és avui habitada fonamentalment per població de llengua amazigha i de llengua àrab (que en bona part pot ser considerada població amazigha arabitzada sobretot lingüísticament). La presència de la llengua amazigha encara és important al Marroc (més d'un 50% de la població) i a Algèria (prop d'un 25 % de la població) on habiten zones de poblament lingüístic amazigh compacte.

El nombre total de parlants de l'amazigh és d'uns 20 milions.

Pel que fa a les xifres de parlants cal tenir clar, però, que no hi ha estadístiques segures. El fet que l'amazigh no tingui una existència oficial en la majoria dels estats on és parlat és la causa de la manca d'estadístiques. A més, la situació de minorització a què està sotmesa aquesta llengua ha permès que molt sovint les persones amazighòfones hagin pogut constar com a arabòfones en alguns reculls parcials de dades. Les dades que donem són, doncs, tan sols les que hem extret de les estimacions més fiables a partir de les dades generals de població (Revista Tifinagh, Rabat núm.1, desembre 1993-gener 1994; Chaker 1990, Imazighen ass-a; Office fédéral des Statistiques, Rapport sur le Maroc, 1990).

La llengua amazigha, denominada pels amazighs mateixos "tamazight" (el nom genèric dels amazighs és "imazighen" que vol dir "gent lliure"), és una llengua camito-semítica (o afroasiàtica) amb algunes característiques semblants a les llengües semítiques com l'hebreu i l'àrab en els aspectes fonètics i d'estructura morfològica, però força allunyada en el lèxic i en els morfemes utilitzats.

Al llarg dels segles la influència de l'àrab hi ha estat important (desigual segons els parlars, més intensa al nord i menys al sud). També s'hi pot percebre fàcilment la influència de la llengua llatina en el lèxic com a reflex d'un prolongat període de romanització.

Els principals parlars amazighs són: al nord el *rifeny* (*tarifit*, amb prop de dos milions de parlants) al nord del Marroc i el *kabila* o *cabilenc* (*teqbailit*) al nord d'Algèria. I més al sud, al Marroc, els dos altres dialectes principals, a més del rifeny, l'anomenat *tamazight* parlat al nord de l'Atles marroquí i el *tacelhit** (conegut també pel noms àrabs i afrancesats "*chelha*" i "*chleuh*") del sud del Marroc. I a la zona del Sàhara el *tuàreg* (*tamaceq**).

El *tamaceq* és l'únic parlar que ha conservat fins avui l'antiga escriptura (anomenada "*tifinagh*" i segurament derivada de l'antiga escriptura líbica). D'altra banda, el *tacelhit* és el parlar amb més tradició literària escrita: se'n conserven escrits del segle XVI en grafia àrab. El *taqbailit* és el parlar que ha rebut un impuls modern principal en l'edició de revistes i llibres, reivindicació de l'ús social etc. Finalment cal esmentar tam-

bé que el *tarifit* (que és el parlar que hem treballat en aquest llibre) és principalment la llengua de les munyanes del Rif i contrades veïnes, una àrea que ha donat una gran part de la població nord-africana emigrada a Europa en els darrers anys. El *taqer`act*, parlar recollit en el nostre lèxic, es pot considerar com el tamazight de la zona pròxima al Rif estRICTE, la regió de Nador-Melilla (regió de Kela`ia o dels iquer`ayen).

Actualment l'amazigh s'escriu principalment amb alfabet llatí. Existeix també una utilització creixent, per a usos principalment simbòlics, de l'alfabet *tifinagh* (en la versió actualitzada anomenada *neo-tifinagh*, ja que aquest antic alfabet ha estat enriquit amb alguns signes complementaris per a adaptar-lo als usos actuals).

Malgrat la independència política dels països africans on l'amazigh és parlat, tan sols és oficial als estats de Níger i de Mali (on habiten els tuàreg que parlen com sabem el dialecte amazigh anomenat *tamaceq*). Al Marroc, Algèria, Tunis, Llíbia, Mauritània i el Txad, la llengua amazigha no té cap mena d'estatus polític. Aquesta situació ha anat generant com a resposta un important moviment reivindicatiu especialment viu a Algèria i al Marroc. Recentment a Algèria, després d'un boicot a Cabília que ha durat més de set mesos i que ha paralitzat totes les escoles i la Universitat del país, en reivindicació del reconeixement de l'amazigh com a llengua nacional i la seva introducció a l'ensenyament, ha estat creat el 28 de maig de 1995 un "Alt Comissariat de l'Amazighitat" amb l'objectiu de rehabilitar la cultura amazigha com a "component fonamental" de la identitat algeriana i de preparar la introducció de la llengua amazigha a l'escola a partir de la tardor.

El coneixement i l'estudi de la llengua amazigha no és tan sols important per raons de veïnatge geogràfic i de contacte amb la població immigrada al nostre país sinó també per raons històriques ja que foren justament poblacions amazighes les que poblaren la Catalunya Nova (incloent-hi el País Valencià i les Illes) durant segles.

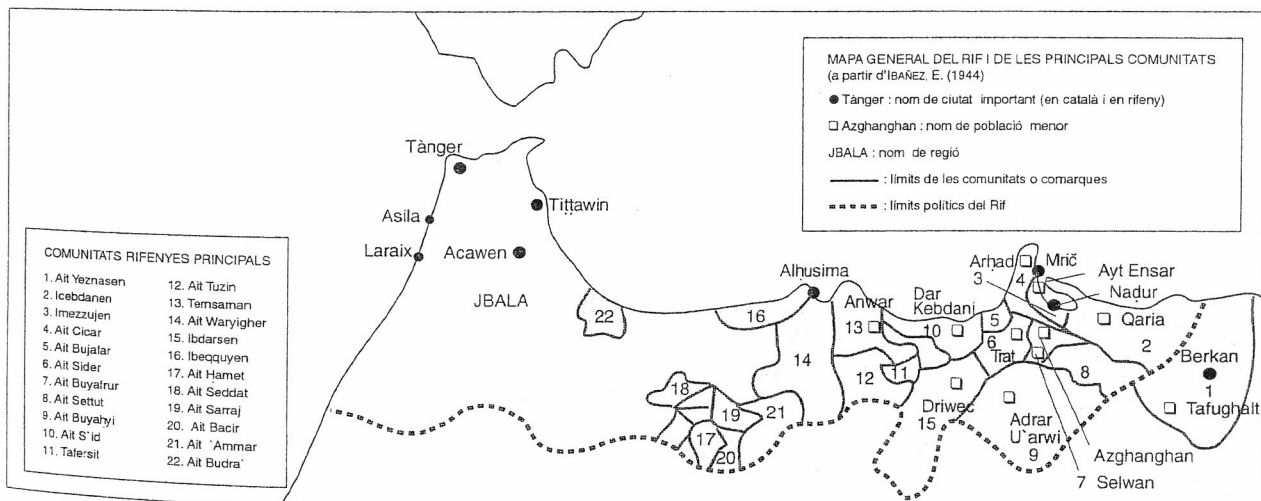
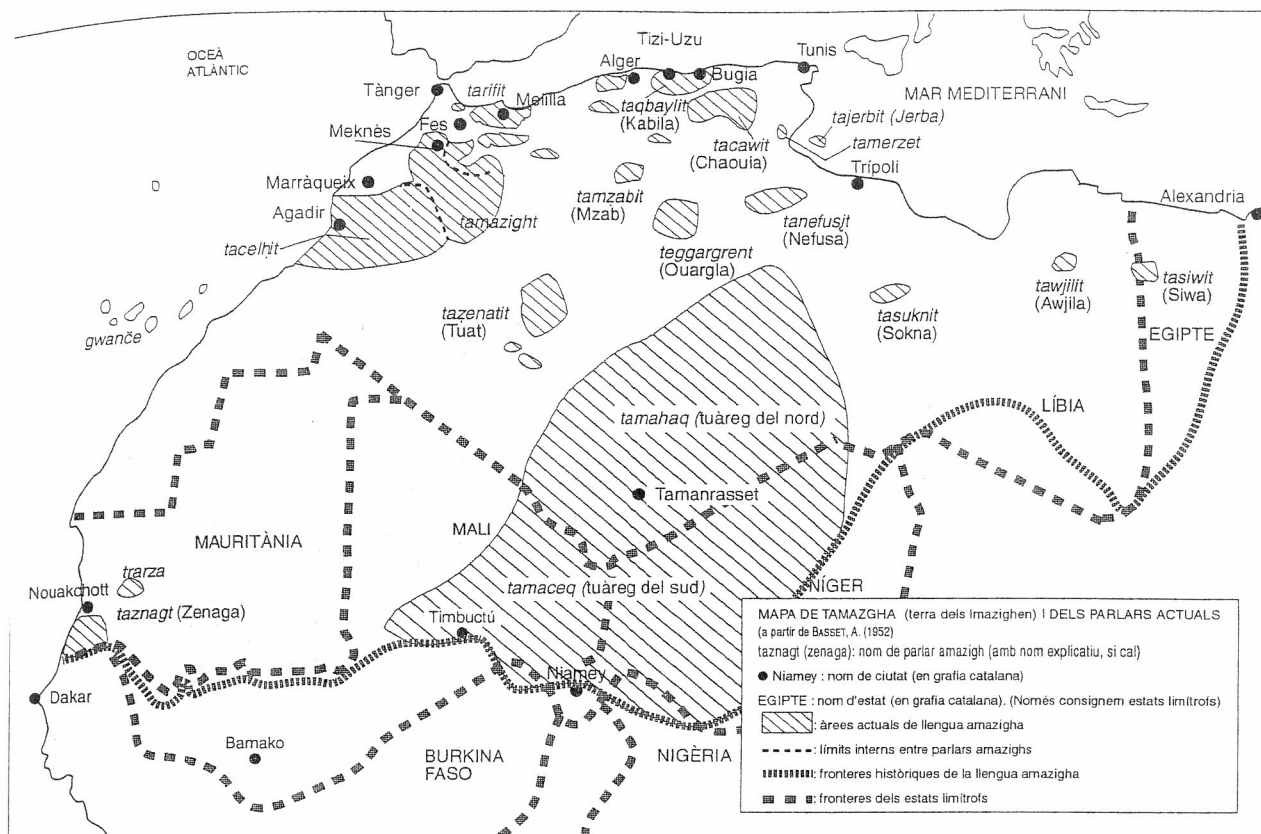
Esperem que aquest llibre sigui un instrument útil per a desenvolupar un coneixement i una solidaritat mutus entre uns pobles fins ara massa desconeguts d'una riba i l'altra d'aquest gran espai nostre i que esperem que esdevingui un veritable "pont de mar blava".

* Nota. Tal com ho explicarem més endavant, cal llegir la "c" amazigha com "x" catalana; així cal llegir aproximadament: "taixelhit" i "tamaixec".

CON

1. Ai
2. Ic
3. Itr
4. Ai
5. Ai
6. Ai
7. A
8. A
9. A
10. .
11. .

Quadre de sistemes de transcripció

AFI: Alfabet Fonètic Internacional	Tifinagh	Transcripció utilitzada	Transcripció simplificada	Transcripció estàndard	Nom de la lletra
a	•	a	a	a	<i>aɣra (o a)</i>
b	ⵇ	b	b	b	<i>ba</i>
ɟ	ⵉ	c	c	c	<i>ca</i>
tʃ	ⵊ	č	tc	č	<i>yeč</i>
d	ⵎ	d	d	d	<i>da</i>
ɗ	ⵏ	ɗ	d'	ɗ	<i>ɗar</i>
e/ə	ⵑ	e	e	e	<i>ilem</i>
f	ⵔ	f	f	f	<i>fa</i>
g	ⵖ	g	g	g	<i>ga</i>
dʒ	ⵙ	ğ	dj	ğ	<i>yeğ</i>
ɣ	ⵚ	gh	gh	ɣ	<i>ɣar</i>
h	ⵛ	h	h	h	<i>ha</i>
ħ	ⵜ	ħ	h'	ħ	<i>ħim</i>
i	ⵉ	i	i	i	<i>iɣri (o i)</i>
ɟ	ⵊ	j	j	j	<i>ja</i>
k	ⵏ	k	k	k	<i>ka</i>
l	ⵙ	l	l	l	<i>la</i>
m	ⵔ	m	m	m	<i>ma</i>
n	ⵎ	n	n	n	<i>na</i>
q	ⵓ	q	q	q	<i>qil</i>
ɣ	ⵚ	ˤ	ˤ	ɛ	<i>eil</i>
r	ⵔ	r	r	r	<i>ra</i>
ɾ	ⵓ	ɾ	r'	ɾ	<i>ɾar</i>
s	ⵙ	s	s	s	<i>sa</i>
ʃ	ⵙ	ʃ	s'	ʃ	<i>ʃar</i>
t	ⵔ	t	t	t	<i>ta</i>
ɛ	ⵉ	ɛ	t'	ɛ	<i>ɛar</i>
u	ⵓ	u	u	u	<i>uɣru (o u)</i>
w	ⵔ	w	w	w	<i>wa</i>
x	ⵖ	x	x	x	<i>xa</i>
y	ⵙ	y	y	y	<i>ya</i>
z	ⵙ	z	z	z	<i>za</i>
ʒ	ⵙ	ʒ	z'	ʒ	<i>ʒar</i>

1. La Pro

1.1. Les Vc

1.2. Les C

L'ordre alfabètic i els noms de les lletres que incloem en aquest quadre són els que figuren a la gramàtica de Mammeri M. (1976).

Les formes dels caràcters que hem utilitzat provenen de l'Acadèmia Amazigha (Ağraw Imazighen).

Resum de Gramàtica Amazigha

La Pronúncia

1. Les Vocals

El sistema vocàlic amazigh es redueix generalment a tres vocals bàsiques diferenciades: “a” (màxima obertura); “i” (tancament anterior); “u” (tancament posterior).

Existeix també un so vocàlic mínim, grafiat com a “e”. Aquest so és anomenat també “vocal neutra” (o “shewà”) i acompanya dues o tres consonants consecutives per tal de facilitar-ne l’articulació.

Exemples de vocals

Signe utilitzat	Notació AFI	Exemple tamazight	Traducció català
a	[a]	aryaz	home
i	[i]	izi	mosca
u	[u]	ur	cor
e	[ə]	irem	pell

Nota. Segons les consonants veïnes o les variants dialectals l’articulació d’aquestes vocals pot variar i ens podem trobar amb sons vocàlics de tipus emfàtic, velar etc. i amb pronunciacions de la “i” pròximes al so de [e] o de la “u” pròximes al so de [o] etc.

2. Les Consonants

Un nombre important de sons consonàntics són **semblants** als catalans i són transcrits amb les mateixes lletres:

Exemples

b	[b]	baba	pare, papa
d	[d]*	agharda	ratolí
f	[f]	afar	ala
g	[g]	agmiz	galta
j	[ʒ]	ajdiɖ	ocell
k	[k]	kenniw	vosaltres(masc.)
l	[l]	lla	no
m	[m]	mani	on?
n	[n]	ini	dir
r	[r]	tira	escriptura
s	[s]	asardun	mul
t	[t]*	tafunast	vaca
w	[w]	awar	paraula
y	[j]	yeɣi	filla
z	[z]	izi	mosca

(*) Cal tenir en compte que en els parlars amazighs del nord (Rifeny, Cabilenc etc) les consonants occlusives es pronuncien sovint fricatives o espirantitzades "t" és pronunciada /θ/ és a dir amb un so pròxim a "z" espanyol ("caza") o "th" anglès ("thing"); ("tafunast" [θafunast]: vaca); "d" és pronunciat com "th" anglès (a "this"); "k" és pronunciat amb un so pròxim a "ch" alemany a "ich" (jo) ("aksum", [aχsum] en cabilenc, carn) i de manera semblant "b" és pronunciat pròxim a [v]; i "g" és pronunciat amb un so també fricatiu.

No hem recollit aquestes característiques dialectals amb l'objectiu de mantenir una norma panamazigha i escrivim sempre "t" i "d" en aquest llibre encara que en taqeract es pronuncii amb un so fricatiu.

El tractament de la "g" i de la "k" en el parlar rifenya de la regió de Nador l'expliquem a l'apartat 1.4.(1.4.2, 1.4.4)

Consonants emfàtiques

Consonants tenses

Signes diferents

Alguns altres sons són semblants als catalans però *es transcriuen amb signes diferents*, com és el cas de:

c	[ʃ]	cek	tu (so corresponent a "x" en català)
č	[tʃ]	Mrič	Melilla (so de "tx" a "cartutx")
ğ	[dʒ]	tameğaç	ou (d'ocell...) (so de "tj" a "viatjar" o "tg" a "jutge")

Sons estranys al català

Hi ha *sons consonàntics estranys al català*, com els següents:

h	[fi]	wah	sí (so semblant al de "h" anglesa i que es troba en català en la transcripció d'algunes interjeccions com la que expressa el riure: "ha-ha!" etc. Consonant laringal fricativa).
ʕ	[ʕ]	rʕuc	niu (so corresponent a l'"ain" àrab. Consonant faringal sonora).
x	[x]	axdim	mena de paella (so corresponent a "j" espanyola a "jamón" i a la "X" eslava i grega; algunes transcripcions el grafien "kh". Consonant velar fricativa sorda).
gh	[ɣ]	aghrum	pa (so corresponent a la "ghain" àrab i pròxim al so de la "r" francesa. Consonant velar fricativa sonora). En molts de textos aquest so es troba transcrit per mitjà del signe d'origen grec "gamma": "γ/Γ"
ħ	[ħ]	ħenna	àvia (so semblant existent en àrab. Consonant faringal fricativa sorda).
q	[q]	sqar	callar (so semblant existent en àrab. Consonant uvular oclusiva sorda).

1.3. Observacions finals per a la lectura

sonants emfàtiques En tamazight tenen molta importància les **consonants emfàtiques** (que representen una articulació de les consonants corresponents amb eixamplament de la base d'articulació de la llengua i constricció laringal). Es noten amb *un punt sota* la consonant. En general existeixen també en àrab i en d'altres llengües afroasiàtiques.

ḍ	[ḍ]	ḍaḍ	dit
ṭ	[ṭ]	baṭaṭa	patata
ṣ	[ṣ]	tameṣṣaṭ	cuixa
ẓ	[ẓ]	aẓri	bellesa

sonants tenses També cal saber distingir en tamazight les **consonants tenses** que es pronuncien (ta-meddit, ifassen) allargant i reforçant l'articulació de les consonants. Es transcriuen amb una lletra doble. La distinció entre consonants tenses i no-tenses té clares implicacions en la morfologia.

Exemples: yewci-t — el va donar crez — llaurar
 yewci-tt — la va donar (*) cerrez — acostumar de llaurar

(*) Aquesta distinció "consonant tensa/consonant no-tensa" que existeix en general en amazigh, es realitza d'una manera particular en rifeñ pel fet que en l'exemple exposat "t" és realitzada en rifeñ com a fricativa (pronunciant: [jawfiθ]) i "tt" és realitzada en rifeñ amb el so oclusiu no-tens (pronunciant: [jawfi]). La diferència s'estableix, doncs, en rifeñ entre el so fricatiu de la "t" i el so corresponent oclusiu.

Són també usals en tamazight les **consonants arrodonides (o labio-velars)** consonants que es pronuncien com les corresponents velars amb els llavis arrodonits i que es transcriuen afegint darrere "k" i "g" una "w" ("w" escrita sovint en posició volada).

Exemples: aseggwas any
 ssekwar sucre

**Observacions
 inals per a la
 ectura**

Per a poder llegir sense greus errors els mots amazighs cal que aneu sobretot amb compte, segons les explicacions fetes, amb els següents signes:

"C" es llegeix sempre com a "x" català. Exemples "cek"(tu; pronunciat: "xec")
 "muc" (gat; pronunciat: "muix")

(atenció concretament amb la combinació "ch" que en amazigh cal llegir [ʃ]-[h] és a dir com a dos sons diferents i ben destriats "x" i "h", pronunciant un so darrere l'altre.

Exemples: "meḥa(r)"(quant?; pronunciat: meix-ha(r)).

"X" es llegeix com a "j" espanyola (a "jamón") (o "X" eslava o grega), so que s'acostuma a transcriure en català i en francès: "kh".

Exemples: "axarriq" (mentida; pronunciat: "akharriq")
 "axabbic" (esgarrapada; pronunciat: "akhebbix")

“S”..... es llegeix sempre com a “s” sorda encara que es trobi entre vocals.

Exemples: “yusa-d” (ha vingut; pronunciat “iussad” amb “s” sorda).

“LL”..... es llegeix “l”-“l” amb dos sons separats (o més precisament com una “l” tensa, és a dir allargada i articulada amb més força). Mai no s’ha de llegir com la “ll” palatal catalana. Ex.: “yelli” (la meva filla; pronunciat: “iel-li” amb una “l” semblant a la “l” geminada).

“G”..... es llegeix sempre [g]. Mai com a “j”, encara que es trobi davant “e” o “i”. Ex.: “agemmiz” (galta, variant dialectal del mot “agmiz”, pronunciat: “aguemmiz”); “gint” (elles han fet; pronunciat: “guint”, amb el so de “g” dins el mot “gat”).

1.4. Algunes característiques dels parlars del rif dins el conjunt dels parlars amazighs

Els parlars del Rif tenen algunes característiques fonètiques específiques que els diferencien dels altres parlars amazighs i que convé recordar per tal de poder deduir les equivalències més fàcilment.

Podem observar, en els parlars rifenys, les característiques que exposem tot seguit, encara que les que descrivim als punts 3 i 4 es poden trobar també en d’altres parlars.

1. El so “l” dels altres parlars correspon a “r” en rifyeny

Exemples: “ilef” > “iref” (porc); “ul” > “ur” (cor);
“Temlilt” > “Temrilt” > Mrič (Melilla)

Molt sovint aquest fenomen es produeix amb l’article àrab que en amazigh, en la majoria de manlleus resta annexat al mot.

Exemples: el-qayd > lqayd > rqayd (jutge);
el-etnain > letnain > retnain (dilluns)...

2. El so “g” correspon a “y” o a “j”

Exemples: “argaz” > “aryaz” (home); “agellid” > “ajellid” > ajeğid (rei);

3. El so “r” en posició final de síl·laba (i especialment davant una altra consonant) tendeix a desaparèixer.

Exemples: “taddart” > “taddat” (casa);
“el-gharb” > “lgharb” > “rghab” (oest); “aryaz” > “ayaz” (home);
“tarya” > “taya” (riera); “Nađur” > “Nađu” (nom de ciutat).

En la nostra grafia escriurem sempre la “r” encara que en la realització tendeixi a afeblir-se. Quan voldrem marcar aquest afebliment, escriurem la “r” entre parèntesis: “tadda(r)t”; “rgha(r)b”; “asa(r)dun”; “agha(r)da”, ticca(r)t
(Cf. les formes més generals en els parlars amazighs: “aserdun”, “agherda”, “tiskert”)

Tal com podem observar, també la vocal del grup “er” és articulada com a “a” - de fet, “a” llarga - a la realització resultant “a(r)”.

1.5. Expli del sis trans en aq Els di sisterr trans

4. També és corrent en els parlars del Rif la reducció “k” > “c” (i “sk” > “cc”).

Exemples: “ikebdanen” > “icebdanen” (els de la regió de Kbdana)
 “tiskert” > “ticcert” > “ticca(r)t” (all)
 “tafukt” > “tafuct” > “tfuct” (el sol)

Nota. La reducció de “k” no es produeix només segons el so fricatiu “c” sinó també segons diferents realitzacions espirantitzades tal com ho expliquem a la primera nota de l'apartat 1.2.

5. En el parlar “taqera`ct” es palatalitzen les combinacions “ll” i “lt” (i es transformen en els sons “ğ” i “č” respectivament). També la combinació “yt” al final de síl·laba és realitzat “ct”.

Exemples: “tamellalt” > “tameğaç” (ou de gallina);
 “mani yella” > “mani yeğā” (on és -ell- ?);
 “taqela`yt” > “taqer`act” (de Kelaia (femení); llengua de Kelaia).

1.5. Explicació entorn del sistema de transcripció escollit en aquesta obra. Els diferents sistemes de transcripció

Tal com es pot desprendre de les consideracions anteriors el sistema de transcripció escollit en aquesta obra s'ha volgut mantenir, tant com ha estat possible, dins la transcripció estàndard amazigha per tal d'aconseguir un abast panamazigh. Pel que fa a la transcripció d'alguns fonemes ens hem estimat més, però, d'utilitzar signes que no dificultessin excessivament la utilització per mitjà de teclats de caràcters d'escriptura més habituals. És per aquesta raó que hem optat pels signes “gh” i “” (un accent greu) en lloc dels estàndards “γ” i “ε” (que utilitzen aquestes lletres gregues no sempre disponibles amb facilitat).

D'altra banda, podreu observar que també ens hem allunyat de la transcripció panamazigha segons la qual caldria escriure amb “l” mots que en rifyen són pronunciats amb “r”, o de la transcripció “ll” allà on el rifyen escriu “ğ”, entre d'altres casos. Així escrivim “ur” en lloc de “ul” i “tameğaç” en lloc de “tamellalt”. Les raons en aquest cas han estat d'ordre sociolingüístic, per tal de no allunyar massa la transcripció de la realització rifyenya i ajudar així a una fàcil identificació per part de la població a la qual va adreçat aquest treball.

Malgrat aquestes opcions, al quadre de la pàgina 16, donem també els equivalents en transcripció llatina estàndard perquè es puguin fer quan convingui les correspondències.

També oferim al quadre algunes possibles transcripcions simplificades, és a dir, les combinacions que són possibles amb un “teclat simple” per a transcriure signes que difícilment es troben en els teclats llatins més simples que encara són prou estesos. Així proposem, en cas de no comptar amb lletres amb punt sotaposat, d'escriure-les amb l'apòstrof a continuació; és a dir, d'escriure: h', d', t' ...els signes ħ, đ, ȥ ...

I semblantment proposem d'escriure, “ğ” com a “dj” i “č” com a “tc”.

Les equivalències entre aquestes petites diferències de transcripció les podreu trobar al quadre de la pàgina 16 on publiquem també la transcripció tifynagh (escriptura amazigha tradicional) en la forma estàndarditzada per l'Acadèmia Amazigha (Agraw Imazighen).

2. Flexió del nom

El gènere i el nombre del nom es marquen, en general, de la següent manera:

masculí singular: **afunas** (*bou*)
 femení singular: **tafunast** (*vaca*)
 masculí plural: **ifunasen** (*bous*)
 femení plural: **tifunasin** (*vaques*)

És a dir que les *marques de gènere i nombre* són generalment:

masc. sing. **a**
 fem. sing. **ta** **t**
 masc. pl: **i** **(e)n**
 fem. pl: **ti** **in**

Molts noms masculins singulars no comencen amb “a” sinó amb “u” o amb “i”: “ur” (*cor*), “itri” (*estel*). Hi ha també mots femenins singulars que no tenen “t” final: “tira” (*escriptura*); d’altres noms femenins que no tenen cap “t”: “yeği” (*filla*), “yemma” (*mare*), “wečma” (*germana*).

D’altra banda cal assenyalar que alguns parlars (entre els quals el rifyeny) perden la “a” inicial d’alguns mots al masculí singular. Ex.: “afus” (*mà*) > “fus”; “amazigh” (*berber*) > “mazigh”

Diferents variants en la formació dels plurals

a) Plurals en “i.....an” i “ti.....awin”

itri (*estel*)plural —————> itran (*estels*)
 aniči (*pastor*)....plural —————> iničan (*pastors*)
 taničit (*pastora*)...plural —————> tiničawin (*pastores*)

b) Plurals sense “n” final:

tighmest (*dent*); plural —————> tighmas (*dents*)

c) *Plurals amb alternança vocàlica:*aghyur (*ase*) plural ———> ighyar (*ases*)agadir (*graner*).... plural ———> igudar (*graners*)d) *Plurals amb canvi de la tensió consonàntica:*(a) fus (*mà*); plural ifassən (*mans*)taddart (*casa*); plural tudrin (*cases*)

Observacions. El diminutiu d'un nom es fa amb la forma femenina: *fus* (*mà*) —> *ifassən* (*maneta*); *aze ġif* (*cap*) —> *taze ġift* (*caparró*); *aqemmum* (*boca*) —> *taqemmunt* (*boqueta*).

Quan el nom es troba en una situació de complement (d'un altre nom o d'un pronom) o com a subjecte dislocat, modifica la seva forma i pren una forma contrèta anomenada "estat constructe" (v. § 9.1).

3. El pr
perso3.1. El p
subj3.2. Pr
al

pronom
sonal
pronom personal
objecte és:

Singular

1. **necc** (o **neč**)..... (jo)

2m. **cek** (tu -masculí)

2f. **cem** (tu -femení)

3m. **netta** (ell)

3f. **nettat** (ella)

Plural

1. **neccin** (nosaltres)

2m. **kenniw** (vosaltres - masculí)

2f. **kennint** (vosaltres - dones)

3m. **nitni** (o **nihni**) (ells)

3f. **nitenti** (o **nihenti**) (elles)

nomes afixats
verb

Complement acusatiu

Complement datiu

Singular

1. **-(a)yi**

-(a)yi

(em/me)

2m. **-(i)c/k**

-(a)c/k

(et/te -masculí)

2f. **-(i)cem**

-(a)m

(et/te -femení)

3m. **-(i)t** (el/lo) (*)

-(a)s

3f. **-(i)tt** (la) (*)

-(a)s

(li -masculí i femení)

Plural

1. **-(a)negh**

-(a)negh

(ens/nos)

2m. **-(i)kenniw/ken/kum**

-(a)wem/cum/kum

(us/vos -masculí)

2f. **-(i)kennint/kent**

-(a)cent/kent

(us/vos -femení)

3m. **-(i)ten** (els/los)

-(a)sen

(els/los -masculí)

3f. **-(i)tent** (les)

-(a)sent

(els/los -femení)

Nota. Les formes "ken", "kum", "kent" són pronunciades amb "k" espirantitzada (v. § 1.4.4 i § 1.2)

Exemples: Alguns casos de pronoms afixats *de complement datiu*, al verb “*uc*” (*do*, *nar*) a partir de la forma “*yuca*” (*va donar*, *ell*):

<i>em</i> va donar	yuca-yi
<i>ens</i> va donar	yuca-negh
<i>et</i> va donar (a tu-home)	yuca-c
<i>et</i> va donar (a tu-dona)	yuca-m
<i>us</i> va donar (a vosaltres-homes)	yuca-wem
<i>us</i> va donar (a vos.-dones)	yuca-cent
<i>els</i> va donar (a elles)	yuca-sent
<i>li</i> va donar (a ell o a ella)	yuca-s
<i>els</i> va donar (a ells)	yuca-sen

Alguns casos de pronoms afixats *de complement acusatiu*, al verb “*zenz*” (*vende*) a partir de la forma “*izenz*” (*va vendre*, *ell*):

<i>el</i> va vendre	izenz-(i)t (*)
<i>la</i> va vendre	izenz-(i)tt (*)
<i>els</i> va vendre	izenz-(i)ten
<i>les</i> va vendre	izenz-(i)tent

i afixats al verb “*zar*” (*veure*) a partir de la forma “*izra*” (*va veure*, *ell*):

<i>el</i> va veure	izra-t (*)
<i>us</i> va veure (a vosaltres-homes)	izra-kenni
<i>et</i> va veure (a tu - dona)	izra-cem
<i>la</i> va veure	izra-tt (**)
<i>us</i> va veure (a vosaltres-dones)	izra-kennint
<i>em</i> va veure	izra-yi
<i>ens</i> va veure	izra-negh
<i>els</i> va veure	izra-ten

Alguns casos de combinació de *dos pronoms* a partir de les formes “*ina*” (*digué*, *ell*) i “*zenzent*” (*van vendre*, *elles*)

<i>digues-m'ho</i>	ina-yi-t (*)
<i>ens les van vendre</i>	zenzent-(a)negh-tent

(*) Aquesta “*t*” final és pronunciada en rifyen:[θ], és a dir, fricativa.

(**) Aquesta “*tt*” final és pronunciada en rifyen [t], és a dir, amb el so oclusiu (normal) de “*t*”. (V. notes de l'apartat § 1.2).

3.3. Pronoms sufixats al nom, a les proposicions i als adverbis

Expressen la idea de pertinença i serveixen per a formar el possessius en alguns casos.

Singular		Plural	
1. -i	(de mi)	1. -negh	(de nosaltres)
2m -k/c	(de tu-masculí)	2m. -wem/cum/kum	(de vosaltres-masculí)
2f. -m	(de tu-femení)	2f. -kent/cent	(de vosaltres-femení)
3m. -s	(d'ell/d'ella)	3m. -sen	(d'ells)
		3f. -sent	(d'elles)

Nota. La forma “*kum*” és pronunciada amb “*k*” espirantitzada (v. § 1.4.4 i § 1.2)

Exemples: *ton pare (de tu-dona)..... baba-m*
sa mare imma-s
el seu germà (d'ells) umat-sen
les seves germanes (d'elles) yesmat-sent

Aquests sufixos es poden annexar a *preposicions*, i així tenim per exemple amb les preposicions “*xaf*” (sobre, damunt) i “*akid*” (amb, encompanyia de):

damunt **meu** **xaf-i** amb **mi** **akid-i**
 damunt **seu** (d'ell/d'ella) **xaf-s** amb **vosaltres** (dones) **akid-kent/cent**
 damunt **teu** (de tu, home) **xaf-k** amb **nosaltres** **akid-negh**

De manera semblant, *la noció de “tenir” en català* s'expressa en amazigh per mitjà d'aquests sufixos, afixats a mots amb significat adverbial (dins, a l'interior...):

gha(r) (“tenir”-amb el sentit de “posseir”)	day (“tenir”-amb el sentit de “patir”)
<i>tinc</i> ghar-i	<i>day-i</i>
<i>tens (masc.)</i> gha(r)-k/c	<i>day-k/c</i>
<i>tens (fem.)</i> gha(r)-m	<i>day-m</i>
<i>té</i> gha(r)-s	<i>day-s</i>
<i>tenim</i> gha(r)-negh	<i>day-negh</i>
<i>teniu (masc.)</i> ... gha(r)-wem/cum/kum	<i>day-wem/cum/kum</i>
<i>teniu (fem.)</i> gha(r)-kent/cent	<i>day-kent/cent</i>
<i>tenen (masc.)</i> ... gha(r)-sen	<i>day-sen</i>
<i>tenen (fem.)</i> gha(r)-sent	<i>day-sent</i>

Nota. La forma “*kum*” és pronunciada amb “*k*” espirantitzada (v. § 1.4.4 i § 1.2)

Exemples: *tinc un ase...ghar-i ijjen ughyur;*
que tens son?.....day-k ides?

La *possessió* s'expressa per una forma afegida darrera al nom i derivada, de manera general, del pronom sufix que hem descrit:

meu **inu**
teu (masc.) **nec**
teu (fem.) **nem**
seu **nes**
nostre **nnegh**
vostre (masc.) **nwem/ncum/nkum**
vostre (fem.) **ncent/nkent**
llur (d'ell) **nsen**
llur (d'ella) **nsent**

Exemples: *el meu ase* *aghyur inu* *el teu llavi (dona)* *ayencic nem*
la seva casa *tadda(r)t nes* *la teva cara (home)* ... *aghembub nec*
el nostre amic *amedduker nnegh*

El sistema verbal Les **formes verbals** són definides en llengua amazigha pels elements següents:

- l'**arrel**, és constituïda normalment per tres o dues lletres i forneix el valor lexical, és a dir, el sentit general del verb en totes les persones i temes.
- els **afixos** que marquen les persones de l'acció verbal.
- les **marques d'aspecte verbal** que varien segons el tema (aorist, pretèrit etc.).

Així per exemple la forma: "**tecrez**" (*ha llaurat, ella*) consta de:

- l'**arrel** formada per tres consonants: "c-r-z", que dóna el significat general de "llaurar".
- l'**afix "t"**, prefixat a l'arrel, que marca la "tercera persona femenina del singular".
- el **tema** és marcat per la disposició de les consonants de l'arrel i les vocals internes. En aquest cas es tracta d'una forma de tema de pretèrit. Tot seguit ho expliquem amb més detall:

En la llengua amazigh hi ha dos **temes verbals** fonamentals:

- El **Pretèrit**, tema que expressa una acció passada i acabada.
- I l'**Aorist**, tema sense indicació de temps. És utilitzat sobretot en les construccions de subordinació.

A més d'aquests dos temes fonamentals existeixen també dos altres temes que es poden considerar derivats respectivament dels anteriors:

- El **Pretèrit negatiu** utilitzat en les construccions negatives
- I l'**Aorist intensiu** que expressa una acció habitual, intensiva, duradora o no acabada.

Pel que fa a la **conjugació** d'aquests diferents temes, tornant a l'exemple del verb "**cerz**" (*llaurar*), observem que:

El pretèrit de “cerz” es conjuga de la manera següent:

<i>Singular</i>	1. cerz gh (<i>he llaurat</i>)
	2. tcerz d (<i>has llaurat</i>)
	3.m. icrez (<i>ha llaurat, ell</i>)
	3.f. tecrez (<i>ha llaurat, ella</i>)
<i>Plural</i>	1. necrez (<i>hem llaurat</i>)
	2.m. tcerz em (<i>heu llaurat</i>) (<i>masculí</i>)
	2.f. tcerz ent (<i>heu llaurat</i>) (<i>femení</i>)
	3.m. cerz en (<i>han llaurat</i>) (<i>masculí</i>)
	3.f. cerz ent (<i>han llaurat</i>) (<i>femení</i>)

Observem concretament els afixos de persona:

Per a cada persona del <i>singular</i> :	Per a cada persona del <i>plural</i> :
.....gh	n.....
t.....d	t.....m
y/i(*).....	t.....nt
t.....	n
	nt

*Nota: l'ús de “y” o de “i” depèn de la seqüència de consonants

Observeu també la posició variable de la vocal neutra “e” que acompanya les consonants

El pretèrit negatiu utilitza els mateixos afixos que hem exposat però afegeix al davant la forma de negació “wa(r)” i introdueix una “i” dins l'arrel. Així en resulta:

wa(r) criz gh	ca	(no he llaurat)
wa(r) tceriz d	ca	(no has llaurat)
wa(r) icriz	ca	(no ha llaurat, ell)

(La “r” de la partícula negativa “war” sovint no es pronuncia (v. § 1.4.3). Observeu també la posposició de la partícula “ca” que acompanya sempre la negació del verb.)

L'aorist es forma, en general, afegint “a(d)” a les formes del pretèrit:

ad	cerz gh	(que llauri, jo)	a(d)	tcerz em	(que llareu)(masculí)
a(d)	tcerz d	(que llauris)	a(d)	tcerz ent	(que llareu)(femení)
ad	icrez	(que llauri, ell)	ad	cerz en	(que llaurin, ells)
a(d)	tecrez	(que llauri, ella)	ad	cerz ent	(que llaurin, elles)
a(d)	necrez	(que llaurem)			

(la pèrdua de la "d" en algunes persones que comencen amb "t" és deguda simplement a un fenomen d'assimiliació habitual i conegut en la llengua amazigha)

L'ús de l'aorist correspon, en alguns casos, al nostre **subjuntiu**. Exemples:
Vull que llauris xsegh **a tcerzed**. Em dius que te'n vas tinid-ayi **a traħed**

En rifenya l'aorist serveix també per expressar el **futur**. Exemples:
ell parlarà netta **ad isiwer**; tu aniràs allà cek **a traħed** ghar din

No pas tots els verbs tenen per a l'aorist les mateixes formes de conjugació que per al pretèrit.

Alguns verbs tenen una **estructuració diferent del radical** per a l'aorist, si més no en algunes persones de la conjugació

Exemple: El verb "(e)cc" (menjar) conjuga per exemple el **pretèrit**:

<i>sing.</i>	1: ccigh 2: teccid	3m: icca 3f: tecca
<i>pl.</i>	1: necca 2: teccim 2f: teccint	3m: (e)ccin 3f: (e)ccint

I conjuga l'**aorist** amb unes formes diferents posades darrere **a(d)...**, de la manera següent:

<i>sing.</i>	1: ad ccegh 2: a tecced	3m: ad yecc 3f: a tecc
<i>pl.</i>	1: a necc 2m: a teccem 2f: a teccent	3m: as ccen 3f: ad ccent

(Observeu particularment els canvis vocàlics entre les formes del pretèrit i les de l'aorist)

L'aorist és, doncs, la forma més pròxima radical i menys marcada temporalment, en general, en els parlars amazighs i per aquesta raó no es considera que l'imperatiu és una forma verbal pertanyent a l'aorist.

L'**imperatiu** es conjuga de la següent manera:

Singular 2a persona: (e) cc (menja) (forma sense afix; és a dir, **afixació "zero"**) (per aquesta raó aquesta persona de l'imperatiu és la forma enunciativa del verb)

Plural. 2a pers. masc: (e)ccem/(e)ccet (mengeu!-homes-) (només el sufix **"-m"** o **"t"**)

Plural. 2a pers. fem: (e)ccent/(e)ccet (mengeu!-dones-) (només sufix **"-nt"** o **"t"**)

Pel que fa a l'**aorist intensiu**, afegirem tan sols que es forma a partir de l'aorist per mitjà d'un reforçament de l'estructura del radical, expressat amb l'augment de la tensió consonàntica, l'afegiment de consonants etc. Exemple: el verb "(e)cc" (*menjar*) conjuga l'aorist intensiu de la manera següent:

Singular: **tettegh; tetted; ittett, tett**
 Plural: **(e)nttett; tettem, tettent; tetten, tettent**

Té el sentit de: *Acostumo de menjar Sempre menjo*

En aquest cas, com ho podem observar, hi ha un reforçament de l'arrel per a l'aorist intensiu (Existència de "**tt**" en lloc de "**cc**").

El verb amazigh posseeix també una forma de **participi invariable** d'estructura "**i en**".

Exemple: amghar **isnen**, tamghart **issenen**, imgharen **issenen**, timgharin **issenen**
 (*l'ancià que sap o sabedor, l'anciana que sap o sabedora,*
 els ancians...les ancianes que saben)

El **pretèrit** que és anomenat **anterior** expressa una acció anterior a l'expressada pel pretèrit simple i es forma posant "**tugha**" davant la forma verbal.

Exemples: (*jo*) *ja sabia (coneixia) el camí tugha ssnegh abrid*
 No teníem res war tugha ghar-negh ca

ectiu

Podem considerar que l'adjectivació en llengua amazigha té tres formes diferents:

a) L'**adjectiu qualificatiu** que té la una flexió paral·lela a la del nom i hi concorda:

masculí singular: amezyan (<i>petit</i>) masculí plural: imezyanen (<i>petits</i>) femení singular: tamezyant (<i>petita</i>) femení plural: timezyanin (<i>petites</i>)

Exemples: *el gos petit* aydi amezyan.
 els gossos petits itan imezyanen

b) L'**adjectivació verbal** que es fa amb formes verbals dels anomenats "verbs de qualitat" i segueix la conjugació.

Entre els verbs de qualitat tenim:

"**meghar**" (ésser gran); "**mezi**" (ésser petit); "**hrec**" (estar malalt)

Exemples: *Una ciutat gran (que s'ha fet gran) ict tendint temgher*

Normalment l'adjectivació verbal sol designar qualitats que han fet una evolució.

c) El **participi** que és invariable (v. pàg. 32) i designa una qualitat ja adquirida, és a dir, que pot ser considerada una forma d'estat.

L'home fort (que és fort, que té fortalesa) aryaz iṣeḥḥen

6. El demostratiu

Hi ha dos graus principals de proximitat en els **adjectius demostratius**:

“a” aquest(a,s,es)
“in” aquell(a,s,es)

Exemples:

aryaz **a** (*aquest home*), tamghart **a** (*aquesta dona*)
afunas **in** (*aquell bou*)

(quan el substantiu precedent acaba en vocal s'utilitza la forma “ya”: tracca **ya** (*aquesta xarxa*))

Els **pronoms demostratius** són els següents:

“wa, ta; ina, tina” - aquest,a,s,es “aya” - açò, això
“win, tin; inin, tinin” - aquell,a,s,es “ayin” - allò

Exemples: *aquestes són les filles del rei* - **tinin** d yessi-s ujeğid
 aquella és la nostra casa - **tin** d taddart nnegh
 això és bo - **aya** işbeh

De manera semblant es formen els **relatius demostratius** “wenni” (*aquell qui, el qui*), “tenni” (*aquella qui, la qui*), “inni” (*aquells qui, els qui*), “tinni” (*aquelles qui, les qui*). Aquestes formes poden ésser també traduïdes per un simple demostratiu de proximitat respecte al destinatari.

Exemples: *la qui ha sortit* - **tenni** yeffghan
 el qui ha sortit - **wenni** yeffghan
 el noi, aquest (que és prop teu), és el meu fill - aħram, **wenni**, d mmi

7. Adverbis de lloc
i partícules
verbals
de direcció

Els adverbis de lloc són:

“da” - ací (aquí mateix)
“diha” - aquí, allà (lluny dels dos parlants)
“din” - allà (lluny, però prop del destinatari)
“denni” - allà (el que hi ha allà)

Exemples: *els vaig deixar aquí* - jjigh-iten **da**
camina cap allà - uyar **din**
camina cap aquí - uyar **diha**
a Alemanya, (allà) hi ha el meu pare - deg Uliman, denni baba

També existeix amb les **partícules verbals de direcció**:

“-d” (*cap aquí*):

Exemple: *Porta el pa (cap aquí)* - awi-**d** aghrum

“-n” (*cap allà*):

Exemple: *Qui -masculí- se n’ha anat ? (cap allà)* - Manwen yuyar-**n**?

rules
interrogatives

Les particules d'interrogació comencen amb "M":

- Mani? On? (*Mani tzeddghed?* On vius?)
- Min?/Main? Què? (*Min tegged?* Què fas?)
- Manwen?, Manten? Qui? (*Manwen ittarin tmazight?* Qui escriu amazigh?)
- Mamec? Com? (*Mamec ad as-eggegh?* Com ho arreglaré?)
- Mermi? Quan? (*Mermi d-tusid?* Quan has vingut?)
- Mechar Quant? (*Mechar texsed?* Quant en vols?)
- Minghar? Per què? (Amb quina intenció?)
(*Minghar d-tusid?* Per què has vingut?)
- Maghar Per què? (per quina raó?)
(*Maghar tuyard?* Per què te n'has anat?)
- Mayemmi? Per què? (per quina raó?)
(*Mayemmi tirard di tmurt?* Per què jugues per terra?)
- Minzi?/Maynzi? Amb què?
De què?
(*Maynzi d-yusa?* Amb què -quin vehicle ha vingut? *Maynzi therced?* De què estàs malalt?)

9. Algunes construccions de la sintaxi amazigha

9.1. L'estat constructe i el genitiu

L'estat constructe (o estat d'annexió) és una variació que experimenta el nom en algunes funcions dependents. Les formes de l'estat constructe s'obtenen segons l'esquema següent:

	Estat constructe
masculí singular: afunas ————>	ufunas ;
també... aryaz ————>	waryaz
femení singular: tafunast ————>	tfunast
femení plural: tifunasin ————>	tfunasin

És a dir, que al masculí singular apareix el prefix “u/w/wu”; i al femení *desapareixen les vocals* “a” i “i” que segueixen la “t” inicial (vocals que poden ser substituïdes per la vocal neutra “e”).

L'estat constructe serveix per a formar el **genitiu** dels noms (en general, **amb la preposició “n”**).

Exemples: *muc n temghart* (el gat de la dona); *anu n teddart* (el pou de la casa)
muc n waryaz (el gat de l'home)

(La preposició “n” pot desaparèixer davant els noms masculins: *muc waryaz* = *muc n waryaz*)

L'estat constructe també es posa als **noms subjectes** quan van darrere el verb.

Exemple: *aryaz yawi-d aghrum* (l'home va portar el pa - Construcció precedint el verb)
yawi-d waryaz aghrum (l'home va portar el pa - Construcció seguint el verb)

L'estat constructe es posa també sempre en tots els noms, darrere de les **preposicions**, i darrere dels **noms de nombres** i d'altres determinatius.

9.2. La partícula presentativa i conjuntiva "d"

a) funció presentativa

La partícula "d" es posa davant l'adjectiu o un nom i fa una funció de tipus *presentatiu* que pot ser traduïda en català pel ver "ésser".

Exemples: timgharin a **d** tiwessura (*) (aquestes dones són velles)
cem **d** učma-s (tu ets la seva germana)
aidi **d** amezyan (el gos és petit)

(*) (davant "t", la "d" s'assimila: "t" + "d" = "tt" i per aquesta raó algunes grafies escriuen aquesta construcció sense "d" i començant amb "tt": "timgharin a tiwessura")

Aquesta partícula pot establir també el lligam de l'epítet amb un nom indeterminat.

Exemple: yufa ijjen waryaz **d** abercan" = ha trobat un home negre (que és negre)

b) funció conjuntiva

La partícula "d" serveix també per a enllaçar dos noms (o dos pronoms) i en aquesta cas es tradueix per la conjunció catalana "i".

Exemples: zřigh aryaz **d** temghart (**) (he vist el marit i la muller)
ghari ijjen umuc **d** ijjen waydi (tinc un gat i un gos)

(**) (recordem altre cop que davant "t", la "d" s'assimila: "t" + "d" = "tt" i per aquesta raó algunes grafies escriuen aquesta construcció sense "d" i començant el mot següent amb "tt": "aryaz ttemghart")

9.3. D'altres funcions corresponents a la conjunció "i" catalana

L'enllaç entre verbs que es fa per mitjà d'una "i" en català, es fa en rifeña per simple juxtaposició:

baba iqqar, ittari (el pare llegeix i escriu)
cek řaca tetted, tsessed (tu només menges i beus)

Quan es vol expressar *simultaneïtat o conseqüència* entre dues accions, els verbs poden enllaçar per mitjà d'"uca":

eřřf-it **uca** tawi-t-ed (agafa-ho i porta-ho) (cap aquí)
ruř ghar-s **uca** tinid-as... (vés cap a ell i digues-li...)

9.4. La col·locació dels pronoms i les partícules respecte al verb

Els pronoms i d'altres partícules com la "d" (§ 7) que es posen en general darrere el verb com és el cas dels exemples següents:

- iřra-yi (em va veure)
- awi-d (porta - cap aquí)
- iřra-tt (la va veure)
- iřra-negh (ens va veure)
- iřra-ten (els va veure)

9.5. El superlatiu i el compara

9.6. Formes der

quan es troben amb les partícules “war” (de la construcció negativa) i “ad” (de l’aorist o futur), es posen darrere aquestes partícules i davant el verb. Els exemples anteriors resultarien així:

- war yi-izra (no em va veure)	- ad yi-izer (em veurà)
- war tt-izra (no la va veure)	- a tt-izer (la veurà)
- war negh-izra (no ens va veure)	- a negh-izer (ens veurà)
- war ten-izra (no els va veure)	- a ten-izer (els veurà)
- war d-awi (no portis- cap aquí)	- a d-yawi (portarà, ell - cap aquí)

uperlatiu
comparatiu

El **superlatiu** es forma amb la partícula “qqa” (“la més”...)

Exemple: Aquesta és la més grossa - ta **qqa** d tameqrant

El comparatiu de superioritat es fa amb “qqa x(ef)” (“...” més que”...)

Exemple: Aquesta és més grossa que aquelles - ta (d) ttamaqrant **qqa** x tinin

mes derivades

En aquest apartat exposem algunes formes verbals i nominals derivades que poden ajudar a enriquir els recursos lexicals.

9.6.1. Prefix verbal causatiu “s-” (fer fer, una acció)

Exemples:	mghar (créixer)	semghar (fer créixer)
	ghar (llegir, estudiar)	sghar (fer llegir, ensenyar)
	adef (entrar)	sidesf (fer entrar)
	ekk (passar, anar)	sekk (fer anar, enviar, passar)
	qdar (baixar)	sedqdar (fer baixar, abaixar)
	ecc (menjar)	secc (fer menjar)

9.6.2. Prefix verbal de passiva “t-/tw-” (ésser feta, una acció)

Exemples:	qqen (tancar, agafar, detenir)	twaqqen (ésser tancat, agafat, detingut)
	egg (fer)	twagg (ésser fet)
	wwet (picar, pegar)	twawwet (ésser picat, pegat)
	cnef (rostir, fer a la brasa)	twacnef (ésser rostit, fet a la brasa)

9.6.3. Prefix nominal “b(u)” (el qui té...) / “m(u)” (la qui té...)

Exemples:	bu a`eddis (el de la panxa, el panxut)	mu `eddis (la panxuda)
	bu ixarriqen (el mentider)	m ixarriqen (la mentidera)

Al plural s'utilitzen els prefixos “at” (els fills de, els de...) / “sut” (les filles de, les de...)

Exemples:	at i`eddisen (els panxuts)	sut i`eddisen (les panxudes)
	at ixarriqen (els mentiders)	sut ixarriqen (les mentideres)

9.6.4. Substantivació

La formació dels noms abstractes derivats dels verbs es fa posant davant l'arrel verbal el prefix "t(im)":

Exemples: Verb **ARI** (*escriure*). Forma derivada:
 - **tira** (*escriptura*) Tira n tmazight
 (l'*escriptura de l'amazigh*)

Verb **(E)GG** (*fer*). Forma derivada:
 - **timegga** (*acció*) Asam s attas n timegga
 (un *film amb molta acció*)

Verb **INI** (*dir*). Forma derivada:
 - **timenna** (*coses dites, paraules*) ... Timenna n Ahmed d ixarrigen
 (les *paraules d'Ahmed són mentides*)

Verb **NEGHI** (*matar*). Forma derivada:
 - **timanghi** (*mortalitat, baralla*) Timenghi imuccwen
 (una *baralla de gats*)

10. Utilització
d'algunes
preposicions

Utilització
d'algunes
preposicions

- **deg** a (de lloc), dins

Exemples: - **deg** wur (*al cor*)
 - **deg** wanu (*al pou*)
 - akka-t **deg** Ajdar (*és a Ajdar*) (*Vila del Rif*)
 - yegga tuma`tic **deg** ughrum (*ha posat un tomàquet dins el pa*)

La forma “deg” apareix sobretot davant els noms que comencen amb vocal o “w”.
 Existeixen *dues altres variants abreujades* d'aquesta preposició:

- La forma “**di**” (utilitzada davant consonant):

Exemple: akka-t **di** Tiṭṭawin (*és a Tetuan*)

- I la forma “**g**”:

Exemples: - yehwa **g** wanu (*ha baixat dins el pou*)
 - yehwa **g** ifri (*ha baixat a la cova*)

- **ghar** a casa de, a can, a (una localitat)

Exemples: - tasrit tarzef **ghar** baba-s (*la núvia va visitar el seu pare*)
 - raxdenni nudef **ghar** Tanġa (*aleshores vam entrar a Tànger*)

Aquesta preposició pot tenir sufixat un pronom:

 - nudef **ghar**-negh (*hem entrat a casa -nostra-*)

(Aquesta mateixa construcció - “**ghar**” + sufix possessiu- serveix per a expressar la noció catalana corresponent al verb “tenir” v. § 3.3)

• **xaf/x** sobre, damunt

- Exemples: - taqmijet tusa-d **xaf-i** (*la camisa ve sobre meu = m'escau*)
 - yettes **x** tzeqqa (*dorm damunt del sostre*)

• **sennej** a dalt de, per damunt de

- Exemples: - **sennej**-negh ajenna d aziza (*al damunt nostre el cel és blau*)
 - **sennej** i iwdan war dinni ra d ijjen
 (*al damunt de les persones no hi ha ningú*)

• **swadday** sota, al dessota de

- Exemples: - yudef **swadday** n tunubin (*ha entrat sota el cotxe*)
 - **swadday**-nwem usin-d tarwa n Hammu
 (*sota vosaltres vénen els fills de Hammu*)

• **zzat** davant

- Exemples: - **zzat-i** tugha dinni mmi-s n Hammed
 (*davant meu hi havia el fill d'Ahmed*)
 - **zzat** n wetmun ufigh tmenyat (*davant del paller he trobat diners*)

• **awarni** darrere

- Exemple: - yusa-d **awarni** n iħramen (*s'ha posat darrere dels infants*)

• **jar** entre, conjuntament

- Exemples: - a negg marra **jar**-enegh (*ho farem tot entre nosaltres*)
 - iwdan ad raħan ad zedghan **jar** ighzar d adrar
 (*la gent anirà a viure entre el riu i la muntanya*)
 - ittiri **jar** ayetma-s (*ell és entre els seus germans*)
 - ttacaren win **jar**-esen (*roben habitualment entre ells = són còmplices*)

• **akid (aked, ak)**..... amb, en companyia de

- Exemples: -ecc **akid-i** (*menja amb mi*)
 -iruh **akid**-ec (*ha anat amb tu*)
 -irar **akid** uma-c (*juga amb el teu germà*)
 -eccin aghrum **ak** tamment (*mengen pa amb mel*)

- **s** amb, mitjançant (instrumental)

Exemples: - ittett s ufus azermad (*ell menja amb la mà esquerra*)
 - tarien s wusghun (*pugen amb - mitjançant - una corda*)
 - wwet-it s ukeccud (*pica'l amb el bastó*)

- **zay** amb, amb l'ajut de

Exemples: - zay-s ħarcen -d maħand ad menghen
 (*amb ell, han vingut enrabiats cap aquí per barallar-se*)
 - zay-k nigh bra zay-k a d-nas ghar Naḍur
 (*amb tu o sense tu vindrem a Nador*)

- **n** de (genitiu) (v § 9.1)

Exemples: - netta mmi-s **n** Ĥaj (*és fill de Ĥaj*)
 - yicca afar **n** yaẓiḍ (*ha menjat l'ala del pollastre*)
 - aclal **n** dcar yehrec (*el perruquer del poble està malalt*)

- **zi (zeg)** de (d'origen o procedència)

Exemples: - necc zi Naḍur (*jo de Nador = sóc de Nador*)

La preposició “**zi**” es canvia en “**zeg**” quan enllaça amb un mot començat amb vocal o amb semivocal:

- necc **zeg** iqera`ien (*jo sóc de Kelaia*)
 - **zeg** wanu (*des del pou*)

- **i/iy** a (complement datiu)

Exemples: - `Abdkrim yewi-yas-d iy Arrif tirelli
 (*Abdelkrim va portar al Rif la llibertat*)
 - nnigh-s i wečma mečar i-tt-xeseḡh
 (*he dit a la meva germana com l'estimo*)

11. Utilització de conjuncions i relacionants

- **d** i (v. § 9.2b i també § 9.3)

- **nigh** o/ni

Exemples:

- as-d **nigh** ad asegh (*vine tu o vinc jo*)
- awi-d mmi-c **nigh** ayyaw nec maḥend ad yucen ijjen tfust
(*porta el teu fill o el teu nét per a donar una maneta - per a ajudar -*)
- **war** yexs tamghart nes **nigh** tarwa nes
(*no estima ni la seva dona ni els seus fills*)
- **war** jjin tamurt nigh ajenna maḥend ad tṭfen `Abdkrim
(*no han deixat tranquils ni la terra ni el cel per tal de capturar Abdelkrim*)

- **maca** però

Exemples:

- a nuyar zi tmurt, **maca** war nssen mani ghar a naweḍ
(*partim de la terra però no sabem on arribarem*)
- neddar **maca** war neddar (*vivim però no vivim*)

- **amenni** tanmateix, amb tot

Exemple:

- tṭfen-t ittacar di dcar, **amenni** yemma-s teqqar mmi-s war yeggi ca
(*l'han atrapat robant al poble, i amb tot la seva mare diu que el seu fill no ho fa*)

- **ḥuma, maḥend** per a, per tal de, perquè

Exemple:

- **ḥuma** a nmun, a nessiwer s tmazight
(*per tal d'unir-nos parlem en amazigh*)

• **mağa, mara** si

- Exemples: - **mağa** ghar-k azeğif, a tafed rexxu mani yeğa şşah
(si tens cap, trobaràs ara on és la veritat)
 - **mağa** neddar aṭṭas, a nżar ayyawen
(si vivim molt, veurem els néts)

• **dinni** aleshores, en aquell moment, i és per això que

- Exemples: - srigh marra min yexs ad yini, **dinni** yewḍa-yi zeg ur
(he escoltat tot el que ell volia dir; i és per això que em cau del cor -el detesto-)

• **mermi, armani** pel fet de, quan, (i també: verb -en català- en gerundi)

- Exemple: - **armani** yejja wečma-s, nettat tessa-s rmut
(havent deixat ell sa germana, ella li desitjà la mort)

• **umi** quan, si és que, com que

- Exemples: - **umi** aqzin yecca mmi-s n`Acur, ad yecc marra iḥramen
(com que el gos ha mossegat el fill d'Aixor; mossegarà tots els infants)
 - **umi** war tugha ghar-i ca, ra d ijjen war tugha ghar-i d-ittas
(quan jo no tenia res, ningú no venia a casa)

• **raxdenni, s denni** aleshores, i aleshores
 • **zi raxdenni** d'aleshores ençà

- Exemples: - tfuct tneqar, **raxdenni** nuyar, *(el sol sortia fort i aleshores vam partir)*
 - ucaren-t di 1960; **zi raxdenni** ghar-s tazwict
(el van robar el 1960; d'aleshores ençà té una escopeta)
 - Zeg ami is-yenna war yexs a tt-izar, **s denni** tuyar
(des del moment que ell li ha dit que no la vol veure, des d'aquell moment ella se'n va anar)

• **id (i)** que, qui (relatiu)

- Exemples: - aryaz **i** (d-) yusin ghar-s aṭṭas n iḥramen
(l'home que ha vingut té molts fills)
 - afunas **i** d-iwyen zi Azghanghan d amqran
*(el bou que han portat d'Azghanghan*és gros)*

(* Azghanghan, és el nom d'un poble del Rif)

12. Algunes
expressions
rifenyes

Com en tota llengua, en rifenya les expressions o frases fetes tenen molta importància. En general poden servir també per a tenir un cert coneixement del contingut cultural de la llengua i de les estructures metafòriques. En presentem, tot seguit, alguns exemples.

• Ghar-k

(Tu tens)

Atenció! Compte!

• War ghar-s ni azeğif ni idaren

(No té ni cap ni peus)

No té ni cap ni peus, no té solta ni volta, no té trellat

• Ittett isghuyu

(Ell menja i crida)

És un ploramiques, és un rondinaire

• Day-s aṭṭas n tighmest

(Té molta dent)

Parla molt per portar la contrària, és un perepunyetes

• Yecca xaf-s bunarjuf

(Menja per ella bunarjuf (una planta amargant))

Està boig per ella

• War itwara Muḥ

(No veu en Muḥ)

No pot ni veure en Muḥ, li té mania, l'odia

• Istextux aṭṭas

(Ell bull molt)

És molt mentider, en diu de tots colors

• Ittett-it ur

(El cor se'l menja)

És valent, li bull la sang

• Wwet x uzeğif nec

(Pica'l al teu cap)

No te n'estiguis, no tinguis vergonya

- **Yesekk fus**
(Ha passat la mà)
Ha fet correr la mà, ha robat
- **Iħeff-as**
(Li ha tallat els cabells, l'han pelat)
L'ha matat, l'ha estafat, l'ha arrissat
- **Itwaqqen**
(Està lligat)
Es diu de l'home que no ha pogut consumir el matrimoni
- **Ur nes iħarri**
(El cor se li trinxia)
La ràbia se'l menja
- **Ittegg ħa tibercanin**
(Només fa les negres)
Només fa el mal, només pensa a fer mal
- **War itwara war itesra**
(No hi veu i no hi sent)
No toca de peus a terra, viu en un altre món
- **War tkessi tamurt**
(La terra no el pot contenir)
És molt ambiciós, es menjaria el món
- **Yecca ur nes yufa ur nes**
(Ha menjat el seu cor i ha trobat el seu cor)
És un panxacontent, no es preocupa de res
- **Bu`eddis ameqran**
(Gran panxut)
*Persona que menja les coses dels altres,
que abusa dels altres, abusananos, abuseta*
- **Yarxu imejjan waha**
(Només abaixa les orelles)
Fa com si sentís ploure, no en fa ni cas, tranquil com una rosa
- **Yekks-as tirmect**
(Li ha arrencat la pell)
Li ha arrencat la pell, l'ha ben explotat (en la feina)
- **Ghar-s azeġif yefsus**
(Té el cap lleuger)
És llest, és espavilat

Els substantius
i els numerals1. Parts del cos
humà

Lèxic bàsic Amazigh - Català - Francès

Primera part: lèxic bàsic per àrees semàntiques

Els substantius
i els numerals

Nota. L'asterisc (*) situat després d'un mot assenyala els mots que figuren als exemples que segueixen cada capítol del lèxic.

Les abreviatures (A.) i (B.) expressen que el mot és un neologisme extret de *Amawal n Tmaziyt tatrert* o de Boudris (1993) (v. Bibliografia).

L'abreviatura (PA) assenyala que el terme en qüestió no és el més usual al Rif sinó que és d'un abast general (Pan Amazigh) fora d'aquesta regió.

1. Parts del cos humà

Tarifit Imnaten n arrimet	Català Parts del cos humà	Français Parties du corps humain
arrimet	cos	corps
azeğif *	cap	tête
aqayu`a	gran cap, cap gros	grosse tête
aghembub, udem	cara	visage
aqemmum	boca	bouche
ayencic	llavi	lèvre
iyencicen	llavis	lèvres
irs	llengua	langue
anegh uqemmum	paladar	palais
tmijja	gorja	gorge
tighmest *	dent	dent
tighmas	dents	dents
tasart	queixal	dent molaire
aghmuz	ullal	canine (dent)
titt	ull	œil
tittawin	ulls	yeux
timmi	cella	sourcil
tammiwin	celles	sourcils
abriw	pestanya	cil
abriwen	pestanyes	cils
amejjun	orella	oreille
imejjan	orelles	oreilles
tanyart	front	front
agmiz/amgiz	galta	joue

Tarifit Imnaten n arrimet	Català Parts del cos humà	Français Parties du corps humain
anzarn *	nas	nez
ijiman	clatell	nuque
aghesmar	barbeta	menton
tmart	barba	barbe
acraghem	bigoti	moustache
acenkuk	cabellera	chevelure
aqitu	trena	trousse
iri	coll	cou
aghir *	braç	bras
ighağen	braços	bras (pl.)
ddubbiz	canell	poignet
taddeght	aixella	aisselle
taghmart ughir *	colze	coude
fus	mà	main
ifassen *	mans	mains
akemmic	manat, embosta	jointée (les deux paumes unies)
tareqqa ufus	palmell (de la mà)	paume
ḍaḍ	dit	doigt
iccar	ungla	ongle
accaren	ungles	ongles
imez	polze, dit gros	pouce
tirreṭeṭ	dit petit, menovell	le petit doigt
tameṣṣaṭ	cuixa	cuisse
ḍar	peu, cama	pied, jambe
iḍaren	peus	pieds
tac`aft	turmell	cheville
tifednet	dit gros (del peu)	orteil
idmaren	pit	poitrine
taghruṭ	espatlla	épaule
a`rur *	esquena	dos
taxna	cul	cul
abyas	cintura	taille, ceinture
ur	cor	cœur
amerghigh	cervell	cervelle
taghesdist	costella	côte
tarut	pulmons	poumons
ighes	os	os
ighsan	ossos	os (pl.)
aysum	carn	chair
tadunt	greix, llard	graisse

Tarifi Imnat n arrimet	Català Parts del cos humà	Français Parties du corps humain
ikuffan	saliva	salive
tidi	suor	sueur
aman	esperma, llet	sperme
azarriđ	pet	pet
akeffif	llufa	pet
tsa	fetge	foie
inarfeđ	melsa	rate
tizzar	ronyó	reins
a`eddis	ventre	ventre
tarremant u`eddis	estómac	estomac
adan	budells	intestins, boyaux
ameğar	colló, testicle	testicule
imenyarn/imeğaren	collons, testicles	testicules
aheccun	cony, vagina	con, vagine
tirmect, irem	pell	peau
ažuđu	pèl	poil
idañmen	sang	sang
ayezzim	ferida	blesure
axebbic	esgarrapada	égratignure
tiggaz	tatuatges	tatouages
tiddi	estatura, talla	stature, taille
taqemmunt *	petó	bise, baiser
tiqqest uzeğif *	mal de cap	mal de tête
tiqqest u`eddis	mal de ventre	mal au ventre
tiqqest n wur	mal de cor	mal de coeur
a`eddis yuzzer	diarrea	diarrhée
aghebbub yekrumbec *	la cara arrugada	le visage ridé
anejdam	lepra, llebrosia	lèpre
tfuri	eczema, nafra	eczéma
tiffura	eczemes, nafres	eczémas
buhamrun	xarampió	rougeole
buseffar	icterícia, aliacrà	jaunisse
buzegum	reuma, dolor	rhumatisme
ajjiđ/azeğid	ronya, sarna	gale
tibbuherya	bogeria, follia	folie
arjiji	nerviositat, nerviosisme, nervis	énervement

Exemples: **Itteqsa-yi azeğif**
 Tinc mal de cap
 J'ai mal à la tête

Yerza aghir-is
 S'ha trencat el braç
Il s'est cassé le bras

Tteqsa-yi ict teghmest
 Em fa mal una dent (Tinc mal de queixal)
J'ai mal à une dent (J'ai mal aux dents)

Ghar-s ijjen ughembub yeena
 Té una cara molt bonica
Il a un beau visage

Min tecsid x wa`rur?
 Què portes a l'esquena?
Que portes-tu sur le dos?

Mechar d imeqranen ifassen nec!
 Quines mans tan grosses que tens!
Quelles grandes mains tu as!

Egg-as ict teqemmunt
 Fes-li un petó
Donne-lui un bisou

Iwessura ghar-sen aghembub yekrumbec
 Els vells tenen la cara arrugada
Les vieux ont le visage ridé

Yewc-as ict ticti s teghmart ughir
 Li ha donat un cop amb el colze, li ha donat un cop de colze
Il lui a donné un coup de coude

Ixebca-yi zeg wanzarn
 M'ha esgarapat el nas
Il m'a égratigné le nez

2 Persones
 i parentiu

2. Persones
i parentiu

Tarifit Atarras d tarrawt nes	Català Persona i parentiu	Français Personne et parenté
atarras	persona	<i>personne</i>
baba	pare (el meu pare)	<i>père (mon)</i>
yemma	mare (la meva mare)	<i>mère (ma)</i>
mmi	fill (el meu fill)	<i>filis (mon)</i>
yeği, yelli	filla (la meva filla)	<i>filie (ma)</i>
yessi	filles (les meves filles)	<i>filles (mes)</i>
amenzu	fill gran	<i>ainé</i>
tamenzut	filla gran	<i>ainée</i>
tarrawt	família, progenitura, mainada	<i>famille, progéniture</i>
uma	germà (el meu germà)	<i>frère (mon)</i>
ayetma	germans (els meus)	<i>frères (mes)</i>
weçma, uçma	germana (la meva ...)	<i>sœur</i>
issma	germanes (les meves)	<i>sœurs (mes)</i>
acniw	bessó	<i>jumeau</i>
acniwen	bessons	<i>jumeaux</i>
aryaz	home, marit	<i>homme, mari</i>
tamghart	dona, muller	<i>femme, épouse</i>
baba-s n baba		
(...n yemma)/ jeddi	avi (el meu avi)	<i>grand-père (mon)</i>
yemma-s n baba		
(...n yemma)/ ħenna	àvia (la meva àvia)	<i>grand-mère (ma)</i>
rejdud	avis	<i>grand-parents</i>
imezwura	avantpassats, avis	<i>aïeux, ancêtres</i>
ayyaw	nét	<i>petit-fils</i>
tayyawt	néta	<i>petite-fille</i>
ayyawen	néts	<i>petits-enfants</i>
tayyawin	nétes	<i>petites-filles</i>
xari	oncle (el meu oncle)	<i>oncle (mon)</i>
xaçi, `anti	tia	<i>tante</i>
adeggwar, amghar	sogre	<i>beau-père</i>
asrif	cunyat	<i>beau-frère</i>
urar	festa de casament	<i>fête de mariage</i>
remrac	casament	<i>mariage</i>

Tarifit Atarras d tarrawt nes	Català Persona i parentiu	Français Personne et parent
muray	nuvi	marié
tasrit	núvia	mariée
a`ezri	solter, fadri	célibataire
aḥenjar *	nen, xiquet	enfant
taḥenjart	nena, xiqueta	petite fille
aḥram	noi	garçon
taḥramt	noia	fille
ayujir	orfe	orphelin
tarwa	infants, família (progenitura)	progéniture
temzi	infantesa, joventut	enfance, jeunesse
iwdan	gent	gens
amezyan *	jove	jeune
amegran	gran	grand
awessar *	vell	vieux
tawessart	vella	vieille
isem	nom	nom
takniyet	cognom	nom de famille
amedduker	amic	ami
ajjar	veí	voisin
anewji	convidat	invité
inewjiwen *	convidats	invités
midden	els altres (la gent)	les autres (les gens)

Exemples:

Mechar ghar-k n issegwasen? Mechar ghar-k?

Quants anys tens?

*Quel âge as-tu?***Ghar-i kuḏ d mraw n issegwasen****(ghar-i rbe`te`ac n issegwasen)**

Tinc catorze anys

*J'ai quatorze ans***Nettat d tamezyant aṭṭas**

Ella és molt jove

*Elle est très jeune***Netta d awessar**

Ell és vell

*Il est vieux***Mechar ghar-k iḥenjarn?**

Quants fills tens?

Combien d'enfants as-tu?

Ghar-i ijjen

En tinc un

J'en ai un

Ijjen uhenjar d ict tehenjart

Un nen i una nena

Un garçon et une fille

Mamec i (d) ac-qqaren?

Com et dius?

Comment t'appelles-tu?

Wa d amedduker inu

Aquest és el meu amic

C'est mon ami

Ghar-sen inewjiwen ass a

Tenen convidats avui

Ils ont des invités aujourd'hui

3. Qualitats i estats

Tarifit Imerkiden d iddaden	Català Qualitats i estats (persones)	Français Qualités et états
tudart amexix, lakşida rehrac *	existència, vida accident malaltia	<i>existence, vie accident maladie</i>
tamella, rxar am`az, jjehd * terghegh tumumt	bondat força suavitat, finor feblesa	<i>bonté force douceur faiblesse</i>
irs, tutlayt azri tawmat asrah amihi (A.), rxaşar re`dawet	llengua, llenguatge bellesa germandat, germanor pau perill hostilitat	<i>langue, langage beauté fraternité paix péril, danger hostilité</i>
amc akayad lmubara amezlu, rxdmet turda, array tarmit, tejriba talemmit, lmunasaba	manera prova concurs servei opinió experiència ocasió	<i>manière épreuve concours service opinion expérience occasion</i>
amahar, rxdmet * tmenyat fad raz * ajiwen, tyawent ides rwehřan	feina diners set gana, fam sacietat son cansament	<i>travail/besogne argent soif faim rassasiement sommeil fatigue</i>
tirelli, tilelli ayyar taghufit	llibertat buit, buidor ofec	<i>liberté vide étouffement</i>

Tarifit Imerkiden d iddaden	Català Qualitats i estats (persones)	Français Qualités et états
asegged *	correcció, rectificació	correction
aqen	empresonament	emprisonnement
arsa	tranquil.litat, calma	calme
axerweḡ	intranquil.litat, neguit	inquiétude, souci
tanebdat (B.), aghalaf (B.)	responsabilitat	responsabilité
tamara	patiment, sofriment	souffrance
tayri	amor	amour
tusma	rancor	rancune
cḡart	avarícia	avarice
asxa	generositat	générosité
afregh	mala educació	mauvaise éducation

Exemples:

Ass a war ghar-i ca jjeḡhd

Avui no tinc força

*Aujourd'hui je n'ai pas de force***Ghar-negḡ aṭṭas n amahar**

Tenim molta feina

*Nous avons beaucoup de travail***Day-s ijjen rehrac d a`efan**

Té una malaltia greu

*Il a une maladie grave.***Uḡregh aṭṭas**

Estic molt cansat

*Je suis très fatigué***War teḡuzed ca?**

Que no tens gana?

*N'as-tu pas faim?***Yuyar zi Arrif maynzi yeḡra dinni ḡa tamara**

Se n'ha anat del Rif perquè només hi ha vist penes

*Il est parti du Rif parce qu'il n'y a vu que de la peine***Asegged nes yeḡseḡ!**

La seva correcció és difícil! (corregir-lo és difícil!)

*Sa correction est difficile!***War izemmar ad yekkes cḡart zay-s**

No es pot alliberar (desprendre) de l'avarícia

Il ne peut pas se débarrasser de l'avarice

cronològic En rifeny el vocabulari per a designar el temps cronològic és molt influït per altres llengües. Per a dir els dies de la setmana els rifenys ho fan amb designacions d'origen àrab de la manera següent:

tnayn - dilluns - *lundi*; **trata** - dimarts - *mardi*; **rarbe`** - dimecres - *mercredi*; **rexmis** - dijous - *jeudi*; **ejjem`a** - divendres - *vendredi*; **essaft** - dissabte - *samedi*; **rhed** - diumenge - *dimanche*.

Semblantment per a dir els mesos de l'any es diu el mot "mes" = 'ayur' (o **char** [ʃar]) i un nombre d'origen àrab de l'1 fins al 12 per tal d'expressar els mesos de gener fins a desembre. Els mots fonamentals per a expressar les divisions temporals es conserven, però, en rifeny.

Tarifit Akud	Català El temps cronològic	Français Le temps chronologique
ass	dia	<i>jour</i>
ass a	avui	<i>aujourd'hui</i>
s wass, s uzir	de dia	<i>de jour</i>
eşşbeh *	matí	<i>matin</i>
eşşbeh a	aquest matí	<i>ce matin</i>
azyenhar, azgen wass	migdia	<i>midi</i>
a`ecci	tarda	<i>après-midi</i>
a`ecciy a	aquesta tarda	<i>cet après-midi</i>
tameddit *	vespre	<i>soir</i>
tameddit a	aquest vespre	<i>ce soir</i>
refjar *	alba	<i>aube</i>
ğiret *	nit	<i>nuît</i>
s ğiret	de nit	<i>de nuit</i>
ğirt a	aquesta nit	<i>cette nuit</i>
tiwecca *	demà	<i>demain</i>
farwayicca	demà-passat	<i>après-demain</i>
iđennađ	ahir	<i>hier</i>
faryiđennađ	abans d'ahir	<i>avant-hier</i>

Tarifit Akud	Català El temps cronològic	Français Le temps chronologique
simana *	setmana	<i>semaine</i>
simana ya	aquesta setmana	<i>cette semaine</i>
simana ye`dun	la setmana passada	<i>semaine passée</i>
simana i d-yegwan	la setmaná vinent	<i>semaine prochaine</i>
yur, char	mes	<i>mois</i>
aseggwas	any	<i>an (année)</i>
aseggwas a	aquest any, enguany	<i>cette année</i>
aztat, azghat	l'any passat	<i>année passée</i>
imar	l'any vinent	<i>année prochaine</i>
tafsut	primavera	<i>printemps</i>
anebdu	estiu	<i>été</i>
rexrif	tardor	<i>automne</i>
tagrist, tiyarza	hivern	<i>hiver</i>
asrag (A.)	hora	<i>heure</i>
tminut	minut	<i>minute</i>

Exemples:

Tiwecca a nrah ghar refjar

Demà ens n'anirem a l'alba

*Demain, nous partirons à l'aube***Qqim ġirt a da**

Queda't aquí aquesta nit

*Reste ici cette nuit***Ca tam n uyaren (temen n chuar) war d-usin**

Fa uns vuit mesos que no han vingut

*Il y a huit mois qu'ils ne sont pas venus***Simana ye`dun yuwta wenzar**

La setmana passada va ploure

*La semaine dernière il a plu***Sbah rxar**

Bon dia

*Bonjour***Msa rxar**

Bona tarda

Bon après-midi

Tensid di rxar

Que passis la nit amb bondat, que dormis de gust
Passe une bonne nuit

Kkar zic tiwecca

Lleva't aviat (d'hora) demà
Réveille-toi de bonne heure demain

As-d rexxu qber i tmeddit

Vine ara abans del vespre
Viens maintenant avant le soir

Aqqa-t rebda akid-negh

Sempre està amb nosaltres
Il est toujours avec nous

nombres i hores

En rifeñy, la designació amazigha dels nombres ha desaparegut. Exceptuant el nombre "1" la població de llengua amazigha utilitza actualmente al Rif la numeració d'origen àrab (v. nota al final de l'apartat *a* del present capítol). Nosaltres donarem en primer lloc els veritables nombres amazighs per raons de coherència lingüística. Per tal de completar els elements de la numeració inexistent en rifeñy hem seguit el sistema en ús en el parlar *tacelhit*, exposat a Mammeri (1976:57), per a la numeració fonamental del 2 al 19 (tot normalizant a el vocalisme).

Per a los nombres superiores al 19 hem seguit la composició de base decimal seguint els sistemes de numeració propis del *tamzabit* (Mz) i del *tamaceght* (Mc), segons l'autor esmentat més amunt, Mammeri (1976), sistemes que són més regulars i complets que el del *tacelhit* (parcialmente interferit i amb estructures vigesimals).

Tarifit Imḍanen d usrag a) imḍanen	Català Nombres i hores els nombres	Français Nombres et horaire les nombres
1. ijjen/ijjent (ict)	un/ una	<i>un/ une</i>
2. sin/snat tyuya	dos un parell	<i>deux une paire</i>
3. kraḍ/ kraṭ	tres	<i>trois</i>
4. kuḍ/kuṭt	quatre	<i>quatre</i>
5. semmus/semmust	cinc	<i>cinq</i>
6. seddis/seddist	sis	<i>six</i>
7. ssa/ssat	set	<i>sept</i>
8. tam/tamt	vuit	<i>huit</i>
9. tza/tzat	nou	<i>neuf</i>
10. mraw/mrawt	deu	<i>dix</i>
11. ijjen d mraw /...mrawt	onze	<i>onze</i>
12. sin d mraw /...mrawt	dotze	<i>douze</i>
13. kraḍ d mraw/...mrawt	tretze	<i>treize</i>
14. kuḍ d mraw/...mrawt etc..	catorze	<i>quatorze</i>
20. snat temerwin	vint	<i>vingt</i>
21. snat temerwin d ijjen	vint-i-un	<i>vingt-et-un</i>
22. snat temerwin d sin etc.	vint-i-dos	<i>vingt-deux</i>

Tarifit	Català	Français
Imḍanen d usrag a) imḍanen	Nombres i hores els nombres	Nombres et heures les nombres
30. kraṭ temerwin	trenta	trente
31. kraṭ temerwin d iijen	trenta-un	trente-et-un
32. kraṭ temerwin d sin etc.	trenta-dos	trente-deux
40. kuṣt temerwin	quaranta	quarante
41. kuṣt temerwin d iijen	quaranta-un	quarante-et-un
42. kuṣt temerwin d sin	quaranta-dos	quarante-deux
43. kuṣt temerwin d kraṭ etc.	quaranta-tres	quarante-trois
50. semmüst temerwin	cinquanta	cinquante
51. semmüst temerwin d iijen	cinquanta-un	cinquante-et-un
52. semmüst temerwin d sin etc.	cinquanta-dos	cinquante-deux
60. seddist temerwin	seixanta	soixante
61. semmüst temerwin d iijen	seixanta-un	soixante-et-un
62. semmüst temerwin d sin etc.	seixanta-dos	soixante-deux
70. ssat temrewin	setanta	soixante-dix
80. tamt temrewin	vuitanta	quatre-vingt
90. tẓat temrewin etc.	noranta	quatre-vingt-dix
100. twines (Mz)	cent	cent
200. snat twines	dos-cents	deux cents
300. kraṭ twines etc.	tres-cents	trois cents
1000 agim (Mc)	mil	mille
2000 snat agim	dos mil	deux mille
3000 kraṭ agim	tres mil	trois mille

Tarifit a) imḍanen umizzwer	Català nombres ordinals	Français nombres ordinaux
amezwar	primer	<i>premier</i>
tamezwart	primera	<i>première</i>
imezwura	primers	<i>les premiers</i>
timezwura	primeres	<i>les premières</i>
aneggar	últim, darrer	<i>dernier</i>
taneggart	última, darrera	<i>dernière</i>
ineggura	últims, darrers	<i>derniers</i>
tineggura	últimes, darreres	<i>dernières</i>

Per a formar els altres ordinals en rifenya es posa davant del nombre la partícula **wis** (el que és o fa...) per al masculí, i la partícula **tis** (la que és o fa...) per al femení, de la manera següent:

wis sin	segon	<i>second</i>
tis snat	segona	<i>seconde</i>
etc...		

Exemples:

Aryaz wis kraḍ (*aryaz wis trata*)

El tercer home

Le troisième homme

Tamghart tis kraḍ (*tamghart tis trata*)

La tercera mujer

La troisième femme

Tarifit c) asrag	Català l'hora	Français l'heure
asrag (A.), tsa`et (pl. tsa`tin)	hora	<i>heure</i>
mechlar tsa`et? [me]har]	quina hora es?	<i>quelle heure est-il?</i>
d waḥit	la una	<i>une heure</i>
aqqa-tt d waḥit	és la una	<i>il est une heure</i>

Tal com ho podem observar, per expressar les hores s'utilitzen actualment els nombres àrabs, també per a designar el número "1".

Exemples:

kraḍ (3) n asragen (*trata n tsa`atin*) **trajigh kenniw**

Fa tres hores que us espero

Cela fait trois heures que je vous attends

Tugha snat temerwin d semmus (25) (xamsa-u-`acrin) n iwdan deg urar

Hi havia vint-i-cinc persones a la festa

Il y avait vingt-cinq personnes à la fête

Neccin mraw (10) (ʿacra) n iwdan di ʿabra

Som deu persones a taula

Nous sommes dix personnes à table

Tugha dinni sin d mraw (12) (ten`ac) n iwdan di tamezyida

Hi havia dotze persones a la mesquita.

Il y avait douze personnes à la mosquée

Ghar-i kuẓt temerwin (40) (arba`in) n imahdaren di tamezyida

Tinc quaranta alumnes a classe.

J'ai quarante élèves en classe.

Tugha dinni seddis (6) (setta) n iḥramen d ssat (7) (seb`a) n tiḥramin

Hi havia sis nois i set noies

Il y avait là six garçons et sept filles

Nettat d tamezward di tamezyida.

Ella és la primera de l'escola

Elle est la première de l'école

Necc d aneggar rebda.

Jo sóc l'últim sempre

Je suis toujours le dernier.

Ghar-k semmust agim (5000) (xamsa erf) n pisita?

Tens cinc mil pessetes?

As-tu cinq mille pesetas?

6. Matèries i colors

Tarifit Tangawin d initen	Català Matèries i colors	Français Matières et couleurs
r̥hajet	cosa	<i>chose</i>
tanga (A.)	matèria	<i>matière</i>
aman	aigua	<i>eau</i>
re`win	aire	<i>air</i>
ašemmiḍ, aḍu	vent	<i>vent</i>
timessi	foc	<i>feu</i>
azru *	pedra	<i>pierre</i>
uragh	or	<i>or</i>
nuqart	plata	<i>argent</i>
uzzar	ferro	<i>fer</i>
car	terra	<i>terre</i>
ijdi *	sorra, arena	<i>sable</i>
graba	grava	<i>gravier</i>
traxt	argila	<i>argile</i>
abeḡa`	fang	<i>boue</i>
tafrewt	fusta	<i>bois (matière)</i>
akeccud *	llenya	<i>bois (à allumer)</i>
rcighed *	paper	<i>papier</i>
ighghed	cendra	<i>cendre</i>
iwerman (B.)	residu	<i>résidu</i>
ayyar	buit (buidor)	<i>vide (néant)</i>
tazdugi	puresa	<i>pureté</i>
ini (A.), kulur	color	<i>couleur</i>
acemrar, amellal	blanc	<i>blanc</i>
abercan	negre	<i>noir</i>
aziza * (azegzew)	blau	<i>bleu</i>
aziza arbi`	verd	<i>vert</i>
azegwagh	vermell	<i>rouge</i>
azegzew	gris	<i>gris</i>
awragh	groc	<i>jaune</i>
aqahwi	marró	<i>marron</i>

Tarifit Tang d ini	Català Matèries i colors	Français Matières et couleurs
awardi	rosa, rosat	rose
ineqqeḍ icard yarcem	pigallat, viat, ratllat estampat	pointillé rayé gaufre
yerqq yexsi yehdeqq yekef ṭram	clar apagat, flux, desinflat fosc descolorit foscó, fosca	clair éteint, faible, dégonflé obscur, foncé décoloré obscurité

Exemples:

War nzemmar a negg taddart x ijdi

No es pot fer una casa damunt la sorra

*On ne peut pas construire une maison sur du sable***Rehyuḍ tughayen n wezru**

Les parets eren de pedra.

*Les murs étaient en pierre***Ghar-k reighed maḥend ad arigh?**

Tens paper per a escriure?

*As-tu du papier pour que j'écrive?***Ixes-negh a nraḥ a narzu akeccud**

Hem d'anar a fer llenya.

*Nous devons aller chercher du bois***Adrar tugha-t d aziza**

La muntanya era verda

*La montagne était verte***Ttexsegh tuzzizewt n rebḥar (ill)**

M'agrada la blavor (el blau) del mar

*J'aime la couleur bleue de la mer***Yarḍ taqmijet teneqqeḍ**

Porta una camisa pigallada

*Il porte une chemise pointillée***Ṭunubin nes ghar-s kulur yerqq**

El seu cotxe és de color clar

Sa voiture a une couleur claire

7. Natura i clima

7. Natura i clima

Tarifiit Agama d anzewi	Català Natura i clima	Français Nature et climat
agama (A.)	natura	<i>nature</i>
tallunt (A.)	espai	<i>espace</i>
tamurt *	terra	<i>terre</i>
adrar *	muntanya	<i>montagne</i>
r`ewða	vall	<i>vallée</i>
taftist (A.), playa	platja	<i>plage</i>
temma n yeghzar	riba	<i>rivage</i>
tayzart	illa	<i>île</i>
ixf, qabu	cap	<i>cap</i>
abrid	camí	<i>chemin</i>
abrid n tunubin	carretera	<i>route</i>
tilisa, tirisa	frontera	<i>frontière/limite</i>
ighzar	riu	<i>rivière</i>
tighzart	rierol	<i>ru, petite rivière</i>
tamerqit n ighezran	conflent, aiguabarreig	<i>confluent</i>
tara	font	<i>source, fontaine</i>
arimam, tanda	llac	<i>lac</i>
ill, rebhar	mar	<i>mer</i>
tamedswelt, rmujt	onada, ona	<i>onde, vague</i>
ayram	estany	<i>étang</i>
ifri	cova	<i>grotte</i>
rghabet	bosc	<i>bois</i>
yer	camp	<i>champ</i>
artu	hort (de fruiters)	<i>verger</i>
tabhart	hort (d'hortalisses)	<i>potager</i>
igheğ	rostoll	<i>chaume</i>
acfir	atzavara	<i>agave</i>
tayda	pi	<i>pin</i>

Tarifit Agama d anzewi	Català Natura i clima	Français Nature et climat
tasajt tazemmurt, tazzettunt aghanim	alzina olivera canyar	<i>chêne vert</i> <i>olivier</i> <i>cannaie, rose lière</i>
anu tileggwit (A.) rquandaret ferma tamda afray badu	pou pont mas resclosa barrera vora, marge, vorada	<i>puits</i> <i>pont</i> <i>ferme</i> <i>barrage, écluse</i> <i>barrière</i> <i>rebord, lisière</i>
tfuct taziri itri tfawt ajenna tasrit n wanzar	sol lluna estel, estrella llum, claror cel arc de Sant Martí	<i>soleil</i> <i>lune</i> <i>étoile</i> <i>lumière, clarté, jour</i> <i>ciel</i> <i>arc-en-ciel</i>
anzewi (B.) akud (A.), rhar rhar yexsar tazghelt, rehwa tesmeç ssehid, ssahed şmayem	clima temps mal temps temperatura fred calor canícula, xafogor	<i>climat</i> <i>temps</i> <i>il fait mauvais</i> <i>température</i> <i>froid</i> <i>chaleur</i> <i>canicule</i>
anzar * tayyut adfer azfuf asinu agris	pluja boira neu xàfec núvol glaç	<i>pluie</i> <i>brouillard</i> <i>neige</i> <i>averse</i> <i>nuage</i> <i>glace</i>
aşemmiç, ađu ta`ajjajt ajjajj usman, rburk	vent polseguera tro llampec	<i>vent</i> <i>nuage de poussière</i> <i>tonnerre</i> <i>éclair</i>
amcan agafa * (A.) anzul (A.) agmuç (A.) ataram (A.)	lloc, plaça nord sud est oest	<i>lieu, place</i> <i>nord</i> <i>sud</i> <i>est</i> <i>ouest</i>

Exemples:

A nrah ghar udrar

Anirem a la muntanya

Nous irons à la montagne

Ass a war nzemmar a neffegh ghar ill

Avui no podem sortir al mar

Aujourd'hui nous ne pouvons pas sortir en mer

Nteraja anzar

Esperem la pluja

Nous attendons la pluie

Ass a (nhar a) war yehri rhar

Avui no fa bon temps

Aujourd'hui il ne fait pas beau

Iðennað tugha aṭṭas n asemmið

Ahir feia molt de vent

Hier il y avait beaucoup de vent

War tzemmed a texzared di tfuct

No pots mirar el sol

Tu ne peux regarder le soleil

A nrah ghar agafa

Anem cap al nord

Nous allons au nord

Nessawar ghar tfawt n tziri

Parlem a la claror de la lluna

Nous parlons au clair de la lune

Texsed a tdewred ghar tmurt nec?

Vols tornar a la teva terra?

Veux-tu rentrer dans ton pays?

8. Animals

El lèxic referent als animals és molt ric en rifenya; la influència estrangera hi és però important en la denominació dels peixos.

Tarifiit Rmar	Català Animals	Français Animaux
rmar aynaw	animal	<i>animal</i>
azzayret	bèstia	<i>bête</i>
aweqqas, rweḥc	animal salvatge	<i>animal sauvage</i>
rmar n taddart	animal domèstic	<i>animal domestique</i>
aqzin/aydi/aheggar *	gos	<i>chien</i>
muc, amci	gat	<i>chat</i>
agharda	ratolí	<i>souris</i>
taghardact	rata, rat	<i>rat</i>
akidar, ayis	cavall	<i>cheval</i>
asardun *	mul	<i>mulet</i>
r`ewda *	euga	<i>jument</i>
aghyur, asnus	ase, ruc	<i>âne</i>
taghyuč	somera	<i>ânesse</i>
iref	porc	<i>porc</i>
tireft	truja	<i>truie</i>
iref n rexra	porc senglar	<i>sanglier</i>
afunas	bou	<i>boeuf</i>
tafunast	vaca	<i>vache</i>
ayenduz	vedell	<i>veau</i>
icarri	xai	<i>mouton</i>
tixsi	ovella	<i>brebis</i>
aḥewri	boc	<i>bouc</i>
tghaṭ* (pl. tighaṭṭin)	cabra	<i>chèvre</i>
ighiyd	cabrit	<i>chevreau</i>
aqninni	conill	<i>lapin</i>
ayarziz	llebre	<i>lièvre</i>
tighaydet n wezghar	cérvol	<i>cerf</i>

Tarifit Rmar	Català Animals	Français Animaux
uccen	xacal/llop	chacal/loup
uccay	llebrer	lévrier
ifis	hiena	hyène
ayrad, acehbar	lleó	lion
aghiras	tigre	tigre
erfir	elefant	éléphant
ajdiđ	ocell	oiseau
yaziđ	gall, pollastre	coq, poulet
tyaziđ (<i>pl. tiyaziđin</i>)	gallina	poule
figus, afellus	pollet	poussin
adbar	colom	pigeon
tatbart	colomí	pigeonnette
yaziđ n rhend	indiot, gall dindi	dindon
tafarğest	oreneta	hirondelle
afar	ala	aile
abriq	ànec	canard
tameğaç	ou	oeuf
abellarj	cigonya	cigogne
icfar	tortuga	tortue
afighar	serp	serpent
tazermummect	llangardaix, lluert	lézard
langila	anguila	anguille
qaqra	granota	grenouille
aghrar	cargol	escargot
asrem * (<i>pl. iserman</i>)	peix	poisson
tasardint	sardina	sardine
bakaya *	bacallà	morue
denfir	dofí	dauphin
bayina	balena	baleine
tazghurt, kukina	ostra	huître
ajaru (<i>pl. ijarwen</i>)	llagosta	langouste
taghardmawt n rebħar/ ankruca	cranc	crabe
ajghur	musclo	moule
izi	mosca	mouche
tizizwit (<i>pl. tizizwa</i>)	abella	abeille
nnamus *	mosquit	moustique
taħrijet, taħjijet, afertatıtu	papallona	papillon
curdu	puça	puce
ticciçt	poll	pou
quqaraça	escarabat de cuina	cafard
zinzer	escarabat piloter	bousier

Tarifit Rmar	Català Animals	Français Animaux
arziz	borinot	<i>bourdon</i>
tiketfet	formiga	<i>fourmi</i>
qund`a	aranya	<i>araignée</i>
taghardmawt	escorpi	<i>scorpion</i>
zayru	jou	<i>joug</i>
tbarda	bast, albarda	<i>bât</i>
tacdect	ferradura	<i>fer à cheval</i>
arryem	brida, regna/mos, fre	<i>brides/frein</i>

Exemples:

Tamurt a teccar s nnamus

Aquest país està ple de mosquits

*Ce pays est plein de moustiques***Iwyen-d bakaya ghar umecri**

Han portat bacallà per dinar

*Ils m'ont ramené de la morue pour manger***Ghar-wem iqzinen di taddart?**

Teniu gossos a casa?

*Avez-vous des chiens à la maison?***Baba ghar-s asardun d sint (tnain) r`ewdat**

El meu pare té un mul i dues eugues

*Mon père a un mulet et deux juments***Tiwecca a necc iserman deg umensi**

Demà menjarem peix per sopar

*Demain nous mangerons du poisson au dîner***A nrah a narwes tighatfin**

Anirem a pasturar les cabres

Nous irons garder les chèvres

Els mots referents al menjar s'han conservat bé en rifeny però els productes importats es designen amb la llengua d'origen.

Tarifit Macca	Català Menjar	Français Alimentation
macca	menjar	<i>aliment</i>
tisessit	beguda	<i>boisson</i>
aghrum *	pa	<i>pain</i>
imendi, arden	blat	<i>blé</i>
taydart	espiga madura, gra	<i>épi mûr</i>
aren, farina	farina	<i>farine</i>
acti, arecti	pasta de farina	<i>pâte de farine</i>
seksu, seysu	cusçús	<i>couscous</i>
zumbi (pl. izumbyen)	blat de moro	<i>maïs</i>
antun *	llevat	<i>levure</i>
aysum *	carn	<i>viande</i>
tameğaç	ou	<i>œuf</i>
timğarin	ous	<i>œufs</i>
bistek	bistec	<i>bifteak</i>
iref yezziđen	pernil dolç	<i>jambon doux</i>
iref ameğah	pernil salat	<i>jambon salé</i>
aman	aigua	<i>eau</i>
binu	vi	<i>vin</i>
zzect	oli	<i>huile</i>
ssekwar	sucre	<i>sucre</i>
aghi *	llet	<i>lait</i>
čukulati *	xocolata	<i>chocolat</i>
takemmart (A.), kisu	formatge	<i>fromage</i>
trusi	mantega	<i>beurre</i>
danunn	iogurt	<i>yaourt</i>
tameğaḥt	sal	<i>sel</i>
erxeğ	vinagre	<i>vinaigre</i>
ribzar	pebre	<i>poivre</i>
arquşbar	julivert	<i>persil</i>

Tarifit Macca	Català Menjar	Français Alimentation
azwar	arrel	racine
aqcar, tirmect	pela, pell	épluchure, peau fine
rxuḍart	verdura	légumes
ṭumaṭic	tomàquet	tomate
baṭaṭa *	patates, trumfes	pomme de terre
muniatu	moniato	patate
čugħa	enciam, lletuga	laitue
arṛuz	arròs	riz
ḡubiyet	mongeta seca, fesol	haricots secs
baw (pl. ibawen)	fava	fève
tinifin *	pèsols	petits pois
arrabanus	rave	radis
xizzu	pastanaga	carotte
eḡeft	nap	navet
rxwacef	carxofa	artichaut
ticcart	all	ail
aḏalim (PA), rebṣer	ceba	oignon
akeffif n waqzin	bolet (lit. "llufa de gos")	champignons
qulis *	col	chou
taxsact	carbassera	courge
rekrafez	api	céleri
badenjar	albergínia	aubergine
pipinu	cogombre	concombre
parraghuc	espàrrec	asperge
tibbi	espinac	épinard
agummu, fruta *	fruta	fruits
izzem	suc	jus
rxux	préssec	pêche
ellecin	taronja	orange
llaymun	llimona	citron
tteffaḥ *	poma	pomme
tafirast	pera	poire
platanu	banana	banane
rmecmac	albercocs	abricots
milun/abettix	meló	melon
delli`a *	síndria	pastèque
rbaquq	prunes	prunes
aḏir	raim	raisin
frisa	maduixa	fraise
tarremant	magrana	grenade
tazart *	figa	figue

Tariffit Macca	Català Menjar	Français Alimentation
tasrighwa	garrofa	caroube
qawit	cacauet	cacahuète
tiyni	dàtil	datte
ğuz, lluz	ametlla	amandes
taghyact	nou	noix
azemmur, zzitun	oliva	olive
tturttiya	truita	omelette
milmlada	melmelada	marmelade
flan	flam	flan
pastili *	pastís	gâteau
maqarrunis	macarrons	macaroni
refdawec	fideus	vermicelle
rkefta	carn picada	viande hachée

Exemples:

War ittexs ca aysum

No vol carn

*Il ne veut pas de viande***Yenna netta ittexs baṭaṭa**

Diu que vol patates

*Il dit vouloir des pommes de terre***Xsegh aghrum s čukulati**

Vull pa amb xocolota

*Je veux du pain avec du chocolat***A necc qulis yengwa deg waman**

La col la manjarem bollida

*Nous mangeons le choux bouilli***A negg tteffaḥ deg farran**

Farem una poma al forn

*Nous mettrons une pomme au four***Maymmi war tesghid ca tinifin?**

Per què no compres pèsols?

*Pourquoi n'achètes-tu pas des petits pois?***War nttett qa` fruta**

No mengem gens de fruta

Nous ne mangeons plus de fruits

Texsed aghi ?

T'agrada la llet?

*Est-ce que tu aimes le lait?***Deg unebdu, nttett aṭṭas n delli`a.**

A l'estiu mengem moltes síndries

*En été, nous mangeons beaucoup de pastèques***Ghar-wem tazart?**

Que teniu figues?

*Avez-vous des figues?***Egg antun di pastili**

Posa llevat al pastís

Mets de la levure dans le gâteau

àts

Tarifit Tagharghart	Català Cuina i àpats	Français Cuisine et repas
macca	àpat	<i>repas</i>
aḥemmas *	restaurant	<i>restaurant</i>
tazawda *	taula (de convidats), entaulada	<i>table (d'invités)</i>
tagharghart	cuina	<i>cuisine</i>
ariyyeq	esmorzar	<i>petit déjeuner</i>
amecri	dinar	<i>déjeuner</i>
amensi *	sopar	<i>dîner</i>
buqadiyu *	entrepà, sandvitx	<i>sandwich</i>
seysu, seksu *	cuscús	<i>couscous</i>
ssakuk	mena de cuscús amb llet agra	<i>couscous au lait</i>
aḥarbid	sèmola grossa amb llet	<i>grosse semoule au lait</i>
sseffet	cuscús amb mantega	<i>couscous au beurre</i>
tibarkukcin	cuscús de grans grossos	<i>couscous à gros grains</i>
aysum	carn	<i>viande</i>
aysum icnef	carn rostida	<i>viande rôtie</i>
aysum ifewwaren*, remfewwar	carn al vapor	<i>viande à la vapeur</i>
acwa	enfilall, broqueta	<i>brochette</i>
acwiya	dauets de carn	<i>viande en morceaux</i>
tighesdisa	costelles	<i>côtelettes</i>
tameḡač yeqran	ou ferrat	<i>œuf frit</i>
tameḡač n waman	ou dur	<i>œuf dur</i>
baṭaṭa iḥaryen	puré de patata	<i>purée</i>
aghrum iweqḥen	torrada	<i>pain grillé</i>
tazart yuzghen	figues seques	<i>figues sèches</i>
tazart n zembu	figues amb sèmola	<i>figues avec de la semoule</i>
tazemmit	sèmola dolça	<i>semoule douce</i>
zembu	sèmola (per a figues)	<i>semoule</i>
tighwawin	grans de blat torrats	<i>grains de blé grillés</i>
aghrum n tacnift	pa rodó	<i>pain rond</i>
aghrum n aḥammum	pa negre (o moreno) de blat	<i>pain noir de froment</i>
angur	pa "de pagès"	<i>pain rond et gros</i>

Tarifit Tagharghart	Català Cuina i àpats	Français Cuisine et repas
atay	te	thé
ssefnej *	xurros, rosquilles	beignets, "rousquilles"
xringu	full de pasta foradada	feuille de pâte à trous
remsammen	llibret de pasta	feuilles de pâte
tamarraqt	puré de pesols (de faves)	purée de petits pois
triba	faves cuites al vapor	fèves cuites à la vapeur
takrict	tripa (menjar)	boyaux (plat)
trusi	mantega rifenya	beurre rifain
aceffay	llet fresca	lait frais
accir	iogurt casolà	yaourt artisanal
asendu	acció de batre la llet	action de battre le lait
tacnift n tammant	pa de mel	pain de miel

Exemples:

As-ed deghya ghar umensi!

Vine de seguida a sopar!

*Viens tout de suite pour le dîner!***Kur nhar texsen seksu.**

Cada dia volen cuscus.

*Ils veulent du couscous tous les jours***Rhed a necc tighesdisa**

Diumenge menjarem costelles

*Dimanche, nous mangerons des côtelettes***Rexxu war ittexs ghar buqadiyu**

Ara nomes vol menjar entrepans

*Maintenant il ne veut que des sandwiches***Baba isnenna aysum ifewwaren**

El pare prepara la carn al vapor

*Mon père prépare la viande à la vapeur***Deg urar n Nunja, tugha dinni sin d mrawt (12) (ten`ac)n tzawda**

A la festa de Nunja hi havia dotze taules de convidats

*A la fête de Nunja il y avait douze tables d'invités***War ittett deg ahemmas**

(ell) No menja al restaurant

*Il ne mange pas au restaurant***Itariyyeq s watay d ssefnej**

Per esmorzar pren te amb xurros

Il prend au petit déjeuner du thé avec des beignets

11. Vestit

Tarifiit Arruḍ	Català Vestit	Français Vêtements
arruḍ	vestit, roba	<i>vêtement</i>
arruḍ n swadday	roba interior	<i>sous-vêtements</i>
qarsu	calçotets	<i>caleçon</i>
qamisita	samarreta	<i>maillot de corps</i>
adfin *	vestit de dona	<i>vêtement de femme</i>
abeḥrur	part baixa del vestit	<i>la partie inférieure du vêtement</i>
taqmijet	camisa	<i>chemise</i>
tablust	brusa	<i>blouse</i>
anfus *	màniga	<i>manche</i>
jjib *	butxaca	<i>poche</i>
tbanta	davantall	<i>tablier</i>
ssarwar	pantalons	<i>pantalons</i>
tqacar	mitjons	<i>chaussettes</i>
farda	faldilles	<i>jupe</i>
ajeḡab	ajel-lab, gel-laba	<i>djellaba</i>
qubbu	vestit exterior prim	<i>vêtement extérieur léger</i>
abarnus	barnús	<i>burnous</i>
čikita	jaqueta	<i>jaquette/veste</i>
abrighu	abric	<i>manteau</i>
arrazzet	turbant	<i>turban</i>
tabyast	cinturó	<i>ceinture</i>
lastik	elàstics	<i>bretelles</i>
čact *	gorra	<i>chéchia</i>
remḥarmet	mocador	<i>mouchoir</i>
tasebnect, funara *	mocador (de cap)	<i>foulard</i>
reqfer *	botó	<i>bouton</i>
tsirit * (pl. tisira)	sabata	<i>soulier</i>
sandalia	sandàlia	<i>sandale</i>
ttakun	taló	<i>talon</i>
erbut	bota	<i>botte</i>

Tarifit Arrud	Català Vestit	Français Vêtements
wantis	guants	gants
bursa	bosşa	sac à main
malita	maleta	valise
aqrab *	sarró	sac, sacoché
taseghnest	agulla de pit	agrafe
txadent	anell (de dit)	bague
taqendurt	vestit femeni tipic (quotidià)	vêtement féminin
camar	vestit masculí	vêtement masculin
rqeřtan	vestit femeni tipic (de festa)	vêtement féminin
arřaz	amulet	amulette

12 La casa

Exemples:

Ixes a nešemgher infusen

Haurem d'eixamplar les mànigues

*Nous devons élargir les manches***Ttensexh ařřas adfin nem, a tařrant**

M'agrada molt el teu vestit, noia

*J'aime beaucoup ton vêtement, fille***Mayemmi war teseghed funara?**

Per què no compres un mocador?

*Pourquoi n'achètes-tu pas un foulard?***Ghar-s aghrum di jjib**

Té pa a les butxaques

*Il a du pain dans les poches***Ad ixayad netta reqfurat**

Que es cusi ell els botons

*Qu'il couse lui-même les boutons***Ghar-i marra deg uqrab**

Ho porto tot al sarró

*Je porte tout dans le sac***Ghar-s ijjen řact rebda x uzeřif**

Sempre porta una gorra al cap

*Il porte toujours une casquette sur la tête***Aniři yeqqen tsirit teqars**

El pastor porta una sabata foradada

Le berger porte un soulier déchiré

12. La casa

Tarifit Taddart	Català La casa	Français La maison
taddart	casa	<i>maison</i>
axxam *	habitació, cambra	<i>chambre</i>
`iccu, aqeydun	tenda, tendal	<i>tente</i>
tighremt, aqastiyu	castell	<i>château</i>
pisu	pis, apartament	<i>appartement</i>
ermayyu	armari, calaixera	<i>armoire, commode</i>
ṭabra	taula	<i>table</i>
rkursi (pl. rkrasi)	cadira	<i>chaise</i>
misita	tauleta de nit	<i>commode (meuble)</i>
attag (A.), butaqa	butaca	<i>fauteuil</i>
tisit	mirall	<i>miroir</i>
tfawt	llum	<i>lumière</i>
taghmart	racó, cantó	<i>coin</i>
tawwart	porta	<i>porte</i>
tasarutt (PA)*, rmeftaḥ	clau	<i>clef</i>
azakrun *	pany	<i>serrure</i>
tburjet, erkazi	finestra	<i>fenêtre</i>
acarcur, rḥiḍ	paret	<i>mur</i>
tazeqqqa	sostre/teulada	<i>plafond/toit</i>
asqif	cobert, sala d'estar	<i>abri, salle</i>
taḥnact	biga/tija, tronc	<i>poutre /tige, tronc</i>
aghesdis	costat	<i>côté</i>
asanen (A.)*, edruj	escala	<i>escaliers</i>
nibira *	nevera, refrigerador	<i>réfrigérateur</i>
tasebbač	aixeta	<i>robinet</i>
marmita	olla	<i>marmite</i>
taghenjact	cullera	<i>cuillère</i>
uzzar, rmuṣ	ganivet	<i>couteau</i>
ṭebsi	plat	<i>assiette</i>
ṭṭajin	escudella (plat fondo)	<i>tadjine (plat)</i>
taziyat	ampolla, botella	<i>bouteille</i>
erkas	got	<i>verre</i>

Tarifit Taddart	Català La casa	Français La maison
şşabun	sabó	savon
qaţifa, tazarbact	catifa	tapis (sol)
timecrađ *	tisores	ciseaux
tamceţ	pinta	peigne
rectu, tassut	llit	lit
afarrac	flassada	couverture
şabana *	cobrellit, llençol	couvre-lit, drap
tsunta	coixí	oreiller
aqquđuđ, abugar	galleda	seau
rhemmam	sala de bany	salle de bain
duća	dutxa	douche
abduz, bit-lma	lavabo	toilettes
aqwar *	comuna, tanca	toilettes extérieures, clôture

Exemples: **Taddart nes ghar-s seddist (6) (setta) n ixxamen**

La seva casa té sis cambres

Sa maison a six chambres.

Ttugh tasarutt deg azakrun

M'he descuidat la clau al pany

J'ai oublié la clé dans la serrure

War zemmargh ad arigh asanen

No podré pas pujar l'escala

Je ne pourrai pas monter l'escalier

War ghar-negh ca nibira

No tenim nevera

Nous n'avons pas de réfrigérateur

Awi-yi-d timecrađ

Porta'm les tisores

Ramène-moi les ciseaux

Ucin-as aţtas n şabanat

Li han regalat molts llençons

Ils lui ont fait cadeau de plusieurs draps

Mani yeđa uqwar?

On és la comuna?

Où sont les toilettes (extérieures)?

13. Treballs
manuals i eines

Treballs
manuais i eines

El lèxic propi de les eines tradicionals s'ha mantingut per mitjà de mots rifenys mentre que els instruments moderns són designats per mitjà de termes estrangers (principalment de la llengua espanyola).

Tarifit Amahil n ufus	Català Treballs manuais i eines	Français Travaux manuels et outils
acraz	llaurada (feina de llaurar)	<i>labour</i>
aserwet *	batuda (acció de batre)	<i>action de battre</i>
tameyra	sega	<i>moisson</i>
azwad	collita (de les olives)	<i>récolte (des olives)</i>
twiza	feina col·lectiva	<i>corvée</i>
tghuzi *	cavar (fet de)	<i>creuser (fait de)</i>
m̄der	enterrar	<i>enterrer</i>
aymar	caça	<i>chasse</i>
tagharst	degolla (acció de degollar)	<i>égorgement</i>
aḥeḡeq	pesca	<i>pêche</i>
iseyni	agulla de sac	<i>grande aiguille</i>
qabu	aixada	<i>houe</i>
imegdi	picassa, destrat grossa	<i>cognée</i>
tqabut	aixadó, càvec, arpiots	<i>petite pioche</i>
af̄dis	martell	<i>marteau</i>
masita	maça	<i>maillet</i>
rmaṣset	mall	<i>masse (gros marteau)</i>
ariyzim *	pic, magall	<i>pic</i>
tariyzimt	magalló	<i>pioche</i>
lbala	pala	<i>pelle</i>
barwiṭa	carretó	<i>brouette</i>
akruc *	fang	<i>bêche</i>
tiyarsa *	rella	<i>soc (de la charrue)</i>
arrictriya	rascle	<i>râteau</i>
eccaqur *	destral	<i>hache</i>
remqes	podall	<i>serpe</i>
amjar	falç	<i>faucille</i>

Tarifit Amahil n ufus	Català Treballs manuals i eines	Français Travaux manuels et outils
tazzart *	forca	<i>fourche</i>
asghar *	arada	<i>charrue</i>
rmexdaf	abastafigues	<i>roseau de cueillette</i>
rbanyu	palangana, gibrell	<i>cuvette</i>
manga	mànega (d'aigua)	<i>manche (d'arrosage)</i>
abuqar	galleda	<i>seau</i>
tajarrart	corriola, politja	<i>poulie</i>
timecraç	tisores	<i>ciseaux</i>
taxademect	ganivet gros, coltell	<i>gros couteau</i>
isfed	estaca per moure el foc	<i>bâton de feu</i>
asifif	sedàs	<i>tamis</i>
ctatu, busiyyar	garbell	<i>crible</i>
tamedwest, tasseŧŧa	escombra, granera	<i>balai</i>
andu	senalla de palla (per a ventar el gra)	<i>plat de paille</i>
tabqect	pastera	<i>pétrin</i>
tağunt	plata típica de pastar i sedassejar	<i>plat pour pétrir</i>
anxdam, axdim	plata típica per coure el pa	<i>plat pour cuire le pain</i>
arrabuz	manxa	<i>soufflet</i>
armehgen	embut	<i>entonnoir</i>
taghanjajt	paleta	<i>truelle</i>
binglis	clau anglesa	<i>clé à molette</i>
asarjwan	serjant	<i>serre-joints</i>
tafqunt	form (tradicional per a fer pa)	<i>four</i>
aklabu	clau (per a clavar)	<i>clou</i>
acafud	bastida	<i>échafaudage</i>
taxceft	trampa, parany	<i>trappe, piège</i>
tracca	xarxa (de pescar)	<i>filets</i>
taghararabut	barca, bot (de pesca)	<i>barque (de pêche)</i>

Exemples:

Ejj-ayi eccaquur

Deixa'm la destrat

Prête-moi la hache

Ruḥ awi-d tazzart

Vés a buscar la forca

Va chercher la fourche

Isexdem akruc d usghar

Fa servir la fanga i l'arada

Il se sert de la bêche et de la charrue

Ruxa ixes ghar userwet

Ara només hem de batre

Maintenant il ne reste plus qu'à battre

Aḥḡeq yedwer ihwen

La pesca s'ha fet fàcil

La pêche est devenue facile

Tghuzi deg ighzar yengha Muḥ zic

El fet de cavar al riu ha matat Muḥ aviat

Le fait de creuser dans la rivière avait tué Muḥ très tôt

Nder tracca, aqqa dinni iserman

Tira la xarxa que allà hi ha peixos

Jette les filets; là il y a des poissons

14. Professions

Tarifit Isudar	Català Professions	Français Professions
asadur (A.)	professió	<i>profession</i>
amezdugh	habitant	<i>habitant</i>
anmahal (A.), axeddam *	treballador	<i>travailleur</i>
ixeddamen	treballadors	<i>travailleurs</i>
abennay	paleta, mestre de cases	<i>maçon</i>
amzir	ferrer	<i>forgeron</i>
ahagak	pescador	<i>pêcheur</i>
afeğah	agricultor, pagès	<i>agriculteur</i>
aniçi	pastor	<i>berger</i>
acewwar	jornaler agrícola	<i>travailleur agricole</i>
azewwaj	marxant ambulant	<i>colporteur</i>
buyjatar	venedor de catifes	<i>vendeur de tapis</i>
amețtar	captaire	<i>mendiant</i>
buyraghman	cameller	<i>chamelier</i>
imzenzi, axeddam	dependent	<i>vendeur (de magasin)</i>
amsagh (A.), amectari	client	<i>client</i>
asebbab	contrabandista	<i>contrebandier</i>
aceffar *	lladre	<i>voleur</i>
qamariru	cambrer	<i>garçon (de café)</i>
taxeddant *	minyona, serventa	<i>bonne</i>
tayya, taxeddant	minyona	<i>servante</i>
aqebbax	cuiner	<i>cuisinier</i>
acifur *	xofer	<i>chauffeur</i>
aclal	barber, perruquer	<i>barbier, coiffeur</i>
amegzu	bruixot, remeier, curandero	<i>sorcier</i>
buyanawen	pouater	<i>puiseur (de puits)</i>
adarraf	sabater (de vell), ataconador	<i>cordonnier</i>
rmu`allim	mestre	<i>instituteur</i>
aselmad (A.)	professor	<i>professeur</i>
imxennac	professor aprenent	<i>professeur-apprenti</i>
anelmad, amehdar	alumne	<i>élève</i>
atarjman	intèrpret	<i>interprète</i>

Tarifit Isudar	Català Professions	Français Professions
amedyaz	cantant, cantaire, poeta	chanteur, poète
aqbil	metge	médecin
anezzarfu *, rjadi	jutge	juge
rqayd	governador	gouverneur
amadduker, acric	soci	membre, associé
ajegid	rei	roi
amghar	cap (del poble)	chef (du village)
ajarray	informador del govern	informateur
a`essas	vigilant, guàrdia	gardien
adiwani	duaner	douanier
cumara	treballadors (municipals)	travailleurs (de la commune)

Exemples:

Machar ixeddamen ttirim?

Quants treballadors sou?

*Combien de travailleurs êtes-vous?***Min txedmed?**

De què treballes?

*Que fais-tu?***Xedmegh taxeddant**

Treballo de minyona

*Je travaille comme servante***Nexs ijjen ucifur**

Volem un xofer

*Nous voulons un chauffeur***Mmi yeqqar maħend ad yiri d anezzarfu**

El meu fill estudia per jutge

Mon fils étudie pour devenir juge

15. Poble i ciutat

Tarifit Dcar d tandint	Català Poble i ciutat	Français Village et ville
tallunt (A.)	espai	<i>espace</i>
dcar *	poble	<i>village</i>
tandint	ciutat	<i>ville</i>
adwar	unió de pobles	<i>ensemble de villages</i>
abrid	camí, carretera	<i>chemin, route</i>
aghlad (A.), zzenqet	carrer	<i>rue</i>
asarag (A.)	plaça	<i>place</i>
sira	vorera, andana	<i>trottoir, quai</i>
tifawin	llums, semàfors	<i>feux (de signalisation)</i>
taghsert, parada	estació, parada	<i>station, arrêt</i>
ermuyi	port, moll	<i>port, quai</i>
abiasiu	aeroport	<i>aéroport</i>
taddart, tigemmi	casa	<i>maison</i>
tasqift	torre, vil.la	<i>villa</i>
asensu (A.) *	hotel	<i>hôtel</i>
rfunda	fonda, hostal	<i>auberge</i>
agmam (A.), r̥humet	barri	<i>quartier</i>
aqwar *	tanca de figueres de moro	<i>clôture de figues de Barbarie</i>
award	abeurador	<i>abreuvoir</i>
anu	pou	<i>puits</i>
tanut	pou petit	<i>petit puits</i>
şşarij	piscina	<i>piscine</i>
adigan	local	<i>local</i>
t̥hant *	botiga	<i>boutique, magasin</i>
afarran	forn	<i>four, boulangerie</i>
ttayar *	taller	<i>atelier</i>
rgwarnat	carnisseria	<i>boucherie</i>
spitar	hospital	<i>hôpital</i>
imeḍran, timeḍran	cementiri	<i>cimetière</i>
amḍer, amḍal, tamḍalt	tomba	<i>tombe</i>

Tarifit Dear d tandint	Català Poble i ciutat	Français Village et ville
tamezyida *, agherbaz (A.)	escola	école
tasdawit (A, B.)	universitat	université
adlis (A.) (<i>pl. idlisen</i>)	llibre	livre
albarid	correu	poste
trifu(n)	telèfon	téléphone
tadbelt (A.)	administració	administration
rbanqu	banc	banque
aghmis (A.)	diari	journal
taneghmast	premsa	presse
aḥattu	observatori	observatoire
amezgun (A.)	teatre	théâtre
sini	cinema	cinéma
asaru (A.)	film, pel·lícula	film
alemmas adelsan (B.)	centre cultural	centre culturel
tamezyida	mesquita	mosquée
rebhi	déu	dieu
glisia	església	église
tirmelt (B.)	estadi	stade
takurmut (B.)	presó	prison
tazubact	escombraries	poubelle
tamsulta (B.)	polícia	police

Exemples:

Ass a iwḍegh ghar dcar

Avui he arribat al poble

*Aujourd'hui, je suis arrivé au village***War truḥed ca ghar ttayar?**

Que no has anat al taller?

*N'es-tu pas allé à l'atelier?***A niri ca n ussanen deg asensu**

Estarem uns dies en un hotel

*Nous serons pendant quelques jours à l'hôtel***Marra a nraḥ ghar tamezyida**

Tots anirem a l'escola

*Nous irons tous à l'école***War tarza ca aqwar**

No aixafis la tanca (de figueres de moro)

N'écrase pas la clôture (de figues de Babarie)

Ghar-sen ijjen t̥ant di Balmes

Tenen una botiga al carrer Balmes

Ils ont une boutique à Balmes

Azghat tugha dinni amerqi x usaru s tmazight di Britania

L'any passat hi va haver un encontre sobre el cinema en tamazight a Bretanya

L'année dernière il y avait une rencontre sur le cinéma en tamazight en Bretagne

16. Jocs i esports

Tarifit Irairen d addalen	Català Jocs i esports	Français Jeux et sports
irar	joc	<i>jeu</i>
tirart, tfust *	partida (de joc)	<i>partie de jeu</i>
ale``ab	jugador	<i>joueur</i>
rkatet *	cartes (de joc)	<i>cartes (de jeu)</i>
addal (A.)	esport	<i>sport</i>
tazra	cursa	<i>course</i>
surif	pas, passa	<i>pas</i>
arrata	joc de cursa	<i>jeu de course</i>
aħjar *	joc de pedres (lluïta)	<i>jeu de pierres</i>
carħ mağah	joc de foc	<i>jeu de feu</i>
acđih *	ball, dansa	<i>danse</i>
izri * (pl. izran)	cançó	<i>chanson</i>
musiqā *	música	<i>musique</i>
čamma *	futbol	<i>football</i>
arbitru	àrbitre	<i>arbitre</i>
imadqen	joc de les set pedres	<i>jeu des sept pierres</i>
ticti	cop	<i>coup</i>

Exemples:

War ttexsegh ca ad raħegħ għar acđih tiwecca

No vull anar al ball demà

*Je ne veux pas aller au bal demain***A nghanej ijjen izri**

Cantem una cançó

*Chantons une chanson***War ssinegh ca musiqā ya**

No conec aquesta música

*Je ne connais pas cette musique***Manwen yexsen aħjar?**

Qui vol jugar al joc de pedres?

Qui veut jouer au jeu des pierres?

Iħramen n dcar war exsen ad iraren čamma akid-negh

Els nois del poble no volen jugar a futbol amb nosaltres

Les garçons du village ne veulent pas jouer au football avec nous

A nirar ijjent tfust n rkatet?

Fem una partida de cartes?

Faisons-nous une partie de cartes?

17. Viatges

En el llenguatge habitual els aparells moderns són designats per mitjà de mots d'origen estranger.

Tarifit Anigi	Català Viatges	Français Voyages
karru	carro	<i>chariot, charrette</i>
ṭunubin	cotxe, auto	<i>voiture, auto</i>
backlitt	bicicleta	<i>bicyclette, vélo</i>
amuṭar	motocicleta, moto	<i>motocyclette, moto</i>
macina	tren	<i>train</i>
ṭṭubis	autobús	<i>autobus</i>
agharrabu	vaixell	<i>bateau, vaisseau</i>
tagharṭabut *	barca	<i>barque</i>
asafag *	avió	<i>avion</i>
likoptar	helicòpter	<i>hélicoptère</i>
amuṭar	motor	<i>moteur</i>
tajarrart *	roda	<i>roue</i>
aqqar (A.), arradiu	raig (de roda)	<i>rayon (de roue)</i>
yanta	llanda	<i>jante</i>
tfawt *	far, llum	<i>phare</i>
kasku	casc	<i>casque</i>
manya	manillar	<i>guidon</i>
bulanti	volant	<i>volant</i>
afar *	ala	<i>aile</i>
remqadef	rems	<i>rames</i>
rkasi	seient	<i>siège, fauteuil</i>
farfira *	hèlix, hèlice	<i>hélice</i>
asari	passeig	<i>promenade</i>
tarewra *	fugida	<i>fuite</i>
tuyart	marxa	<i>marche</i>
ticri	marxa	<i>marche</i>
arzew, tarzift	visita	<i>visite</i>
anewji	convidat	<i>invité</i>

Tarifit Anigi	Català Viatges	Français Voyages
atla` amatlu` `aratta	vagareig errant assalt (de bandits)	errance errant assaut (de bandits)
acemmus rehnuḍ	farcell farcell de vestits	balluchon fardeau de vêtement voyage
malita aqrab	maleta sarró	valise sacoche

Verbs

Exemples:

Rrzen sin (2) arradyawat n tajarrart war zemmaren ad uyarn
 Han trencat dos raigs d'una roda i no poden marxar
Ils ont cassé deux rayons d'une roue et ne peuvent s'en aller.

Minghar yemsarn mara arrezen afriwen usafag?
 Què passarà si es trenquen les ales de l'avió?
Que se passera-t-il si les deux ailes de l'avion se brisent?

ṭṭef tagharṛabut tqedfed
 Agafa la barca i rema
Prends la barque et rame

Saregh tifawin qa war ntwara walu
 Encén els llums que no s'hi veu res
Allume les lumières, nous ne voyons rien

Farfira n usafag terrez
 L'hèlix de l'avió s'ha trencat
L'hélice de l'avion s'est cassée

Assegwas n 1912 tugha d ijjen assegwas n tarewra
 L'any 1912 era un any de fugida
L'an 1912 était une année de fuite

18. Verbs

Verbs

Recordem que els verbs en amazigh són enunciat en la segona persona singular de l'imperatiu.

18. Verbs bàsics

Tarifit Imyagen n abuḍ	Català Verbs bàsics	Français Verbes de base
ḡa, iri	ésser (existir)	être (exister)
ḡa	ésser (en un lloc)	être (dans un lieu)
aqqa-	ésser (en un lloc)	être (dans un lieu)
tugha-	ésser (temps passat)	être (passé)
ghar-	tenir (posseir)	avoir (posséder)
day-	tenir (un mal etc.)	avoir (mal etc.)
ixes-	haver de/caldre	devoir, avoir à/falloir

Observacions

En primer lloc cal advertir que de fet només són realment verbs “ḡa” i “iri”. La resta són partícules que reben les marques de persona per mitjà de sufixos pronominals.

1. El verb “ḡa” (aquesta és la forma d'imperatiu) expressa d'una banda la idea d'**existir**. Així es diu per exemple: **teḡa** (ella existeix) i **ḡan** (ells existeixen).

Aquesta mateixa idea és expressada també per mitjà del verb “iri” (forma d'imperatiu) i així es diu per exemple en la forma simple d'aorist per al futur, **a niri** (serem, estarem); i en la forma de l'aorist intensiu, **ttiri** (ella existeix) i **ttirin** (ells existeixen). La funció del verb *ésser* en català de predicat nominal i adjectival és expressada per la partícula presentativa “d” (v. § 9.2). Així es diu **nettāt d taḍbibt** (ella és metgesa) i **netta d ameqran** (ell és gran).

2. El verb “ḡa” expressa també la idea d'**ésser en un lloc**. Així es diu **teḡa di taddart** (ella és a casa).

La mateixa idea es pot expressar per la partícula “aqqa” + sufixos pronominals (en aquest cas els sufixos afixats al verb. (v. § 3.2).

Així la mateixa frase anterior es pot expressar: **aqqa-tt di taddart** (ella és a casa).

De fet, “aqqa” correspon pròpiament a l'expressió demostrativa “heus aquí”. Així “aqqa-yi” vol dir “sóc aquí” o “heus-me aquí”.

La construcció “hi ha” s'expressa en amazigh per mitjà del demostratiu “da”: **Da attas n iwdan** (hi ha molta gent). També es pot dir: “aqqa da attas n iwdan”.

3. La forma verb “tugha-” (era) és una forma de **passat** Així, per exemple es diu:

“Kenniu tugha-wem dinni” (*Vosaltres éreu allà, Vosaltres hi éreu*).

Aquesta partícula “tugha” fa també una funció auxiliar i serveix per a construir l'imperfet. Així es diu: **Tugha Muḥand ittett** (*Muhand menjava*).

De manera semblant la forma “aqqa” serveix per formar el present continu.

Així es diu: **Aqa Muḥand ittett** (*Muhand està menjat*).

4. Les formes “ghar-i, ghar-k...” i “day-i, day-k,...” són exposades al § 3.3 de la Gramàtica.

5. L'expressió “ixes-” es construeix semblantment a “aqqa-”.

Així es diu: **Ixes-ic tisira** (*et calen unes sabates*).

Taula de formes personals

ğa	iri	aqqa	ixes
<i>persones del singular</i>			
1. ġigh	ttirigh	aqqa-yi	ixes-yi
2m. teğid	ttirid	aqqa-c/k	ixes-ic/k
2f. teğid	ttirid	aqqa-m	ixes-m
3m. iğa	ittiri	aqqa-t	ixes-t
3f. teğa	ttiri	aqqa-tt	ixes-tt
<i>persones del plural</i>			
1. nğa	nttiri	aqqa-negh	ixes-negh
2m. teğem	ttirim	aqqa-wem/cum/kum	ixes-wem/cum/kum
2f. teğent	ttirint	aqqa-cent/kent	ixes-cent/kent
3m. ġan	ttirin	aqqa-ten	ixesi-ten
3f. ġant	ttirint	aqqa-tent	ixesi-tent

Nota. La forma “kum” és pronunciada amb “k” espirantitzada, (v. § 1.4.4 i § 1.2).

Molts *estats* que en català s'expressen per mitjà d'adjectius i el verb *ésser* (o *estar*) s'expressen en amazigh *per mitjà d'un verb* que es conjuga (v. § 5b de la Gramàtica).

Tarifit Imyagen n abuḍ	Català Verbs bàsics	Français Verbes de base
mghar mezzi	ésser gran ésser petit	être grand être petit
ṣeḥḥ hrec	ésser fort estar malalt	être fort être malade
Tarifit	Català	Français

Verbs d'acció (nple)	Tarifit Imyagen n tigawt	Català Verbs d'acció	Français Verbes d'action
uyar, ruḥ *		anar	<i>aller</i>
as-ed *, arah-ed		venir	<i>venir</i>
dwer		tornar	<i>revenir</i>
adef		entrar	<i>entrer</i>
ffegh		sortir	<i>sortir</i>
arzem		obrir	<i>ouvrir</i>
kkes arruḍ		despullar-se	<i>se déshabiller</i>
ari *		pujar	<i>monter</i>
ḍḍar *, hwa		baixar	<i>descendre</i>
izwar		avançar, passar al davant	<i>devancer</i>
uyar ghar zzat		avançar, anar endavant	<i>avancer</i>
uyar		caminar	<i>marcher</i>
sara		passejar	<i>promener</i>
fteḥ		nedar	<i>nager</i>
ḍḍuw *		volar	<i>voler, s'envoler</i>
bedd		aturar-se, estar dret	<i>s'arrêter, être debout</i>
qqim		estar-se quiet, quedar-se	<i>rester</i>
sbedd		aturar / fer posar dret	<i>arrêter / mettre debout</i>
kkar		aixecar	<i>hausser</i>
sekkar		fer aixecar, alçar, apujar	<i>relever</i>
senned		inclinat	<i>pencher</i>
zwa		travessar	<i>traverser</i>
ekk		passar	<i>passer</i>
sehwa		abaixar	<i>abaisser</i>
ejj		deixar	<i>laisser</i>
bda *		començar	<i>commencer</i>
kemmer, qḍa		acabar	<i>finir</i>
ccar *		omplir	<i>remplir</i>
sexwa		buidar	<i>vider</i>
farregh *		abocar	<i>verser</i>
ḥada		tocar	<i>toucher</i>
eysi, ecsi		portar	<i>porter</i>

Tarifit Imyagen n tigawt	Català Verbs d'acció	Français Verbes d'action
awi * (-d/-n) nder	portar (fer venir)/emportar-se llançar, tirar	ramener/emmener jeter
wwet	colpejar, picar	frapper
rrez	trencar	casser
mun	unir-se	s'unir
kkes *	arrencar	arracher
jjuw	punxar	piquer
arwer	fugir	fuir
ndu	saltar	sauter
uđa	caure	tomber
ħart	atrapar, agafar	attraper
sigh	allargar (la mà, etc.), parar	tendre

Exemples:

Ruħ ghar taddart awi-yi-d idlisen

Vés a casa i porta'm els llibres

*Va à la maison et ramène-moi les livres***As-ed akid-i ghar tandint**

Vine amb mi a la ciutat

*Viens avec moi en ville***Hwa ghar ighzar a tarused tighatṭin**

Baixa a riu a pasturar les cabres

*Descends à la rivière pour garder les chèvres***Tiwecca a nebda a nghar takatalant**

Demà començarem a estudiar català

*Demain, nous commencerons à étudier le catalan***(e)ccar taziyat s waman**

Omple l'ampolla d'aigua

*Remplis la bouteille d'eau***Irfan war zemmaren ca ad dduwen**

Els porcs no poden volar

*Les porcs ne peuvent pas s'envoler***Farregh abuqar**

Buida la galleda

*Vide le seau***Awi idlisen i uċma-c**

Porta els llibres a la teva germana

Porte les livres à ta soeur

Trata i d-gh-yasen ad yebda tameyra

Dimarts vinent començarà el temps de la sega.

Le mardi prochain commencera le temps de la moisson

Yekks-as marra ifriwen

Li va arrencar totes les plumes

Il lui a arraché toutes les plumes

Ndu sennej

Salta amunt

Saute en haut

Sigh fus

Allarga la mà

Tends la main

20. Verbs
de funcions

Tarifit Imyagen n tisghenin	Català Verbs de funcions	Français Verbes de fonctions
ddar	viure	<i>vivre</i>
marni *	afegir, néixer	<i>ajouter; naître</i>
aru	parir	<i>accoucher</i>
mrec	casar-se	<i>se marier</i>
mghar	créixer	<i>croître, grandir</i>
mmet	morir	<i>mourir</i>
negh	matar	<i>tuer</i>
tṭes	dormir	<i>dormir</i>
ecc	menjar	<i>manger</i>
ariyyeq	esmorzar	<i>dejeuner (petit)</i>
ğuz	tenir gana, tenir fam	<i>avoir faim</i>
su *	beure	<i>boire</i>
qeğeb	tastar	<i>goûter</i>
ward	beure (animal)	<i>boire (animal)</i>
hda	brostejar, pasturar	<i>brouter</i>
kkar *	despertar-se, llevar-se	<i>se reveiller/ se lever</i>
armec	parpellejar	<i>clignoter</i>
sekkar	despertar, fer llevar	<i>veiller (quelqu'un)</i>
zdegh	habitar, viure	<i>habiter</i>
nes	passar la nit	<i>passer la nuit</i>
ağer	cansar-se	<i>se fatiguer</i>
aryyeğ	descansar	<i>se reposer</i>
qqim	seure	<i>s'asseoir</i>
ghuwegh	revoltar-se	<i>se révolter</i>
ru	plorar	<i>pleurer</i>
dğec	riure, somriure	<i>rire, sourire</i>
susef	escopir	<i>cracher</i>
erjij	tremolar	<i>trembler</i>
barq	cagar	<i>chier</i>
becc	pixar	<i>pisser</i>
nsar *	mocar	<i>moucher</i>

Tarifit Imyagen n tisghenin	Català Verbs de funcions	Français Verbes de fonctions
kiyyef ghez, ffez, z`af qqes	fumar mossegar, mastegar picar (animal)	fumer mordre, mâcher, mastiquer piquer
isseq nqar wwet tfuct	brillar sortir (el sol) fer calor (el sol pica)	briller se lever (le soleil) faire chaud (le soleil tape)
wwet anzar wwet adfer teşmeđ	ploure nevar fer fred	pleuvoir neiger faire froid
stextex	bullir	bouillir

Exemples: **Zrigh-tt armani ad yemarni**
 La vaig veure néixer
Je l'ai vue naître

War exsegh ca ad swegh
 No vull beure més
Je ne veux plus boire

Kkaren-d ghar uzyen n ġirt
 Es van despertar a mitjani
Ils se sont réveillés à minuit

Nsar s funara!
 Moca't amb el mocador!
Mouche-toi avec le mouchoir

21. Ver
de

1. Verbs
de comunicació

Tarifit Imyagen n tameyawaṭ	Català Verbs de comunicació	Français Verbes de communication
zar, wara, xem	veure	voir
xzar *, xem	mirar	regarder
ser	sentir (per l'oïda)	entendre
şhes	escoltar	écouter
siwer *	parlar	parler
zu	lladrar	aboyer
smi`iw	miolar	miauler
şhundert	bramar	braire
ini	dir	dire
ragha	trucar	appeler, interpellier
sghuy	cridar	crier
qqarn	dir-se	s'appeler
`awed	repetir	répéter, redire
nkar	negar	nier, refuser
tghir, arwes	semblar	sembler, paraître
scen	mostrar	montrer
xemmer	amagar	cacher
weddar	desaparèixer	disparaître
rmed *	aprendre	apprendre
fekkar, `qer *	recordar	se souvenir, se rappeler
ttu	oblidar, descuidar-se	oublier
arbu txanct	llepar, raspallar (adular)	aduler, lécher
egg-as txanct	ensarronar, entabanar	leurrer
seqsa, ttar	preguntar, demanar	demander
arr	respondre/tornar, retornar	répondre/rendre
ssen	saber, conèixer	savoir, connaître
af	adonar-se, trobar	s'apercevoir, trouver
snexre`	sorprendre	surprendre
sxarreq	mentir	mentir
cmet	enganyar	tromper

Tarifit Imyagen n tameyawaḍt	Català Verbs de comunicació	Français Verbes de communication
sxinctar	aprofitar	<i>profiter</i>
uc awar	prometre, (donar la paraula)	<i>promettre, (donner la parole)</i>
zağ	jurar	<i>jurer</i>
smeh *	perdonar, permetre	<i>pardonner, permettre</i>
ghar	llegir, estudiar	<i>lire, étudier</i>
ari	escriure	<i>écrire</i>
sekk	enviar	<i>envoyer</i>
arzew	visitar	<i>visiter, rendre visite</i>
nuwju	allotjar, albergar	<i>loger, héberger</i>
seğem	saludar	<i>saluer</i>
sfarj	distreure, entretenir	<i>amuser</i>
farc	castigar	<i>punir</i>
wwet	pegar	<i>battre</i>
wwet xaf	lluitar	<i>lutter</i>
mnegh	barallar-se	<i>se quereller</i>
xebec	esgarrapar	<i>égratigner</i>
şhinneb, sekk fus x	acariciar	<i>caresser</i>
sudem, maḥac *	besar, fer petons	<i>embrasser</i>

Exemples:

Xzar ghar-i mliḥ aqqa ssawaregh akid-ec

Mira'm bé que t'estic parlant

*Regarde-moi bien, je te parle***War yexs ad yermed walu**

No vol aprendre res

*Il ne veut rien apprendre***Segh tunubin maḥend a tessarid**

Compra't un cotxe per viatjar

*Achète une voiture pour voyager***War yexs ad ismeh `ammers**

No m'ha volgut perdonar mai

*Il n'a jamais voulu me pardonner***Ejj-ayi ad şhinnebegh i uqzin amezyan**

Deixa'm acariciar el gosset

*Laisse-moi caresser le chiot***War bedden s umaḥac**

No paren de fer-se petons

*Ils ne cessent de s'embrasser***T`eqred urar n useggwas ye`dun?**

Te'n recordes de la festa de l'any passat?

Te rappelles-tu de la fête de l'année dernière?

22. Verbs de reflexió i sentiments	Tarifit Imyagen n akrebbet d tuferayt	Català Verbs de reflexió i sentiments	Français Verbes de réflexion et de sentiments
xem (s uzeğif)*, fekkar ssen * amen * zemmar xes		pensar saber, conèixer creure poder desitjar, voler, estimar agradar, plaure	<i>penser</i> <i>savoir, connaître</i> <i>croire</i> <i>pouvoir</i> <i>désirer, vouloir,</i> <i>aimer, plaire</i>
ggwed * nexre` z`em ttar raja		témer, tenir por espantar-se gosar demanar esperar	<i>craindre</i> <i>s'effrayer</i> <i>oser</i> <i>demander</i> <i>attendre</i>
wehḥac carh semcarh * ḥdaj, ixes ttar bazzaz xḍar, farn		enyorar odiar odiar-se necessitar exigir triar	<i>regretter</i> <i>haïr</i> <i>se haïr</i> <i>nécessiter, avoir besoin de</i> <i>exiger</i> <i>choisir</i>
farḥ arr mezri nnam tamar		alegrar-se gaudir, fruir acostumar-se patir	<i>se réjouir</i> <i>jouir</i> <i>s'habituer</i> <i>souffrir</i>
wara arj seggwed uff		concebre somniair fer por fer morros	<i>concevoir</i> <i>rêver</i> <i>faire peur</i> <i>bouder</i>

Exemples:

Yeḡseḡ a namen deg a

Costa de creure, això

*C'est difficile à croire (cela)***Semcarhen aṭṭas**

S'odien molt

*Ils se haïssent beaucoup***War a ssenen ca min ghar farnen**

No saben que triar

*Ils ne savent pas quoi trier***Tegḡwdegh ṭram n ḡiret**

Tinc por de la foscor de la nit

*J'ai peur de l'obscurité de la nuit***Xem deg ussan n temḡi**

Pensa en els dies de la infantesa

*Je pense aux jours de l'enfance*23. Ve
pei

23. Verbs de pertinença

Tarifit Imyagen n tamilit	Català Verbs de pertinença	Français Verbes de possession
ghar-i * (v. 3.3)	posseir, tenir (jo tinc..)	<i>posséder, avoir (j'ai...)</i>
uc	donar	<i>donner</i>
aðer	deixar, prestar	<i>prêter</i>
senfer, bedder	canviar	<i>changer</i>
berghec, arbeḥ	guanyar	<i>gagner</i>
weddar	perdre	<i>perdre</i>
segh *	comprar	<i>acheter</i>
zenz *	vendre	<i>vendre</i>
cra	llogar, arrendar	<i>louer</i>
xemmer	guardar	<i>garder</i>
xeḡeṣ	pagar	<i>payer</i>
ḥseb	comptar	<i>compter</i>
acar *	robar	<i>voler (dérober)</i>
xðar *	escollir, triar	<i>choisir</i>
qemmar	apostar	<i>parier</i>
amar	manar	<i>commander</i>
`ader	ordenar	<i>ordonner</i>
ta`	obeir, creure	<i>obéir</i>
ssult, sexxer	servir	<i>servir</i>
ffegh, smeh	dimitir	<i>démissionner</i>

Exemples:

Ghar-i ijjen uma di Barcelona

Tinc un germà a Barcelona

*J'ai un frère à Barcelone***Xðar ṭuma`ṭic yengwan!**

Tria els tomàquets madurs!

Choisis les tomates mûres!

Yezzenz rmar nes

S'ha venut el bestiar

*Il a vendu son bétail***Nesgha aṭṭas n imendi**

Hem comprat molt de blat

*Nous avons acheté beaucoup de blé***Nihni ucaren marra tmenyat**

Han robat tots els diners

Ils ont volé tout l'argent

24. Verbs
de moviment
(complex)

Tarift Imyagen n amussu	Català Verbs de moviment	Français Verbes de mouvement
egg ṭtef, eysi/ecsi sars jbed, kkes, ayem ejj	fer / ficar agafar posar treure, llevar deixar	<i>faire / mettre prendre, saisir mettre tirer, enlever laisser</i>
wanta ecsi, jme` aṛ kkes arruḍ	aguantar recollir, aplegar vestir despullar	<i>tenir ramasser vêtir, habiller déshabiller</i>
arzem qqen xemmer arxu	obrir tancar, lligar guardar deixar, deslligar	<i>ouvrir fermer, attacher garder lâcher</i>
`der qarreb af * weddar arzu ḥart, aweḍ egg min izemmar	endreçar acostar, apropar trobar perdre buscar, cercar aconseguir, assolir intentar	<i>ranger, arranger rapprocher trouver perdre chercher atteindre, obtenir tenter, essayer de</i>
saregh sexsi * ṣarq * ecdeḥ cnu, ini izran, ghennej qeṣṣar	encendre apagar cremar, encendre's ballar, dansar cantar fer broma	<i>allumer éteindre brûler danser chanter plaisanter</i>
uggwej gaj ṣafar ndeh * ssuw	allunyar-se, ésser lluny de mudar-se, fer la muda (de casa) viatjar conduir regar, ruixar	<i>s'éloigner déménager voyager conduire arroser</i>

Tarifit Imyagen n amussu	Català Verbs de moviment	Français Verbes de mouvement
wzen	pesar	peser
a`bar	mesurar, amidar	mesurer
sefses	alleugerir	alléger
siri, bna	construir, bastir	bâtir
aghder	enderrocar-se	s'écrouler
seghdar, hdem	enderrocar	démolir
sexdem	manejar, emprar	manier, employer
ḏfar	seguir	suivre
eysi, ecsi	mantenir, aguantar, portar	maintenir, porter, tenir
sehwen *	facilitar	faciliter
fedder	afavorir	favoriser
qeḡeb	provar, intentar	essayer
arni	augmentar, afegir	augmenter, ajouter
sewjed *	preparar	préparer
msar *	succeir, passar	arriver, survenir
sexxar	utilitzar	utiliser

Exemples:

Yendeh zi Tanja ghar Tiṭṭawin

Ell ha conduït des de Tànger fins a Tetuan

*Il a conduit de Tanger jusqu'à Tetouan***Yeysi yemma-s maḥend akid-es tiri**

Ell s'ha emportat la (seva) mare perquè visqui amb ell

*Il a pris sa mère pour qu'elle vive avec lui***Sewjeden timessi maḥend ad ṣḥarqen marra tazubact**

Han preparat el foc per cremar les escombraries

*Ils ont préparé le feu pour brûler la poubelle***Af agrab iwedan**

Troba la cartera perduda

*Trouve le cartable perdu***Sexsyen timessi**

Han apagat el foc

*Ils ont éteint le feu***Min yemṣaren?**

Què passa?

Qu'arrive-t-il?

25. Verbs
d'activitats
casolanes

Tarifit Irmad n taddart	Català Activitats casolanes	Français Activités ménagères
sezdeg	netejar	<i>nettoyer</i>
zerz	espolsar, sacsejar	<i>secouer</i>
kkes ta`ajjajt	espolsar	<i>enlever la poussière</i>
sard arrimet	rentar-se, dutxar-se	<i>se laver, prendre une douche</i>
sard	rentar	<i>laver</i>
fsar	estendre (la roba)	<i>tendre (le linge)</i>
ayem	poar, pouar	<i>puiser</i>
fard, sekk tamedwest	escombrar, agranar	<i>balayer</i>
ssuw	moblar (el terra)	<i>meubler</i>
hri	moldre	<i>moudre</i>
ddez	batre (farina, etc...)	<i>battre (farine, etc...)</i>
qess	tallar	<i>couper</i>
sencef	plomar (llevar les plomes)	<i>déplumer</i>
ghars	degollar	<i>égorger (un lapin...)</i>
jeyyef	escanyar, estrangular	<i>étrangler</i>
egg marmita	fer l'olla (preparar el menjar)	<i>préparer la marmite</i>
heff *	afaitar-se, tallar els cabells	<i>se raser, coiffer</i>
mseh *	fregar	<i>frotter</i>
sekk planca	planxar	<i>repasser (linge)</i>
qra *	fregir	<i>frire</i>
cnef *	coure a la brasa	<i>cuire à la braise</i>
sengw	coure	<i>cuire</i>
sengw deg waman *	bollir	<i>bouillir</i>
syem	educar, pujar	<i>élever, éduquer</i>
arbu	portar (a l'esquena)	<i>porter (sur le dos)</i>
serghegh	endolcir, afinar	<i>adoucir</i>
sides	introduir	<i>introduire</i>
suff	mullar	<i>mouiller</i>

26. Verbs
d'activitats
laborals

Tarifit Irmad n amahar	Català Activitats laborals	Français Activités professionnelles
xdem	treballar	<i>travailler</i>
eymer *	caçar	<i>chasser (animaux)</i>
wwet	disparar	<i>tirer (une arme)</i>
eymer	pescar	<i>pêcher (poisson)</i>
zar`	sebrar	<i>semer</i>
mjar	segar	<i>faucher</i>
cerz *	llaurar	<i>labourer</i>
zzu *	plantar	<i>planter</i>
arwes	pasturar	<i>paître</i>
ddez	aplanar (el terra...)	<i>aplatir (le sol...)</i>
sarq	cremar, calar foc a	<i>brûler, allumer</i>
qqed	cremar (fer una cremada)	<i>brûler</i>
darh	enforar (posar al forn)	<i>mettre au four</i>
sendu	batre la llet (per a mantega)	<i>battre le lait</i>
hri	moldre, trinjar	<i>moudre, broyer</i>
rwi	barrejar	<i>mélanger</i>
smun	ajuntar, afegir, unir	<i>unir, rattacher</i>
şarwet	batre (el blat)	<i>battre (le blé)</i>
kkes igheğ	collir la palla	<i>ramasser le chaume</i>
farn	triar	<i>trier</i>
sifif	garbellar	<i>cribler</i>
curdar	soldar	<i>souder</i>
snuqqeb	forjar	<i>forger</i>
niy	muntar a cavall	<i>monter à cheval</i>
siri	aixecar, apujar	<i>élever, faire monter</i>
fsi *	desmuntar, deslligar	<i>démonter (défaire)</i>
jiyyar *	pintar	<i>peindre</i>
hennec	arrebossar, emblanquinar	<i>crépir, badigeonner</i>
cemrer	emblanquinar	<i>blanchir</i>
ghez	cavar	<i>creuser</i>
xebec	gratar, esgarrapar (la terra)	<i>gratter (la terre)</i>

Exemples:

Ncerz marra tamurt nnegh

Hem llaurat tota la nostra terra

*Nous avons labouré toute notre terre***Iħramen zzun adrar s tayda**

Els infants han plantat la muntanya de pins

*Les enfants ont planté des pins dans la montagne***Ijjiyyar taddart nes deg ijjen wass**

Ha pintat la seva casa en un dia

*Il a peint sa maison en un jour***Yefsi armayu**

Ha desmuntat l'armari

*Il a démonté l'armoire***Iyemmar aṭṭas**

Ell caça molt

Il chasse beaucoup

Adjectius

27. Adjectius
de qualitat
materials

Adjectius

27. Adjectius
de qualitats
materials

Tarifit Imerkiden n ungawi (igemaḍen)	Català De qualitats materials (oposicions)	Français De qualités matérielles (oppositions)
ameqran *	gran, gros	grand
ameḍyan *	petit	petit
azirar	llarg	long
aquḍaḍ	curt/baix	court/bas
izugar	alt	haut
azdad, muzghiw	prim	mince
iṣeḥḥ	gras, gruixut	gras, gros, épais
miriw	ample	large
iḥṣar	estret	étroit
idqer, annezzaw	feixuc, pesant	lourd, dense
ifsus, yefsus	lleuger	léger
yeccar, iccur	ple	plein
ayyar (B.), yexwa	buit	vide
nican, idleq	veritable, recte	vrai, droit
ibedd	dret	droit, debout
ifargh *	tort	courbé
yerqq	clar	clair
abercan	fosc	obscur, sombre, noir
yehma, icamad	calent	chaud
aṣemmaḍ	fred	froid

Tarifit Imerkiden n ungawi (igemaden)	Català De qualitats materials (oposicions)	Français De qualités matérielles (opositions)
ameğah mizid * amessas	salat dolç fat	salé douce, sucré fade
amezdag imarregh, yumes	net brut	propre (net) sale
yeqseḥ * yuzzer	espès clar, líquid	dense liquide
icna, iṣbeḥ a`efan	bonic lleig	beau laid
amaynut (A.), ejdid awessar, aqdim yuzghen yengwan	nou antic sec, assecat madur	nouveau ancien séché mûr
imun yarrez	atapeit, compacte trencat, separat	compact cassé, divisé
aqurar (B.), yeqseḥ areqqagh	dur, fort, difícil tou, bla, suau	dur, solide, difficile mou, suave, doux
azyen marra	mig sencer, tot	mi, moitié entier, tout
asemlal (B.) aferari (B.)	complex simple, senzill	complexe simple
wenni ad yasen ye`dun*	següent passat	suivant passé, dernier
igwej * aqrib, yudes	llunyà pròxim, proper	lointain prochain
ihwen agremam (B.), iw`ar *	fàcil difícil, terrible, esquerp	facile difficile, revêche
anazur (A.) adelsan (A.) uktu (A.)	artístic cultural ideal	artistique culturel idéal

Exemples:

Atay-a d miziđ ađas!
Aquest te és massa dolç!
Ce thé est trop sucré!

Ađram amežyan itirar deg urtu
El xiquet juga al jardí
Le petit garçon joue dans le jardin

Taghmart n taddart tfargh
El cantó de la casa és tort
Le coin de la maison est courbé

Tasrit teşbeđ
La núvia és bonica
La mariée est belle

Mmi-s rexxu d ameqran
El seu fill ara és gran
Son fils est maintenant grand

Adrar n Anwar igwej ađas
La muntanya d'Anual és molt lluny
La montagne Anoual est très loin

Tudart tewe`ar
La vida és difícil (és dura)
La vie est difficile

Ussan ye`dun neccin tugha-negh mliđ
En el passat (els dies passats) estàvem bé
Dans le passé (les jours passés) nous étions bien

Aqqa-t ijjen uqzin iw`ar!
Aquest és un gos terrible!
Voilà le chien qui est terrible!

28. Adjectius
de qualitats
personals

Tarifit Imerkiden n utarras (igemaden)	Català De qualitats personals (oposicions)	Français De qualités personnelles (oppositions)
aryaz *	valent	<i>courageux</i>
ameggwad *	covard	<i>lâche, couard</i>
amazigh *	noble, lliure/berber	<i>noble, libre/berbère</i>
adahcar	sord	<i>sourd</i>
abuhari	boig, foll	<i>fou</i>
aderghar	cec	<i>aveugle</i>
azeynun	mut	<i>muet</i>
atewtaw	quec, tartamut	<i>bègue</i>
aqeydar	coix, invàlid	<i>handicapé des jambes</i>
aqejdah	coix	<i>boiteux</i>
azeḥḥaf	persona que ranqueja	<i>personne boitillante</i>
abehḍan (segons B.)	espantat, astorat	<i>ébahi, étonné</i>
amazlal (B.)	distret	<i>distract</i>
anagraz (B.)	admirable	<i>admirable</i>
yarsa	tranquil, calmós	<i>calme, tranquille</i>
innughejf	neguitós, inquiet	<i>inquiet</i>
iṣe`ar	enrabiāt, enfadat	<i>fâché</i>
itwaxes	estimat	<i>aimé, estimé</i>
amalagh (B.), iṣbeḥ	bo	<i>bon</i>
ḥsen	millor	<i>meilleur</i>
anebrur (B.), war-yeḥri	dolent	<i>mauvais, ignoble</i>
acekkam	xafarder, informador	<i>rapporteur, cancanier</i>
amezyan	jove	<i>jeune</i>
anubi	adolescent	<i>adolescent</i>
a`ezri	adult	<i>adulte</i>
ameqran *	gran / vell	<i>grand, âgé / vieux</i>
yejhed	fort	<i>fort</i>
anamum (B.), yed`ef	feble	<i>faible</i>

Tarifit İmerkiden n utarras (igemaden)	Català De qualitats personals (oposicions)	Français De qualités personnelles (oppositions)
faṭen *, amegzu (B.)	intel·ligent	intelligent
aghyur *, anjuḥ	ruc, totxo	idiot, bête
anammar (B.), ifarḥ agacur, iḥzen	alegre, content, feliç trist	gai, content, heureux triste
nican, idleq ettajar, amerkanti ermeskin	veritable, recte ric pobre	vrai, droit riche pauvre
n ttidet n ixarriqen	veritable, vertader fals	véritable faux
ilelli (A.) imzireg (A.), uzeğif nes *	lliure independent	libre indépendant
iṣbeḥ yeḥari	simpàtic, trempat antipàtic, esquerp	sympathique, gentil antipathique, maussade
amessinded (B.)	mandrós, peresós	paresseux

Exemples:

Mmi-s faṭen aṭṭas

El seu fill és molt intel·ligent

*Son fils est très intelligent***Taḥramt a uzeğif nes**

Aquesta noia és independent

*Cette fille est indépendante***Mmi-s n Ḥammu d aryaz**

El fill de Hammu és valent

*Le fils de Hammo est courageux***Aḥram a d aghyur, war yessin walu**

Aquest noi és ruc, no entén res (res de res)

*Ce garçon est bête, il ne comprend rien***War iteffegh di ġiret, netta d ameggwad**

No surt de nit, és un covard

Il ne sort pas la nuit, il est couard

Particules
gramaticals

Oferim aquí algunes de les partícules més usuals que poden servir per a construir les frases més corrents en rifyeny. Les exposem conjuntament encara que algunes ja han estat descrites a la part gramatical.

Tarifit Tizelghiwin n tjerřumt	Català Partícules gramaticals	Français Particules grammaticales
wah, waxxa *	sí	<i>oui</i>
lla	no	<i>non</i>
a tiri	prou, oi, pot ser	<i>c'est possible</i>
ařas	molt	<i>beaucoup</i>
cfa	prou	<i>assez</i>
drus, cwayt	poc	<i>peu</i>
mliř	bé	<i>bien</i>
qbara, xet, ktar	més, molt	<i>plus, beaucoup</i>
qbara	força, bastant	<i>assez</i>
qber	abans de	<i>avant</i>
swadday, qel	menys	<i>moins</i>
awrud, yudes	prop	<i>près</i>
yegwej x	lluny (de)	<i>loin (de)</i>
degħya, zic	aviat, prest	<i>bientôt, tôt</i>
cway cway	a poc a poc	<i>peu à peu</i>
yutel, i`eřar	tard (ell tarda)	<i>tard (il est en retard)</i>
zic	aviat, d'hora / abans, antigament	<i>tôt / jadis</i>
d	i	<i>et</i>
nigh, ni	o	<i>ou</i>
da	aquí, ací	<i>ici</i>
diha *	allà	<i>là</i>
denni *	allà baix (lluny), hi ha	<i>là-bas, il y a</i>
xeff, sennej	sobre	<i>sur</i>
swadday *	sota	<i>sous</i>

Tarifit Tizelghiwin n tjerɣumt	Català Partícules gramaticals	Français Particules grammaticales
dafer, awarni, tecarmin ghar zzat	darrere davant	<i>derrière</i> <i>devant</i>
akid * zeg jar *	amb de entre	<i>avec</i> <i>de</i> <i>entre</i>
`ad waha	encara només	<i>encore</i> <i>seulement</i>
marra, qa` walu nniden (pl. neɖni) rad ijj ca	tot res altre (-s) ningú algun / cap	<i>tout</i> <i>rien</i> <i>autre (-s)</i> <i>personne</i> <i>quelque / aucun</i>
ruxa, rexxu rebda `ammers zi ruxa xminni	ara sempre mai d'ara endavant quan, en el moment de	<i>maintenant</i> <i>toujours</i> <i>jamais</i> <i>dorénavant</i> <i>lorsque</i>
ammu, amenni amya mamec ma iɣa ami	així, d'aquesta manera així, així mateix tant m'és, m'és igual un cop ...	<i>ainsi, de cette façon</i> <i>ainsi, comme ça</i> <i>n'importe comment</i> <i>une fois que...</i>
s tidat s tazza s tnufra s iɣaren d ifassen	certainement ràpidament, de seguida discretament, d'amagat de quatre grapes	<i>certainement</i> <i>rapidement, tout de suite</i> <i>discrètement</i> <i>à quatre pattes</i>
acnaw, am, anect qa	com ja, vet aquí	<i>comme</i> <i>déjà, voilà</i>
degnya cway cway	de pressa a poc a poc, a poc a poquet	<i>vite</i> <i>doucement</i>

Exemples:

Yusa-d akid-negh

Ha vingut amb nosaltres

*Il est venu avec nous***Swadday n tzeqqa ufin tmenyat**

Sota la teulada han trobat diners

Sous le toit ils ont trouvé de l'argent

Diha denni aṭṭas n iqzinen

Allà hi ha molts gossos

Là, il y a beaucoup de chiens

Jar cek d necc war denni walu

Entre tu i jo no hi ha res

Entre toi et moi il n'y a rien

Wah, a nraḥ ghar taddart nwem tiwecca

Sí, anirem a casa vostra demà

Oui, on ira à votre maison demain

30. Proverbis rifenys

La llengua rifenya és molt rica en proverbis que són usuals en les converses quotidianes.

El coneixement dels proverbis serveix per acostar-se una mica a la cultura amazigha. N'exposem aquí alguns com a exemples:

Tarifit Inzan irifiyen	Català Proverbis rifenys	Français Proverbes rifains
Yeqḍa erḥid i udarghar	(Se li ha acabat la paret al cec) S'ha acabat la bona vida (la vida fàcil) S'ha acabat el bròquil	
Aqemmum timessi, ifassen d arecti	(Boca de foc, mans de pasta) Gos que lladra no mossega	
Ayujir yettru, rebbi yarni-yas	(L'orfe plora, déu li'n dona més (de problemes)) Mai no ve cap desgràcia sola	
Baba-s ittettar, mmi-s itseddaq	(El seu pare demana caritat (capta) i el fill fa caritat) El pare recull i el fill escampa (les riqueses)	
Yehrec ufunas, qqeden axemmas	(El bou està malalt i han cremat (curat amb foc) el pagès) En comptes d'aplicar el remei perillós a l'animal malalt s'aplica al pagès (que es considera de menys valor).	
Amedyaz n dcar war isfaruj ca	(El cantant del poble no fa un bon espectacle) Ningú no és profeta a la seva terra.	
Aquḍaḍ n tiddi, ameqran n temegga (rf'ayer)	(Curt de talla, gran d'accions dolentes) És petit i mal parit	

Egg-ayi ac-ggegh war teġid d rebbi ac-ggwedegh

(Fes-me i et faré, que no ets un déu per tenir-te por)
Vés amb compte que no em mamo el dit

War ssighegh iserman deg ill (di rebħar)

(No compro peix a mar)
No tinc flana al clatell
No m'aixequis la camisa
Demà m'afaitaràs

Siwer x aqzin sewjed akeccud

(Parla d'un gos i prepara el bastó)
No cridis el mal temps

Lèxic bàsic Amazigh - Català - Francès
Segona part: Glossari alfabètic

Nota. L'asterisc (*) després d'un mot assenyala els mots que figuren als exemples dels capítols del lèxic agrupat per àrees semàntiques. (pàg. 53 a 138).

Les abreviatures (A.) i (B.) expressen que el mot és un neologisme extret de Amawal n Tmazigt tatrert o de Boudris (1993) (V. Bibliografia).

L'abreviatura (PA) vol dir "pan-amazigh" (v. pàg. 53)

Tarifit	Català	Français
Aa Ab		
a	aquest, a	<i>ce, cette</i>
a tiri	prou, oi, pot ser	<i>c'est possible</i>
abarnus	barnús	<i>burnous</i>
abduz	lavabo	<i>toilettes</i>
abeğa`	fang	<i>boue</i>
abehðan	espantat, astorat	<i>ébahi, étonné</i>
abeħrur	part baixa del vestit	<i>la partie inférieure du vêtement</i>
abellarj	cigonya	<i>cigogne</i>
abennay	paleta, mestre de cases	<i>maçon</i>
abercan	negre	<i>noir</i>
abettix (v. milun)	meló	<i>melon</i>
abiasiu	aeroport	<i>aéroport</i>
abrid	camí, carretera	<i>chemin, route</i>
abrid n ÷unubin	carretera	<i>route</i>
abrighu	abric	<i>manteau</i>
abriq	ànec	<i>canard</i>
abriw	pestanya	<i>cil</i>
abriwen	pestanyes	<i>cils</i>
abuð (A.)	base	<i>base</i>
abuhari	boig, foll	<i>fou</i>
abuqar (v. aqqduħ)	galleda	<i>seau</i>
abyas	cintura	<i>taille, ceinture</i>
Ac Að		
acafud	bastida	<i>échafaudage</i>
acar *	robar	<i>voler (dérober)</i>
acar (v. car)		

Tarift	Català	Français
Af Ag		
af *	adonar-se / trobar	<i>s'apercevoir / trouver</i>
afar *	ala	<i>aile</i>
afarrac	flassada	<i>couverture</i>
afarran	forn	<i>four, boulangerie</i>
afdis	martell	<i>marteau</i>
afeg	volar	<i>voler</i>
afegah	agricultor, pagès	<i>agriculteur</i>
afellus (v. <i>fiğus</i>)	pollet	<i>poussin</i>
aferari (B.)	simple, senzill	<i>simple</i>
afertatçu (v. <i>talhijet</i>)		
afighar	serp	<i>serpent</i>
afray	barrera	<i>barrière</i>
afregh	mala educació	<i>mauvaise éducation</i>
afunas	bou	<i>boeuf</i>
afus (v. <i>fus</i>)		
agacur	trist	<i>triste</i>
agafa * (A.)	nord	<i>nord</i>
agama (A.)	natura	<i>nature</i>
agemaç	oposició	<i>opposition</i>
aghalaf (B.) (v. <i>tanebdadt</i>)	responsabilitat	<i>responsabilité</i>
aghebub (v. <i>udem</i>)	cara	<i>visage</i>
aggher	destruir, enderrocar	<i>détruire, écrouler</i>
aghebub yekrumbec *	la cara arrugada	<i>le visage ridé</i>
aghanim	canyar	<i>cannaie, roselière</i>
agharda	ratolí	<i>souris</i>
agharçabu	vaixell	<i>vaisseau</i>
agherbaz (A.) (v. <i>tamezyida</i>)	escola	<i>école</i>
aghesdis	costat	<i>côté</i>
aghesmar	barbeta	<i>menton</i>
aghi *	llet	<i>lait</i>
aghir *	braç	<i>bras</i>
aghiras	tigre	<i>tigre</i>
aghlad (A.) (v. <i>zzenqet</i>)	carrer	<i>rue</i>
aghmis (A.)	diari	<i>journal</i>
aghmuz	ullal	<i>canine (dent)</i>
aghrar	cargol	<i>escargot</i>
aghrum *	pa	<i>pain</i>
aghrum iweqhen	torrada, pa torrat	<i>pain grillé</i>
aghrum uhammum	pa negre (o moreno) de blat	<i>pain noir de froment</i>
aghrum n tecnift	pa rodó	<i>pain rond</i>
aghyur (v. <i>asnus</i>)	ase, ruc (animal)	<i>âne (animal)</i>
aghyur *(v. <i>anjuf</i>)	ruc, totxo	<i>idiot, bête</i>
agim	mil	<i>mille</i>
agmiz (v. <i>amgiz</i>)	galta	<i>joue</i>
agmam (A.)	barri	<i>quartier</i>
agmuç (A.)	est	<i>est</i>

Tarifit	Català	Français
agnu (A.) (<i>pl. igna</i>)	problema	<i>problème</i>
agremam (B.)	difícil, terrible, esquerp	<i>difficile, revêche</i>
agris	glaç	<i>glace</i>
agummu	fruita	<i>fruits</i>
 Ah Ah Aj Ak		
aheggat * (<i>v. aydi, aqzin</i>)	gos	<i>chien</i>
aħağak	pescador	<i>pêcheur</i>
aħarbid	sèmola grossa amb llet	<i>grosse semoule au lait</i>
aħattu	observatori	<i>observatoire</i>
aħeccun	cony, vagina	<i>con, vagine</i>
aħeğeq	pesca	<i>pêche</i>
aħemmas *	restaurant	<i>restaurant</i>
aħemmum	blat vell	<i>blé ancien</i>
aħenjar *	nen, xiquet	<i>enfant</i>
aħer	cansar-se	<i>se fatiguer</i>
aħewri	boc	<i>bouc</i>
aħjar *	joc de pedres (lluïta)	<i>jeu de pierres</i>
aħram	noi	<i>garçon</i>
aħuma	per, per tal de	<i>pour, afin de</i>
ajarray	informador del govern	<i>informateur</i>
ajaru (<i>pl. ijarwen</i>)	llagosta	<i>langouste</i>
ajdiđ	ocell	<i>oiseau</i>
ajeğab	ajel·lab, gel·laba	<i>djellaba</i>
ajeğid	rei	<i>roi</i>
ajenna	cel	<i>ciel</i>
ajghur	musclo	<i>moule</i>
ajiwen	sacietat	<i>rassasiement</i>
ajjađđ	tro	<i>tonnerre</i>
ajjar	veí	<i>voisin</i>
ajjiđ (<i>v. azeğid</i>)	ronya, sarna	<i>gale</i>
ak (<i>v. akid</i>)		
akayad	prova	<i>épreuve</i>
akeccud *	llenya, bastó	<i>bois (à allumer), bâton</i>
akeffif	llufa (mena de pet)	<i>pet</i>
akeffif n weqzin	bolet ("llufa de gos")	<i>champignons</i>
akemmic	manat, embosta	<i>jointée (les deux paumes unies)</i>
akid *	amb	<i>avec</i>
akidar (<i>v. ayis</i>)	cavall	<i>cheval</i>
akrebbet (B.)	reflexió	<i>reflexion</i>
aklabu	clau (per a clavar)	<i>clou</i>
akruc *	fanga	<i>bêche</i>
akud (A.)	temps	<i>temps</i>

Tariffit	Català	Français
Al Am		
albarid	correus	<i>poste</i>
alemmas (B.)	centre	<i>centre</i>
alemmas adelsan (B.)	centre cultural	<i>centre culturel</i>
ale`ab	jugador	<i>joueur</i>
alghu (A.)	pròleg, advertiment	<i>avertissement, préface</i>
allalen (A.)	mitjans	<i>moyens</i>
am (v. acnaw)	com	<i>comme</i>
amahil (A.)	feina	<i>travail/besogne</i>
amalagh (B.)	bo	<i>bon</i>
aman	aigua / esperma, llet	<i>eau /sperme</i>
amanzal (B.)	modest	<i>modeste</i>
amar (v. iradn)		
amasas	fat	<i>fade</i>
amatlu`	errant	<i>errant</i>
amaynut (A.)	nou	<i>nouveau</i>
amazigh	noble, lliure	<i>noble, libre</i>
amazlal (B.)	distret	<i>distract</i>
amc	manera	<i>manière</i>
amcan	lloc, plaça	<i>lieu, place</i>
amcic (v. muc)	gat	<i>chat</i>
amḍal, amḍer	tomba	<i>tombe</i>
amḍan (A.) (pl. imḍanem)	nombre	<i>nombre</i>
amecri	dinar	<i>déjeuner</i>
amectari (v. taserkemt)	client	<i>client</i>
amedduker	amic/soci	<i>ami/membre/associé</i>
amedyaz	cantant, cantaire, poeta	<i>chanteur, poète</i>
ameggwad *	covard	<i>lâche, couard</i>
amegzu (v. faṭen)	intel.ligent	<i>intelligent</i>
amegzu (B.)	bruixot, remeier, curandero	<i>sorcier</i>
ameḡah	salat	<i>salé</i>
ameḡar	colló, testicle	<i>testicule</i>
ameḡdar (v. anermad)	alumne	<i>élève</i>
amejjun	orella	<i>oreille</i>
amellal (v. acemrar)	blanc	<i>blanc</i>
amen *	creure	<i>croire</i>
amenni (v. ammu)	així, d'aquesta manera / amb tot	<i>ainsi. de cette façon / quand même</i>
amensi *	sopar	<i>dîner</i>
amenzu	fill gran	<i>aîné</i>
ameqran *	gran, gros / gran, d'edat	<i>grand / âgé</i>
amerghigh	cervell	<i>cervelle</i>
amerkanti	ric	<i>riche</i>
amerkid (A.)	qualitat	<i>qualité</i>
amerqi	encontre, trobada	<i>encontre</i>
amessas	fat	<i>fade</i>

Tarifit	Català	Français
ameṭṭar	captaire	mendiant
amgiz (v. agmiz)	galta	joue
amxix	accident	accident
amessinded	mandrós, peresós	paresseux
amezdag	net	propre (net)
amezdugh	habitant	habitant
amezgun (A.)	teatre	théâtre
amezlu	servei	service
amezwar	primer	premier
ameṣyan *	petit / jove	petit / jeune
amghar	cap (del poble) / sogre	chef (du village) / beau père
ami	un cop...	une fois...
amihi (A.)	perill	danger, péril
amjar	falç	faucille
ammu, amenni	així, d'aquesta manera	ainsi, de cette façon
amsagh (A.)	client	client
amussu (A.)	moviment	mouvement
amuṭar	motor / motocicleta, moto	moteur / motocyclette, moto
amya	així, així mateix	ainsi, comme ça
amyag (A.)	verb	verbe
amzir	ferrer	forgeron
am`az	força	force

An

anagraz (B.)	admirable	admirable
anammarr (B.)	alegre, content, feliç	gai, content, heureux
anamum (B.)	feble	faible
anaṣur (A.)	artístic	artistique
andu	senalla de palla (per a ventar el gra)	plat de paille
anebdu	estiu	été
anebrur (v. waryeḥri)	dolent	mauvais, ignoble
anect (v. acnaw)	com	comme
anegh	volta	voûte
anegh uqemmmum	paladar	palais
aneggar	últim, darrer	dernier
anejdam	lepra, llebrosia	lèpre
anelmad	alumne	élève
anewji	convidat	invité
anezzarfu *	jutge	juge
anfus *	màniga	manche
angur	pa "de pagès"	pain rond et gros
aniči	pastor	berger
anjuf (v. aghyur)	ruc, totxo, burro	idiot, bête, âne
anmahal (A.)	treballador	travailleur
annezzaw (v. idqar)	feixuc, pesant	lourd, dense
antun *	llevat	levure

Tarifiit	Català	Français
anu	pou	<i>puits</i>
anubi	adolescent	<i>adolescent</i>
anxdam (v. <i>axdim</i>)	plata típica per coure el pa	<i>plat pour cuire le pain</i>
anzarn *	nas	<i>nez</i>
anzewi (B.)	clima	<i>climat</i>
anzi (A.)	proverbi	<i>proverbe</i>
anẓar *	pluja	<i>pluie</i>
anẓul (A.)	sud	<i>sud</i>

Aq

aqahwi	marró	<i>marron</i>
aqastiyu (v. <i>tighremt</i>)		
aqayu`a	gran cap	<i>grosse tête</i>
aqcar (v. <i>tirmect</i>)	pela, pell	<i>épluchure, peau(fruit)</i>
aqdim (v. <i>awessar</i>)		
aqejdah	coix	<i>boiteux</i>
aqemmum	boca	<i>bouche</i>
aqeydar	coix, invàlid	<i>handicapé des jambes</i>
aqeydun (v. <i>`iccu</i>)	tenda, tendal	<i>tente</i>
aqitu	trena	<i>tresse</i>
aqninni	conill	<i>lapin</i>
aqqa-	ésser (en un lloc)	<i>être (dans un lieu)</i>
aqqar (A.)	raig (de roda)	<i>rayon (de roue)</i>
aqqaz *	cavar (acció)	<i>creuser (action)</i>
aqquduh	galleda	<i>seau</i>
aqrab *	sarró	<i>sac, sacoché</i>
aqrib	pròxim, proper	<i>prochain</i>
aqdaḍ	baix, curt	<i>bas, court</i>
aqurar (v. <i>yeqseḥ</i>)	dur, fort	<i>dur, solide</i>
aqwar *	comuna	<i>toilettes extérieures</i>
aqwar	tanca de figueres de moro	<i>clôture de figues de Barbarie</i>
aqzin (v. <i>aydi, aheggar</i>)	gos	<i>chien</i>

Ar Ar

ar mezri	gaudir, fruit	<i>jouir</i>
arah-ed (v. <i>as-ed</i>)	venir	<i>venir</i>
arbeh (v. <i>iberghec</i>)		
arbitru	àrbitre	<i>arbitre</i>
arbu	portar (a coll)	<i>porter</i>
arbu	portar (a l'esquena)	<i>porter (sur le dos)</i>
arbu txanct	llepar, respallar (adular)	<i>aduler, lécher</i>
arden (v. <i>imendi</i>)	blat	<i>blé</i>
arḍ	vestir	<i>vêtir, habiller</i>
arecti (v. <i>acti</i>)	pasta, massa	<i>pâte</i>
aren (v. <i>farina</i>)	farina	<i>farine</i>

Tariffit	Català	Français
areqqagh	tou, bla, suau	<i>mou, suave, doux</i>
arḥaz	amulet	<i>amulette</i>
ari *	pujar	<i>monter</i>
ari	escriture	<i>écrire</i>
arimam, tanda	llac	<i>lac</i>
ariyyeq	esmorzar	<i>petit déjeuner</i>
ariyzim *	pic, magall	<i>pic</i>
arj	somniar	<i>rêver</i>
arjiji	tremolar	<i>trembler</i>
arjiji	nerviositat, nerviosisme, nervis	<i>énervement</i>
armani (v. mermi)		
armec	parpellejar	<i>clignoter</i>
armud (A.)	activitat	<i>activité</i>
arni	augmentar, afegir	<i>augmenter, ajouter</i>
arquşbar	julivert	<i>persil</i>
arr	respondre / tornar / retornar	<i>répondre / rendre</i>
arr mezri	gaudir, fruir	<i>jouir</i>
arrabanus	rave	<i>radis</i>
arrabuz	manxa	<i>soufflet</i>
arradiu (v. aqqar)		
arrata	joc de cursa	<i>jeu de course</i>
array (v. turda)	opinió	<i>opinion</i>
arrazzet	turbant	<i>turban</i>
arrictriya	rascle	<i>râteau</i>
arrimet	cos	<i>corps</i>
arruḍ	vestit, roba	<i>vêtement</i>
arruḍ n swadday	roba interior	<i>sous-vêtements</i>
arryem	brida, regna / mos, fre	<i>brides / frein</i>
arsa	tranquil·litat, calma	<i>calme</i>
artu (v. tabḥart)	hort (de fruiters)	<i>verger</i>
aru	parir	<i>accoucher</i>
arumi (pl. irumiyen)	europèu, cristià	<i>européen, chrétien</i>
arwer	fugir	<i>fuir</i>
arwes	pasturar, semblar	<i>paître, paraître</i>
arxu	deixar anar, deslligar	<i>lâcher</i>
aryaz	home, marit	<i>homme, mari</i>
aryaz *	valent	<i>courageux</i>
aryyeh	descansar, seure	<i>se reposer, s'asseoir</i>
arzel (v. nuwju)	visitar	<i>visiter, rendre visite</i>
arzel, tarzift	visita	<i>visite</i>
arzem	obrir	<i>ouvrir</i>
arziz	borinot	<i>bourdon</i>
arzu	buscar, cercar	<i>chercher</i>
aṛebbi (v. ṛebbi)		
aṛruz	arròs	<i>riz</i>

Tarifiit	Català	Français
As Aş		
as (v. <i>as-ed</i>)		
asadur (A.)	professió	profession
asafag *	avió	avion
asanen (A.)*	escala	échelle, escaliers
asarag	plaça	place
asardun *	mul	mulet
asari	passeig	promenade
asarjwan	serjant	serre-joints
asaru	film, pel.lícula	film
asebbab	contrabandista	contrebandier
as-ed *	venir	venir
asegged *	rectitud	rectitude
aseggwas	any	an (année)
aseggwas a	aquest any, enguany	cette année
aselmad (A.)	professor	professeur
asemlal (B.)	complex	complexe
asemskel (B.)	intercanvi	échange
asendu	acció de batre la llet	action de battre le lait
asenfar (A.)	projecte	projet
asensu (A.)*	hotel	hôtel
aserwet *	batuda (acció de batre)	action de battre
asghar *	arada	charrue
asghun	corda	corde
asifif	sedàs	tamis
asinu	núvol	nuage
asnus (v. <i>aghyur</i>)	ase, ruc	âne
asqif	cobert, sala d'estar	abri, salle
asrag (A.) (v. <i>tsa`et</i>)	hora	heure
asrah	pau	paix
asrem * (pl. <i>iserman</i>)	peix	poisson
asrif	cunyat	beau-frère
ass	dia	jour
ass a	avui	aujourd'hui
asxa	generositat	générosité
aşemmaḍ	fred (adjectiu)	froid
aşemmiḍ	vent	vent
At Aw Ax		
ataram (A.)	oest	ouest
atarjman	intèrpret	interprète
atarras	persona	personne
atay	te	thé
atewtaw	quec, tartamut	bègue
atla`	vagareig	errance

Tarifit	Català	Français
atmun	paller	meule (de paille)
attag (A.) (v. butaqa)	butaca	fauteuil
aṭṭas	molt	beaucoup
awar	paraula, mot	mot, parole
award	abeurador	abreuvoir
awardi	rosa, rosat	rose
awarni (v. tecarmin, dafer)	darrere	derrière
awed (v. ḥart)	aconseguir, assolir	atteindre, obtenir
aweqqas	animal salvatge	animal sauvage
awessar *	vell, antic	vieux, ancien
awi * (-d/n)	portar (fer venir) / emportar-se	ramener / emmener
awragh	groc	jaune
awrud (v. yudes, zzat)	prop (cap aquí)	près (vers ici)
axdim (v. anxdam)	plata típica per cuire el pa	plat pour cuire le pain
axebbic	esgarrapada	égratignure
axeddam * (v. anmahal, imzenzi)		
axerwed	intranquil.litat, neguit	inquiétude, souci
axxam *	habitació, cambra	chambre

Ay Az

aya	això, açò	ça, ceci
ayarziz	llebre	lièvre
aydi (v. aqzin, aheggar)	gos	chien
ayem (v. kkes, jbed)	treure	tirer, enlever
ayem	poar, pouar	puiser
ayencic	llavi	lèvre
ayenduz	vedell	veau
ayetma	germans (els meus)	frères (mes)
ayezzim	ferida	blessure
ayin	allò	ça, cela
ayis (v. akidar)	cavall	cheval
aymar (v. ḥaḡaq)	pescar	pêcher (poisson)
aymar	caça	chasse
ayrad (v. acehbar)	lleó	lion
ayram	estany	étang
aysum *	carn	viande, chair
aysum icnef	carn rostida	viande rôtie
aysum ifewwaren *	carn al vapor	viande à la vapeur
ayujir	orfe	orphelin
ayyar (B.)	buit (buidor) / buit (adjectiu)	vide (néant) / vide (adj.)
ayyaw (pl. ayyawen)	nét	petit-fils
ayur (v. yur)	mes	mois
azaḥat	persona que ranqueja	personne boitillante
azakrun	pany (de porta)	serrure
azarriḍ	pet	pet
azdad (v. muzghiw)	prim	mince
azeḡif *	cap	tête

Tarifi	Català	Français
azeğid *	ronya, sarna	<i>gale</i>
azegwagh	vermell	<i>rouge</i>
azegzew	gris	<i>gris</i>
azemmur	oliva	<i>olive</i>
azewwaj	marxant ambulant	<i>colporteur</i>
azeynun	mut	<i>muet</i>
azfuf	xàfec	<i>averse</i>
azghat	l'any passat	<i>l'année dernière</i>
azirar	llarg	<i>long</i>
aziza * (azegzew)	blau	<i>bleu</i>
aziza arbi`	verd	<i>vert</i>
aztat	l'any passat	<i>année passée</i>
azwad	collita (de les olives)	<i>récolte (des olives)</i>
azwar	arrel	<i>racine</i>
azwu	vent del vespre	<i>brise du soir</i>
azyenhar	migdia	<i>midi</i>
azyen	mig	<i>mi, moitié</i>
azzayret	bèstia	<i>bête</i>
ažalim (PA)	ceba	<i>oignon</i>
ažri	bellesa	<i>beauté</i>
ažru *	pedra	<i>pierre</i>
ažuťu	pèl	<i>poil</i>
A`		
a`bar	mesurar	<i>mesurer</i>
a`eddis	ventre	<i>ventre</i>
a`eddis yuzzer	diarrea	<i>diarrhée</i>
a`efan	lleig	<i>laid</i>
a`rur *	esquena	<i>dos</i>
a`ecci	tarda	<i>après-midi</i>
a`ecciy a	aquesta tarda	<i>cet après-midi</i>
a`ezri	adult / solter, fadri	<i>adulte / célibataire</i>
a`essas	vigilant, guàrdia	<i>gardien</i>
B		
baba	pare (el meu pare)	<i>père (mon)</i>
baba-s n baba	avi (el meu avi-de part de pare))	<i>grand-père (mon)</i>
baba-s n yemma	avi (el meu avi-de part de mare)	<i>grand-père (mon)</i>
backlitt	bicicleta	<i>bicyclette, vélo</i>
badenjar	alberginia	<i>aubergine</i>
badu	vora, marge, vorada	<i>rebord, lisière</i>
bakaya *	bacallà	<i>morue</i>
barđ	cagar	<i>chier</i>
barwiťa	carretó	<i>brouette</i>
baťaťa *	patata, trumfa	<i>pomme de terre</i>

Tarifi	Català	Français
cway cway cwayt (v. drus)	a poc a poc, a poc a poquet	peu à peu, doucement
Č		
čact *	gorra	chéchia
čamma *	futbol	football
čikita	jaqueta	jaquette/veste
čugha	enciam, lletuga	laitue
čukulati *	xocolata	chocolat
D		
d	i / és	et / (il/elle) est
da	aquí, ací / hi ha	ici / il y a
dafer (v. awarni, tecarmin)	darrere	derrière
danunn	iogurt	yaourt
darḥ	enforar (posar al forn)	mettre au four
day-	tenir (un mal etc)	avoir (mal etc.)
dcar *	poble	village
ddar	viure	vivre
ddez	picar, batre / aplanar	battre / tasser
deg	a, dins	dans
deg a	això	cela, ça
degħya	aviat, prest / de pressa	bientôt, tôt / vite
delli`a *	síndria	pastèque
denfir	dofí	dauphin
denni *	allà baix (prop teu) / hi ha	là (près de toi) / il y a
dḥec	riure, somriure	rire, sourire
dī (v. deg, g)	a, dins	dans
dīha *	allà	là
dīn	allà	là-bas
dīnni	aleshores	alors
dīnni (v. dēnni)		
dqer	ésser feixuc, pesant	être lourd
drus	poc	peu
dubbiz	canell	poignet
duča	dutxa	douche
dwer	tornar / esdevenir, fer-se	revenir / devenir
Ḍ		
ḍaḍ	dit	doigt
ḍar	peu, cama	pied, jambe
ḍḍar *	baixar	descendre

Tarifit	Català	Français
ḍḍuw *	volar	<i>voler, s'envoler</i>
ḍfar	seguir	<i>suivre</i>
E		
ecc	menjar	<i>manger</i>
(e)ccaqur * (v. imegdi)	destral	<i>hache</i>
(e)cdeḥ	ballar, dansar	<i>danser</i>
(e)csi	portar / recollir, collir / agafar	<i>porter / ramasser / prendre</i>
(e)druj (v. asanen)		
(e)eḡeft	nap	<i>navet</i>
egg	fer / ficar	<i>faire / mettre</i>
egg marmita	fer l'olla (preparar el menjar)	<i>préparer la marmite</i>
egg min izemmar (v. qeḡeb)	intentar	<i>tenter, essayer de</i>
(e)jdid (v. amaynut)		
ejj	deixar	<i>laisser</i>
ejjem`a	divendres	<i>vendredi</i>
ekk	passar	<i>passer</i>
(e)llecín	taronja	<i>orange</i>
(e)rbut	bota	<i>botte</i>
(e)rfir	elefant	<i>éléphant</i>
erjij	tremolar	<i>trembler</i>
(e)rkas	got	<i>verre</i>
(e)rkazi (v. tburjet)		
(e)rmayyu	armari, calaixera	<i>armoire, commode</i>
(e)rmeskin	pobre	<i>pauvre</i>
(e)rmuyi	port, moll	<i>port, quai</i>
(e)rxeg	vinagre	<i>vinaigre</i>
(e)ssaft	dissabte	<i>samedi</i>
(e)şşbeḥ *	matí	<i>matin</i>
(e)şşebḥ a	aquest matí	<i>ce matin</i>
(e)ttajar (v. amerkanti)	ric	<i>riche</i>
eymer	caçar, pescar	<i>chasser, pêcher</i>
eysi (v. ecsi)		
F		
fad	set	<i>soif</i>
farc	castigar	<i>punir</i>
fard	escombrar, agranar	<i>balayer</i>
farda	faldilles	<i>jupe</i>
farfira *	hèlix, hèlice	<i>hélice</i>
farḥ	alegrar-se	<i>se réjouir</i>
faryiḍennaḍ	abans d'ahir	<i>avant-hier</i>
farina (v. aren)	farina	<i>farine</i>
farn (v. xḍar)	triar	<i>choisir, trier</i>
farregh *	abocar	<i>verser</i>

Tarifiit	Català	Français
farwayicca	demà-passat	<i>après-demain</i>
faṭen * (v. amegzu)	intel·ligent	<i>intelligent</i>
fdeḥ	navegar	<i>naviguer</i>
fedder	afavorir	<i>favoriser</i>
fekkar (v. xem s aze ġif)	pensar	<i>penser</i>
fekkar (v. `qer)	recordar	<i>se souvenir; se rappeler</i>
ferma	mas	<i>ferme</i>
ffegh	sortir / dimitir	<i>sortir / démissionner</i>
ffeḥ (v. gheḥ)	mossegar, mastegar	<i>mordre, mâcher, mastiquer</i>
fiġus (v. afellus)	pollet	<i>poussin</i>
flan	flam	<i>flan</i>
frisa	maduixa	<i>fraise</i>
fruta * (v. agummu)	fruta	<i>fruits</i>
fsar	estendre (la roba)	<i>tendre (le linge)</i>
fsi *	desmuntar, deslligar	<i>démonter (défaire)</i>
fsus	ésser lleuger	<i>être léger</i>
fteḥ	nedar	<i>nager</i>
funara * (v. tasebnact)	mocador (de cap)	<i>foulard</i>
fus	mà / mànec	<i>main / manche</i>

G

g (v. deg)		
gaj	mudar-se, fer la muda (de casa)	<i>déménager</i>
ggwed *	témer, tenir por	<i>craindre</i>
ghar	llegir, estudiar	<i>lire, étudier</i>
ghar	a, a can, cap a	<i>à, chez, vers</i>
ghar zzat	davant	<i>devant</i>
ghar- * (v. illa)	posseir, tenir (jo tinc..)	<i>posséder, avoir (j'ai...)</i>
ghar-k	compte!	<i>attention!</i>
ghars	degollar / estripar	<i>égorger (un lapin...)/ déchirer</i>
ghennej (v. cnu, ini izran)	cantar	<i>chanter</i>
ghez	cavar	<i>creuser</i>
gheḥ (v. ffeḥ)	mossegar, mastegar, rosegar	<i>mordre, mâcher, mastiquer</i>
ghuwegh	revoltar-se	<i>se révolter</i>
glisia	església	<i>église</i>
graba	grava	<i>gravier</i>

Ğ

ğā (v. iri)	ésser (exister)	<i>être (exister)</i>
ğā	ésser (en un lloc)	<i>être (dans un lieu)</i>
ğiret *	nit	<i>nuit</i>
ğirt a	aquesta nit	<i>cette nuit</i>
ğubiyet	mongeta seca, fesol	<i>haricots secs</i>
ğuz	ametlla	<i>amandes</i>
ğuz	tenir gana, tenir fam	<i>avoir faim</i>

Tarifit	Català	Français
H		
hda	brostear, pasturar	<i>brouter</i>
hdem (v. <i>seghdar</i>)	destruir	<i>détruire</i>
hrec	estar malalt	<i>être malade</i>
hwa	baixar	<i>descendre</i>
Ḥ		
ḥada	tocar	<i>toucher</i>
ḥaḡaq (v. <i>eymer</i>)	pescar	<i>pêcher (poisson)</i>
ḥawma	perquè, per tal com	<i>pour ce que</i>
ḥennec (v. <i>jiyyar</i>)	arrebossar, emblanquinar	<i>crépir, badigeonner</i>
ḥart (v. <i>aweḍ</i>)	aconseguir, assolir	<i>atteindre, obtenir</i>
ḥart	atrapar, agafar	<i>attraper</i>
ḥdaj (a) (v. <i>itxes</i>)	necessitar	<i>nécessiter, avoir besoin de</i>
ḥeff *	afaitar-se, tallar els cabells	<i>se raser, coiffer</i>
ḥenna (v. <i>yemmas n...</i>)	àvia (la meva àvia)	<i>grand-mère (ma)</i>
ḥma	ésser calent	<i>être chaud</i>
ḥri	moldre, trinxar	<i>moudre, broyer</i>
ḥseb	comptar	<i>compter</i>
ḥsen	millor	<i>meilleur</i>
ḥşer	ésser estret	<i>être étroit</i>
ḥuma	per a, per tal que	<i>pour, afin que</i>
I		
i	a	<i>à</i>
ibedd	dret	<i>droit (debout)</i>
iberghec	guanyar	<i>gagner</i>
icamad (v. <i>yeḥma</i>)	calent	<i>chaud</i>
icard	viat, ratllat	<i>rayé</i>
icarri	xai	<i>mouton</i>
iccar	ungla	<i>ongle</i>
iccur	ple	<i>plein</i>
icfar	tortuga	<i>tortue</i>
icna	bonic	<i>beau</i>
idammen	sang	<i>sang</i>
idmaren	pit	<i>poitrine</i>
idqer (v. <i>annezzaw</i>)	feixuc, pesant	<i>lourd, dense</i>
iḍaren	peus	<i>pieds</i>
iḍennaḍ	ahir	<i>hier</i>
iḍes	son	<i>sommeil</i>
ifarḥ (v. <i>anammār</i>)	content	<i>content</i>
ifargh *	tort	<i>courbé</i>
ifassen *	mans	<i>mains</i>
ifis	hiena	<i>hyène</i>
ifri	cova	<i>grotte</i>

Tarifit	Català	Français
ifsus	lleuger	<i>léger</i>
ighaġen	braços	<i>bras (pl.)</i>
igheġ	rostoll	<i>chaume</i>
ighes	os	<i>os</i>
ighgheḍ	cendra	<i>cendre</i>
ighiyd	cabrit	<i>chevreau</i>
ighsan	ossos	<i>os (pl.)</i>
ighzar	riu	<i>rivière</i>
igwej *	llunyà	<i>lointain</i>
ihwen	fàcil	<i>facile</i>
iḥramen	infants	<i>enfants</i>
iḥṣar	estret	<i>étroit</i>
iḥzen (v. <i>agacur</i>)		
ijdi *	sorra, arena	<i>sable</i>
ijiman	clatell	<i>nuque</i>
ijjen / ijjent (ict)	un/ una	<i>un/ une</i>
ijjen d mraw	onze	<i>onze</i>
ik (v. <i>akid</i>)		
ikuffan	saliva	<i>salive</i>
ilelli (A.)	lliure	<i>libre</i>
ill	mar	<i>mer</i>
imadqen	joc de les set pedres	<i>jeu des sept pierres</i>
imar	l'any vinent	<i>année prochaine</i>
imarregh (v. <i>yumes</i>)	brut	<i>sale</i>
imeḍran	cementiri	<i>cimetière</i>
imegdi (v. <i>eccaqur</i>)	picassa, destrat grossa	<i>cognée</i>
imeġaren	collons, testicles	<i>testicules</i>
imejjan	orelles	<i>oreilles</i>
imendi (v. <i>arden</i>)	blat	<i>blé</i>
imenyarn (v. <i>imeġaren</i>)	collons, testicles	<i>testicules</i>
imeyawaḍ (B.)	comunicar	<i>communiquer</i>
imez	polze, dit gros	<i>pouce</i>
imudda issiker ṣafar	viatjar	<i>voyager</i>
imun	unit, atapeït, compacte	<i>uni, compact</i>
imxennec	professor aprenent	<i>professeur-apprenti</i>
imzenzi (A.)	dependent	<i>vendeur (de magasin)</i>
imzireg (A.) (v. <i>uzeġif nnes</i>)	independent	<i>indépendant</i>
imzwura	primers	<i>les premiers</i>
imzwura	avantpassats, avis	<i>aïeux, ancêtres</i>
in	aquell, a	<i>ce, cette (-là)</i>
ina	aquests	<i>ceux-ci</i>
inarfed	melsa	<i>rate</i>
ineggura	últims, darrers	<i>derniers</i>
ineqqeḍ	pigallat	<i>pointillé</i>
inewjiwen *	convidats	<i>invités</i>
ini	dir	<i>dire</i>
ini izran (v. <i>cnu, ghennej</i>)	cantar, recitar cançons	<i>chanter</i>
ini (A.) (v. <i>kulur</i>)	color	<i>couleur</i>
inin	aquells	<i>ceux-là</i>

Tarifit	Català	Français
innughejf	neguitós, inquiet	<i>inquiet</i>
irar	joc / jugar	<i>jeu / jouer</i>
iref	porc	<i>porc</i>
iref ameğah	pernil salat	<i>jambon salé</i>
iref n rexra	porc senglar	<i>sanglier</i>
iref yezziden	pernil dolç	<i>jambon doux</i>
irem (v. <i>tirmect</i>)	pell	<i>peau</i>
iri (v. <i>ğā</i>)	ésser (existir)	<i>être (exister)</i>
iri	coll	<i>cou</i>
irs	llengua / llenguatge	<i>langue / langage</i>
iseyni	agulla de sac	<i>grande aiguille</i>
isem (pl. <i>ismawen</i>)	nom	<i>nom</i>
isfed	burxa, furga	<i>tisonnier</i>
isseq	brillar	<i>briller</i>
issiker (v. <i>imudda, şafar</i>)	viatjar	<i>voyager</i>
issma	germanes (les meves)	<i>sœurs (mes)</i>
işbeh	simpàtic, trempat	<i>sympathique, gentil</i>
işbeh (v. <i>amalagh</i>)	bo / bonic, bell	<i>bon / beau</i>
işehh	gras, gruixut	<i>gras, gros, épais</i>
işe``ar	enrabiāt, enfadat	<i>fâché</i>
itri	estel, estrella	<i>étoile</i>
itwaxes	estimat	<i>aimé, estimé</i>
iwdan	gent, persones	<i>gens</i>
iwerman (A.)	residu	<i>résidu</i>
iw`ar * (v. <i>agremam</i>)		
ixarriqen	mentides	<i>mensonges</i>
ixes-	haver de, necessitar	<i>devoir, avoir à, avoir besoin de</i>
ixf (v. <i>qabu</i>)	cap (de mar, cabota)	<i>cap</i>
iy (v. <i>i</i>)		
iyencicen	llavis	<i>lèvres</i>
izi	mosca	<i>mouche</i>
izri *	cançó	<i>chanson</i>
izran	cançons	<i>chansons</i>
izugar	alt	<i>haut</i>
izwar	avançar, pasar al davant	<i>devancer</i>
izzem	suc	<i>jus</i>
i`et`tar (v. <i>yutel</i>)	ell tarda	<i>il est en retard</i>

J

jar *	entre	<i>entre</i>
jbed (v. <i>kkes, ayem</i>)	treure / estirar, arrencar, arrabassar	<i>tirer, enlever / arracher</i>
jeyyef	escanyar, estrangular	<i>étrangler</i>
jeddi (v. <i>babas n ...</i>)	avi (el meu avi)	<i>grand-père (mon)</i>
jiyyar * (v. <i>ħennec</i>)	pintar	<i>peindre</i>
jjehd *	força	<i>force</i>
jjib *	butxaca	<i>poche</i>

Tarifi	Català	Français
jjuw jme` (v. <i>csi</i>)	punxar	<i>piquer</i>
K		
karru	carro	<i>chariot, charrette</i>
kasku	casq	<i>casque</i>
kemmer	acabar	<i>finir</i>
kennint	vosaltres (fem.)	<i>vous (fém.)</i>
kenniw	vosaltres (masc.)	<i>vous (masc.)</i>
kisu (v. <i>takemmart</i>)	formatge	<i>fromage</i>
kiyyef	fumar	<i>fumer</i>
kkar (v. <i>sekkar</i>)	aixecar	<i>hausser</i>
kkar *	despertar-se	<i>se reveiller</i>
kkes *	treure, llevar, arrencar	<i>enlever, ôter, arracher</i>
kkes arrud	despullar	<i>déshabiller</i>
kkes arrud	despullar-se	<i>se déshabiller</i>
kkes igheğ	collir la palla	<i>ramasser le chaume</i>
kkes ta`ajjajt (v. <i>zerz</i>)	espolsar	<i>enlever la poussière</i>
kkes-d (v. <i>ayem, jbed</i>)	treure	<i>tirer, enlever</i>
krađ / krađ	tres	<i>trois</i>
krađ d mraw	tretze	<i>treize</i>
krađ id agim	tres mil	<i>trois mille</i>
krađ id mrawin d sin	seixanta-dos	<i>soixante deux</i>
krađ id mrawin d ijjen	seixanta-un	<i>soixante et un</i>
krađ id mrawin	seixanta	<i>soixante</i>
krađ id mrawin d mraw	setanta	<i>soixante-dix</i>
krađ id twines	tres cent	<i>trois cents</i>
ktar (v. <i>xet, qbara</i>)		
kukina	ostra	<i>huître</i>
kuz / kuzt	quatre	<i>quatre</i>
kuz d mraw	catorze	<i>quatorze</i>
kuz id mrawin d mraw	noranta	<i>quatre-vingt-dix</i>
kuz id mrawin	vuitanta	<i>quatre-vingt</i>
L		
lakşida (v. <i>amexix</i>)	accident	<i>accident</i>
langila	anguila	<i>anguille</i>
lastik	elàstics	<i>bretelles</i>
lballa	pala	<i>pelle</i>
likoptar	helicòpter	<i>hélicoptère</i>
lmubara	concurs	<i>concours</i>
lmunasaba (v. <i>talemmizt</i>)	ocasió	<i>occasion</i>
lla	no	<i>non</i>
lla (v. <i>ğā</i>)		

Tarifit	Català	Français
llaymun lluz (v. <i>ğuz</i>)	llimona	citron
M		
maca	però	mais
macca	menjar / àpat	aliment / repas
macina	tren	train
maghar	per què?	pourquoi?
mağa	si (condicional)	si (conditionnel)
maḥac * (v. <i>sudem</i>)	besar, fer petons	embrasser
maḥend	per, per tal de	pour, afin de
malita	maleta	valise
mamec	com?	comment?
mamec ma iğa	tant m'és, m'és igual	n'importe comment
manga	mànega (d'aigua)	manche (d'arrosage)
mani	on?	où?
manten	qui? (fem.)	qui? (fem.)
manwen	qui? (masc.)	qui? (masc.)
manya	manillar	guidon
maqarrunis	macarrons	macaroni
mara	si	si
marmita	olla	marmite
marni *	afegir, néixer	ajouter, naître
marra (v. <i>qqa`</i>)	tot, sencer	tout, entier
masita	maça	maillet
mayemmi	per què?	pourquoi?
mḍer	enterrar	enterrer
mayn (v. <i>min</i>)		
maynzi	amb què? / per què?	avec quoi? / pourquoi?
mḍer	enterrar	enterrer
meḥar	quant?	combien?
melium (pl. <i>meliunat</i>)	milió	million
mermi	quan / quan?	lorsque / quand?
mezzi	ésser petit	être petit
mghar	créixer / ésser gran	croître, grandir / être grand
midden	els altres (la gent)	les autres (les gens)
milmlada	melmelada	marmelade
milun (v. <i>abettix</i>)	meló	melon
min	què?	quest-ce que?
minghar	per què?	pourquoi?
minzi	amb què? / perquè	avec quoi? / parce que
miriw	ample	large
misita	tauleta de nit	commode (meuble)
miziḍ *	dolç	douce
mjar	segar	faucher
mliḥ	bé	bien
mmet	morir	mourir

Tarifi	Català	Français
mmi	fill (el meu fill)	<i>fil</i> (<i>mon fils</i>)
mnegh	barallar-se	<i>se quereller</i>
mrec	casar-se	<i>se marier</i>
mraw / mrawt	deu	<i>dix</i>
mrawin d mraw	trenta	<i>trente</i>
mrawin	vint	<i>vingt</i>
mseh *	fregar	<i>frotter</i>
msar *	succeir, passar	<i>arriver, survenir</i>
muc (v. amcic)	gat	<i>chat</i>
mun	unir-se	<i>s'unir</i>
muniatu	moniato	<i>patate</i>
muray	nuvi	<i>marié</i>
musiq *	música	<i>musique</i>
muzghiw (v. azdad)	prim	<i>mince</i>

N

n	de	<i>de</i>
n ixarriqen	fals	<i>faux</i>
n ttidet	veritable, vertader	<i>véritable</i>
ndeh *	conduir	<i>conduire</i>
nder	llançar, tirar	<i>jeter</i>
nđu	saltar	<i>sauter</i>
nec	teu	<i>ton, à toi</i>
necc	jo	<i>moi</i>
neccin	nosaltres	<i>nous</i>
neč (v. necc)		
neđni (v. nniđen)	altres	<i>autres</i>
negh	matar	<i>tuer</i>
netta	ell	<i>lui</i>
nettatt	ella	<i>elle</i>
nexre`	espantar-se	<i>s'effrayer</i>
nibira *	nevera, refrigerador	<i>réfrigérateur</i>
nican	veritable, recte	<i>vrai, droit</i>
nigh, ni	o / ni	<i>ou / ni</i>
nihenti (v. nitenti)		
nihni (v. nitni)		
nitni	ells	<i>aux</i>
nitenti	elles	<i>elles</i>
niy	muntar (a cavall...)	<i>monter (à cheval...)</i>
nkar	negar	<i>nier, refuser</i>
nnam	acostumar-se	<i>s'habituer</i>
nnamus *	mosquit	<i>moustique</i>
nniđen	altre	<i>autre</i>
nqar	sortir (el sol)	<i>se lever (le soleil)</i>
nsar *	mocar	<i>moucher</i>
nsima	ciment	<i>ciment</i>

Tarifit	Català	Français
nuqart	plata	<i>argent</i>
nuwju	allotjar, albergar	<i>loger; héberger</i>
P		
parada (v. taghsert)		
parraghuc	espàrrec	<i>asperge</i>
pastili *	pastís	<i>gâteau</i>
pipinu	cogombre	<i>concombre</i>
pisu	pis, apartament	<i>appartement</i>
platanu	banana	<i>banane</i>
playa (v. taftist)	platja	<i>plage</i>
Q		
qa	que, ja	<i>que, déjà</i>
qabu (v. ixf)	cap (de mar)	<i>cap</i>
qabu	aixada	<i>houe</i>
qamariru	cambrer	<i>garçon (de café)</i>
qamisita	samarreta	<i>maillot de corps</i>
qaqra	granota	<i>grenouille</i>
qarreb (v. isemdy)		
qarsu	calçotets	<i>caleçon</i>
qaṭifa	catifa	<i>tapis (sol)</i>
qawit	cacauet	<i>cacahuète</i>
qa` (v. marra)	tot / gens	<i>tout / pas de</i>
qbara (v. xet)	més / força, bastant	<i>plus / assez</i>
qber	abans de	<i>avant</i>
qḍa	acabar	<i>finir</i>
qeḡeb	tastar, provar, intentar	<i>goûter, essayer</i>
qel (v. swadday)		
qemmar	apostar	<i>parier</i>
qess	tallar	<i>couper</i>
qeṣṣar	fer broma	<i>plaisanter</i>
qqar- (v. ini)		
qqarn	dir-se	<i>s'appeler</i>
qqed	cremar (amb ferro roent)	<i>brûler (au fer rouge)</i>
qqen	tancar, lligar	<i>fermer, attacher</i>
qqes	picar (un animal)	<i>piquer (une bête)</i>
qqim	seure / estar quiet, quedar-se	<i>s'asseoir / rester</i>
qra *	fregir	<i>frire</i>
qubbu	vestit exterior prim	<i>vêtement extérieur léger</i>
qulis *	col	<i>chou</i>
qund`a	aranya	<i>araignée</i>
quqarača	escarabat de cuina	<i>cafard</i>

Tarifi	Català	Français
R		
rad ijj	ningú	personne
ragha	trucar	appeler, interpellar
raja	esperar	attendre
raxdenni	aleshores	alors
rarbe`	dimecres	mercredi
raz *	gana, fam	faim
rbanku	banc (establiment)	banque
rbanyu	palangana, gibrell	cuvette
rbaquq	prunes	prunes
rburk (v. usman)	llampec	éclair
rcighed *	paper	papier
rebba	déu	dieu
rebda	sempre	toujours
rebhar (v. ill)	mar	mer
rebser (v. azalim)	ceba	oignon
rectu (v. tassut)	llit	lit
refdawec	fideus	vermicelle
refjar *	alba	aube
rehrac *	malaltia	maladie
rehwa (v. tazghelt)	temperatura	température
rehnuq	farcell de vestits	fardeau de vêtement
rejdud	avis	grand-parents
rekrafez	api	céleri
remfewwar (v. aysum ifewwaren)		
remharret	mocador	mouchoir
remqadef	rem	rames
remqes	podall	serpe
remrac	casament	mariage
remsammen	llibret de pasta	feuilles de pâte
reqfer *	botó	bouton
rexmis	dijous	jeudi
rexrif	tardor	automne
re`dawet	hostilitat	hostilité
re`win	aire	air
rexu (v. ruxa)		
rfunda (v. asensu)		
rghabet	bosc	bois
rgwarnat	carnisseria	boucherie
rhajet	cosa	chose
rhar (v. akud)	temps	temps
rhar yexsar	mal temps	il fait mauvais
rhed	diumenge	dimanche
rhemmam	sala de bany	salle de bain
rhiq (v. acarcur / pl. rehyuq)		
rhumet (v. agmam)	barri	quartier
ribzar	pebre	poivre
rkatet *	cartes (de joc)	cartes (de jeu)

Tarifit	Català	Français
rkefta	carn picada, picolat	viande hachée
rkursi (pl. rkrasi)	cadira / seient	chaise / siège
rmar aynaw	animal	animal
rmar n taddart	animaf domestic	animal domestique
rmaşset	mall	masse (gros marteau)
rmecmac	albercocs	abricots
rmed *	aprendre	apprendre
rmeftah	clau	clef
rmeḥgen	embut	entonnoir
rmexdaf	abastafigues	roseau de cueillette
rmujt (v. tamedswelt)	onada	onde, vague
rmus (v. uzzar)	ganivet	couteau
rmut	mort (nom)	mort (nom)
rmu`allim	mestre	instituteur
rqadi	jutge	juge
rqandaret (v. tileggwit)		
rqayd	governador	gouverneur
rqeftan	vestit femení (de festa)	vêtement féminin
rrez	trencar	casser
ru	plorar	pleurer
ruh * (v. uyar)	anar	aller
ruxa	ara	maintenant
rweḥc (v. aweqqas)	animal salvatge	animal sauvage
rweḥran	cansament	fatigue
rwi	barrejar	mélanger
rxar (v. tamella)	bondat	bonté
rxatar (v. amihi)	perill	danger, péril
rxedmet (v. amezlu)	servei	service
rxedmet (v. amahar)	feina	travail/besogne
rxezrat	mirada	vue, regard
rxuḍart	verdura	légumes
rxux	préssec	pêche
rxwacef	carxofa	artichaut
r`ewdda *	euga	jument
r`ewḍa	vall	vallée
S		
s	amb, mitjançant	avec, au moyen de
s denni	aleshores	alors
s ġiret	de nit	de nuit
s iḍaren d ifassen	de quatre grapes	à quatre pattes
s nufra	discretament, d'amagat	discrètement
s tazzra	ràpidament, de seguida	rapidement, tout de suite
s tidat	certament	certainement
s tnufra	discretament, d'amagat	discrètement
s uzir	de dia	de jour
s wass	de dia	de jour

Tarifit	Català	Français
sandalia	sandàlia	sandale
sara	passejar	promener
sard	rentar	laver
sard arrimet	rentar-se, dutxar-se	se laver, prendre une douche
saregh	cremar, calar foc a, encendre	brûler, allumer
sars	posar	mettre
sbedd	aturar / fer posar dret	arrêter / mettre debout
sbeḥ	ésser bo	être bon
scen	mostrar, ensenyar	montrer
seddis / seddist	sis	six
seḍ	a causa de	à cause de
sefses	alleugerir	alléger
seggwed	fer por	faire peur
seḡem	saludar	saluer
segh *	comprar	acheter
seghdar	enderrocar	démolir
sehwa	abaixar	abaisser
sehwen * (v. iselmed)		
sekk	enviar, trametre / passar	envoyer / passer
sekk fus x (v. ṣhinneb)	acariciar	caresser
sekk planca	planxar	repasser (linge)
sekk tamedwest (v. fard)	escombrar, agranar	balayer
sekkar (v. kkar)	aixecar (fer aixecar)	hausser, relever
sekkar	despertar, fer llevar	veiller (quelqu'un)
seksu (v. seysu)	cusús	couscous
semcarh *	odiar-se	se haïr
semmus / semmust	cinc	cinq
sencef	plomar (llevar les plomes)	déplumer
sendu	batre la llet (per a mantega)	battre le lait
senfer	canviar	changer
sengw	coure	cuire
sengw deg waman	bullir	bouillir
senned	inclinar	pencher
sennej (v. xaf)	sobre, per damunt de	sur, au-dessus de
seqsa	preguntar, demanar	demander
ser	sentir (per l'oïda)	entendre
serghegh	afinar	adoucir
sewjed *	preparar	préparer
sexxar	fer servir, utilitzar	employer, utiliser
sexdem	manejar, emprar	manier, employer
sexsi *	apagar	éteindre
sexwa	buidar	vider
sexxer (v. ssult)		
seysu (v. seksu)	cusús	couscous
sezdeg	netejar	nettoyer
sfarj	distreure, entretenir	amuser
sghuy	cridar	crier
ṣharq *	cremar, encendre's	brûler
ṣhes	escoltar	écouter
ṣhinneb (v. sek fus x)	acariciar	caresser

Tarifit	Català	Français
shundart	bramar	<i>braire</i>
sidef	introduir	<i>introduire</i>
sifif	garbellar	<i>cribler</i>
sigh	allargar (la mà, etc.), parar	<i>tendre</i>
simana *	setmana	<i>semaine</i>
simana ya	aquesta setmana	<i>cette semaine</i>
simana i (d) yegwarn	la setmana vinent	<i>semaine prochaine</i>
simana ye`dun	la setmana passada	<i>semaine passée</i>
sin / snat	dos / dues	<i>deux</i>
sin d mraw	dotze	<i>douze</i>
sini	cinema	<i>cinéma</i>
sira	vorera, andana	<i>trottoir, quai</i>
siri	aixecar, apujar	<i>élever, faire monter</i>
siri	construir, bastir	<i>bâtir</i>
siwer *	parlar	<i>parler</i>
smeh *	perdonar, permetre	<i>pardonne, permettre</i>
smeh (v. <i>ffegh</i>)	dimitir	<i>démissionner</i>
smi`iw	miolar	<i>miauler</i>
smun	ajuntar, afegir, unir	<i>unir, rattacher</i>
snesret	cadena	<i>chaîne</i>
snexre`	sorprendre	<i>surprendre</i>
snuqqeb	forjar	<i>forger</i>
spitar	hospital	<i>hôpital</i>
ssa / ssat	set	<i>sept</i>
ssahed (v. <i>ssehid</i>)	calor	<i>chaleur</i>
ssarwar	pantalons	<i>pantalons</i>
sseffet	cuscus amb mantega	<i>couscous au beurre</i>
ssefnej *	xurros, rosquilles	<i>beignets, "rousquilles"</i>
ssehid (v. <i>ssahed</i>)	calor	<i>chaleur</i>
ssekwar	sucré	<i>sucré</i>
ssakuk	mena de cuscus amb llet agra	<i>sorte de couscous au lait</i>
ssen *	saber, conèixer	<i>savoir, connaître</i>
ssult	servir	<i>servir</i>
ssuw	regar, ruixar / moblar	<i>arroser / meubler</i>
stextex	bullir	<i>bouillir</i>
sudem (v. <i>maḥac</i>)	besar, fer petons	<i>embrasser</i>
su (sw) *	beure	<i>boire</i>
suff	mullar	<i>mouiller</i>
surif	pas, passa	<i>pas</i>
susef	escopir	<i>cracher</i>
swadday *	sota / menys	<i>sous / moins</i>
sxarreq	mentir	<i>mentir</i>
sxinctar	aprofitar	<i>profiter</i>
syem	educar, pujar	<i>élever, éduquer</i>

Tarifit

Català

Français

Ş

şabana *	cobrellit, llençol	<i>couvre-lit, drap</i>
şafar (v. <i>issiker, imudda</i>)		
şarwet	batre (el blat)	<i>battre (le blé)</i>
şehh	ésser fort	<i>être fort</i>
şmayem	canícula, xafogor	<i>canicule</i>
şşabun	sabó	<i>savon</i>
şşarij	piscina	<i>piscine</i>

Ta Tal

ta	aquesta	<i>celle-ci</i>
tabhart (v. <i>artu</i>)	hort (d'hortalisses)	<i>potager</i>
tablust	brusa	<i>blouse</i>
tabqect	pastera	<i>pétrin</i>
tabyast	cinturó	<i>ceinture</i>
tacnift	pa (blanc, rodó i pla)	<i>pain (blanc, rond et plat)</i>
tacnift n tamment	pa de mel	<i>pain de miel</i>
tac`aft	turmell	<i>cheville</i>
tacdect	ferradura	<i>fer à cheval</i>
tadbart	colomí	<i>pigeonneau</i>
tadbelt (A.)	administració	<i>administration</i>
taddart	casa	<i>maison</i>
taddegħt	aixella	<i>aisselle</i>
tadelsa (B.)	cultura	<i>culture</i>
tademsā (B.)	economia	<i>économie</i>
tadunt	greix, llard	<i>graisse</i>
tafarğest	oreneta	<i>hirondelle</i>
tafirast	pera	<i>poire</i>
tafqunt	forn (tradicional per a fer pa)	<i>four</i>
tafrewt	fusta	<i>bois (matière)</i>
tafsut	primavera	<i>printemps</i>
taftist (A.)	platja	<i>plage</i>
tafunast	vaca	<i>vache</i>
tagunt	atuell de pastar i sedassejar	<i>instrument pour pétrir</i>
taghanjact	cullera	<i>cuillère</i>
taghanjajt	paleta (instrument)	<i>trueille</i>
taghardact	rata, rat	<i>rat</i>
taghardmawt	escorpi	<i>scorpion</i>
taghardmawt n rebhar	cranc	<i>crabe</i>
tagharghart	cuina	<i>cuisine</i>
tagharřabut *	barca, bot (de pesca)	<i>barque (de pêche)</i>
tagharst	degolla (acció de degollar)	<i>égorgement</i>
taghesdist	costella	<i>côte</i>
taghmart	cantó, racó	<i>coin</i>
taghmart ughir *	colze	<i>coude</i>
taghruř	espatlla	<i>épaule</i>

Tarifit	Català	Français
taghsert	estació, parada	station, arrêt
taghufit	ofec	étouffement
taghyact	nou	noix
taghyuč	somera	ânesse
tagrist (v. <i>tiyarza</i>)	hivern	hiver
taħenjart	nena, xiqueta	petite fille
taħijjet	papallona	papillon
taħnact	biga / tija, tronc	poutre / tige, tronc
taħramt	noia	fille
taħrijet (v. <i>taħijjet</i>)		
tajarrart *	roda / corriola, politja	roue / poulie
takemmart (A.)	formatge	fromage
takniyet	cognom	nom de famille
takriçt	tripa	boyaux
takurmut (B.)	presó	prison
talemmizt (A.)	ocasió	occasion
talghut (A.)	informació	information
tallunt (A.)	espai	espace

Tam Tar

tam / tamt	vuit	huit
tamawalt (B.)	vocabulari	vocabulaire
tameğaht	sal	sel
tamar	patir	souffrir
tamara	patiment, sofriment	souffrance
tamarraqt	puré de pèsols (o de faves)	purée de petits pois
tamceř	pinta	peigne
tamda	resclosa	barrage, écluse
tamđalt (v. <i>amđal</i>)	tomba	tombe
tameddit *	vespre	soir
tameddit a	aquest vespre	ce soir
tamedswelt	onada, ona	onde, vague
tamedwest	escombra, granera	balai
tameğaç	ou	oeuf
tameğaç n waman	ou dur	oeuf dur
tameğaç yeqran	ou ferrat	oeuf frit
tamella	bondat	bonté
tamenzut	filla gran	aînée
tamerqit	encontre	rencontre
tamerqit n ighezran	conflent, aiguabarreig	confluent
tameşşat	cuixa	cuisse
tameyawat (B.)	comunicació	communication
tameyra	sega	moisson
tamezyida	mesquita	mosquée
tamezyida * (v. <i>agherbaz</i>)	escola	école
tamezward	primera	première
tamghart	dona / muller	femme / épouse

Tarifit	Català	Français
tamment	mel	<i>miel</i>
tammiwin	celles	<i>sourcils</i>
tamsulta (B.)	policia	<i>police</i>
tamurt *	terra	<i>terre</i>
tandint	ciutat	<i>ville</i>
taneggart	última, darrera	<i>dernière</i>
tanebdat (B.) (v. <i>aghalaf</i>)	responsabilitat	<i>responsabilité</i>
taneghmast	premsa	<i>presse</i>
tanga (A.)	matèria	<i>matière</i>
tanut	pou petit	<i>petit puits</i>
tanyart	front	<i>front</i>
taqemmunt *	petó	<i>bise, baiser</i>
taqendurt	vestit femeni tipic	<i>vetement féminin</i>
taqmijet	camisa	<i>chemise</i>
tara	font	<i>source, fontaine</i>
tareqqa ufus	palmell (de la mà)	<i>paume</i>
tarewra *	fugida	<i>fuite</i>
tariyzimt	magalló	<i>pioche</i>
tarmit	experiència	<i>expérience</i>
tarrawt	família, progenitura, mainada	<i>famille, progéniture</i>
tarremant	magrana	<i>grenade</i>
tarremant u`eddis	estómac	<i>estomac</i>
tarut	pulmons	<i>poumons</i>
tarwa	infants, família (progenitura)	<i>progéniture</i>

Tas Ta`

tasajt	alzina	<i>chêne vert</i>
tasardint	sardina	<i>sardine</i>
tasart	queixal	<i>dent molaire</i>
tasarutt *	clau	<i>clef</i>
tasdawit (A, B.)	universitat	<i>université</i>
tasebbarč	aixeta	<i>robinet</i>
tasebnact (v. <i>funara</i>)	mocador de cap tipic	<i>foulard typique</i>
taseghnest	agulla de pit	<i>agrafe</i>
tasegmisent (B.) (v. <i>amectari</i>)	pedagogia	<i>pédagogie</i>
tasertit (A.)	política	<i>politique</i>
taseŧŧa (v. <i>tamedwest</i>)	escombra, granera	<i>balai</i>
tasqift	torre, vil.la	<i>villa</i>
tasrighwa	garrofa	<i>caroube</i>
tasrit	núvia	<i>mariée</i>
tasrit n wanzar	arc de Sant Martí	<i>arc-en-ciel</i>
tassafat (v. <i>tamedwest</i>)	escombra, granera	<i>balai</i>
tassut (v. <i>rectu</i>)	llit	<i>lit</i>
tawessart	vella	<i>vieille</i>
tawmat	germandat, germanor	<i>fraternité</i>
tawwart	porta	<i>porte</i>
taxademect	ganivet gros, coltell	<i>gros couteau</i>

Tarifit	Català	Français
taxcaft	trampa, parany	trappe, piège
taxeddant *	minyona, serventa	bonne
taxna	cul	cul
taxsact	carbassera	courge
tayda	pi	pin
taydart	espiga madura	épi mûr
tayri	amor	amour
tayya	minyona	servante
tayyawt (<i>pl. tayyawin</i>)	néta	petite-fille
tayyut	boira	brouillard
tayzart	illa	île
tazarbact	catifa	tapis
tazart *	figa	figue
tazart n zembu	figues amb sèmola	figues avec de la semoule
tazart yuzghen	figues seques	figues sèches
tazawda *	taula (de convidats), entaulada	table (d'invités)
tazdugi	puresa	pureté
tazemmurt	olivera	olivier
tazeqqa	sostre / teulada	plafond / toit
tazermummect	llangardaix, lluert	lézard
tazghelt	temperatura	température
tazghurt	ostra	huître
taziri	lluna	lune
taziyat	ampolla, botella	bouteille
tazra	cursa	course
tazubact	escombraries	poubelle
tazwict	escopeta, fusell	fusil, carabine
tazzart *	forca	fourche
tazzittunt (<i>v. tazemmurt</i>)	olivera	olivier
tazemmit	sèmola dolça	semoule douce
ta` (<i>v. illel</i>)		
ta`ajajt	polseguera	nuage de poussière
ta`araft	àrab (llengua)	arabe (langue)

Tb Th

tbanta	davantall	tablier
tbarda	bast, albarda	bât
tburjet	finestra	fenêtre
tecarmin (<i>v. awarni, dafer</i>)	darrere	derrière
teccar (<i>fem. de yeccar</i>)		
tecna (<i>fem. de "icna"</i>)		
tejriba (<i>v. tarmit</i>)	experiència	expérience
temma	platja	plage
temma n yighzar.	riba	rivage
tenni	la qui, aquella	celle qui, celle-là
temzi	infantesa, joventut	enfance, jeunesse
terghegh	suavitat, finor	douceur

Tarifit	Català	Français
teşmeđ	fer fred	<i>faire froid</i>
tfawt	llum, claror	<i>lumière, clarté, jour</i>
tfawt * (pl. tifawin)	far, llum	<i>phare</i>
tfuct	sol	<i>soleil</i>
tfuri (v. tiffura)	èczema, nafra	<i>eczéma</i>
tfust * (v. tirart)	partida (de joc)	<i>partie de jeu</i>
tghať * (pl. tighaťfin)	cabra	<i>chèvre</i>
tghir	semblar	<i>sembler, paraître</i>
ťhant *	botiga	<i>boutique, magasin</i>

Ti

tibarkukcin	cusćus de grans grossos	<i>couscous à gros grains</i>
tibbi	espinac	<i>épinard</i>
tibbuherya	bogeria, follia	<i>folie</i>
ticcart	all	<i>ail</i>
ticciť	poll	<i>pou</i>
ticri	marxa	<i>marche</i>
ticti	cop	<i>coup</i>
tidi	suor	<i>sueur</i>
tiddi	estatura, talla	<i>stature, taille</i>
tifednet	dit gros (del peu)	<i>orteil</i>
tifest	cordill	<i>ficelle</i>
tifawin	llums, semàfors	<i>feux (de signalisation)</i>
tiffura (v. tfuri)	nafres, èczemes	<i>eczémas</i>
tigawt (A.)	acció	<i>action</i>
tigemmi (v. taddart)		
tiggaz	tatuatges	<i>tatouages</i>
tighaydet	cabrit	<i>chevreau</i>
tighaydet n wezghar	cérvol	<i>cerf</i>
tighesdisa	costelles	<i>côtelettes</i>
tighmest * (pl. tighmas)	dent	<i>dent</i>
tighremť	castell	<i>château</i>
tighwawin	grans de blat torrats	<i>grains de blé grillés</i>
tighzart	rierol	<i>ru, petite rivière</i>
tiketťet	formiga	<i>fourmi</i>
tileggwit (A.)	pont	<i>pont</i>
tilisa (v. tirisa)	frontera	<i>frontière/limite</i>
tilelli (v. tirelli)	llibertat	<i>liberté</i>
timecrađ *	tisores	<i>ciseaux</i>
timedran	cementiri	<i>cimetière</i>
timessi	foc	<i>feu</i>
timetti (A.)	societat	<i>société</i>
timettiwt (B.)	sociabilitat	<i>sociabilité</i>
timezwura	primeres	<i>les premières</i>
timğarin (v. tameğać)	ous	<i>oeufs</i>
timmi	cella	<i>sourcil</i>
tin	aquella	<i>celle-là</i>

Tarifit	Català	Français
tina	aquestes	celles-ci
tineggura	últimes, darreres	dernières
tinifin *	pèsols	petits pois
tinin	aquellès	celles-là
tiqqest	dolor, mal	douleur
tiqqest n wur	mal de cor	mal de coeur
tiqqest uzeğif *	mal de cap	mal de tête
tiqqest u'eddis	mal de ventre	mal au ventre
tirart (v. <i>tfust</i>)	partida (de joc)	partie de jeu
tireft	truja	truie
tirelli (v. <i>tilelli</i>)	llibertat	liberté
tirisa (v. <i>tilisa</i>)	frontera	frontière/limite
tirmect (v. <i>aqcar, irem</i>)	pela, pell/pell	épluchure, peau(fruit)/peau
tirmelt (B.)	estadi	stade
tirreṭeṭ	dit petit, menovell	le petit doigt
tis	prefix ordinal femení	préfixe ordinal féminin
tisessit	beguda	boisson
tisira (v. <i>tsirit</i>)	mirall	miroir
tisit	mirall	miroir
tiṭṭ	ull	oeil
tiṭṭawin	ulls	yeux
tiwecca *	demà	demain
tixsi	ovella	brebis
tiyarsa	rella (de l'arada)	soc (de la charrue)
tiyarza (v. <i>tagrist</i>)	hivern	hiver
tizṣar	ronyó	reins
tiyni	dàtil	datte
tizizwit (pl. <i>tizizwa</i>)	abella (-es)	abeille (s)

Tm Tz

tmart	barba	barbe
tmenyat	diners	argent
tmijja	gorja	gorge
tminut	minut	minute
tnayn	dilluns / dos	lundi / deux
tqabut	aixadó, càvec, arpiots	petite pioche
tqacar	mitjons	chaussettes
tracca	xarxa (de pescar)	filets
trata	dimarts / tres	mardi / trois
traxt	argila	argile
triba	faves cuites al vapor	fèves cuites à la vapeur
trifu(n)	telèfon	téléphone
trusi	mantega rifenya	beurre rifain
tsa	fetge	foie
tsa`et (v. <i>asrag</i>)	hora	heure
tsirit *(pl. <i>tisira</i>)	sabata	soulier
tsunta	coixí	oreiller

Tarifit	Català	Français
ttakun	taló	talon
ttar	demanar	demander
ttar bazzaz	exigir	exiger
ttayar *	taller	atelier
tteffah *	poma	pomme
ttu	oblidar, descuidar-se	oublier
tturttiya	truita	omelette
tudart	existència, vida	existence, vie
tuferayt (B.)	sentiment	sentiment
tumumt	feblesa	faiblesse
turda	opinió	opinion
tusma	rancor	rancune
tutlayt	llengua, llenguatge	langue, langage
tuyart	marxa	marche
twines	cent	cent
twiza	feina col·lectiva	corvée
txadent	anell (de dit)	bague
tyawent	sacietat	rassasiement
tyaziṭ (pl. tiyaziḍin)	gallina	poule
tyuya	un parell	une paire
tza / tṣat	nou	neuf

T

ṭabra	taula	table
ṭebsi	plat	plat
ṭram	fosc, fosca	obscurité
ṭṭajin	escudella (plat fondo)	tadjine (plat)
ṭṭef (v. ecsi)	agafar	prendre, saisir
ṭṭes	dormir	dormir
ṭṭubis	autobús	autobus
ṭuma`ṭic	tomàquet	tomate
ṭunubin	cotxe, auto	voiture, auto

U

uc	donar	donner
uc awar	prometre (donar la paraula)	promettre (donner la parole)
uca	i (després)	et (ensuite)
uccay	llebrer	lévrier
uccen	xacal / llop	chacal / loup
uċma (v. weċma)	germana (la meva ...)	sœur (ma...)
udem (v. aghembub)	cara	visage
uḍa	caure	tomber
uff	fer morros	bouder
uggwej	allunyar-se, ésser lluny de	s'éloigner
uktu (A.)	ideal	idéal

Tarifit	Català	Français
uma	germà (el meu germà)	<i>frère (mon)</i>
umi	com que	<i>puisque</i>
ur	cor	<i>coeur</i>
uragh	or	<i>or</i>
urar	festa de casament	<i>fête de mariage</i>
us-ed (v. <i>as-ed</i>)		
usman	llampec	<i>éclair</i>
uyar	anar / caminar	<i>aller / marcher</i>
uyar ghar zzat	avançar, anar endavant	<i>avancer</i>
uyaren (pl. <i>de yur</i>)		
uzzar	ferro / ganivet	<i>fer / couteau</i>
W		
wa	aquest	<i>celui-ci</i>
wah, waxxa *	sí	<i>oui</i>
waha	només	<i>seulement</i>
wahit	la una	<i>une heure</i>
walu	res / ningú	<i>rien / personne</i>
wanta	aguantar	<i>tenir</i>
wantis	guants	<i>gants</i>
wara	veure / concebre	<i>voir / concevoir</i>
ward	beure (animal)	<i>boire (animal)</i>
war-yehri (v. <i>anebrur</i>)	dolent	<i>mauvais, ignoble</i>
wečma	germana (la meva...)	<i>sœur (ma...)</i>
weddar	perdre / desaparèixer	<i>perdre / disparaître</i>
wehḥac	enyorar	<i>regretter</i>
wenni	aquell (qui)	<i>celui (qui), celui-là</i>
wenni ad yasen	següent	<i>suivant</i>
win	aquell	<i>celui-là</i>
wis (sin...)	segon...(prefix ordinal)	<i>second...(préfixe)</i>
wwet	colpejar, picar, pegar	<i>frapper, battre</i>
wwet	disparar	<i>tirer (une arme)</i>
wwet adfer	nevar	<i>neiger</i>
wwet anzar	ploure	<i>pleuvoir</i>
wwet tfuct	fer sol	<i>faire chaud</i>
wwet xaf	lluitar	<i>lutter</i>
wzen	pesar	<i>peser</i>
X		
x	sobre, damunt	<i>sur</i>
xaci	tia	<i>tante</i>
xaf (v. <i>sennej</i>)	sobre	<i>sur</i>
xari	oncle (el meu oncle)	<i>oncle (mon)</i>
xdem	treballar	<i>travailler</i>
xḍar * (v. <i>farn</i>)	escollir, triar	<i>choisir</i>

Tarifiit	Català	Français
xebec	esgarrapar / gratar (la terra)	égratigner / gratter
xeğeş	pagar	payer
xem	veure, mirar / pensar	voir, regarder / penser
xemmer	amagar / guardar	cacher / garder
xes	desitjar, voler, estimar	désirer, vouloir,
	agradar, plaure	aimer, plaire
xet (v. qbara)	més	plus
xizzu	pastanaga	carotte
xminni	quan	lorsque
xringu	full de pasta foradada	feuille de pâte à trous
xzar *	mirar	regarder
Y		
yanta	llanda	jante
yarcem	estampat	gaufre
yarrez	trencat, separat	cassé, divisé
yarsa	tranquil, calmós	calme, tranquille
yaziğ	gall, pollastre	coq, poulet
yaziğ n rehend	indiot, gall dindi	dindon
yeccar (v. iccur)	ple	plein
yecna (v. icna)		
yed`ef (v. anamum)		
yefsus (v. ifsus)		
yeği	filla (la meva filla)	filles (ma)
yegwej x	lluny (de)	loin (de)
yehdeqq	fosc	obscur, foncé
yehma (v. icamad)	calent	chaud
yejhed	fort	fort
yelli (v. yeği)		
yemma	mare (la meva mare)	mère (ma)
yemma-s n baba	àvia (la meva àvia-de part de pare)	grand-mère (ma)
yemma-s n yemma	àvia (la meva àvia-de part de mare)	grand-mère (ma)
yencef	descolorit	décoloré
yengwan	madur	mûr
yeqseğ * (v. aqurar)	dur, fort / espès / difícil	dur, solide / dense / difficile
yer	camp	champ
yerqq	clar	clair
yessi	filles	filles
yexsi	apagat, flux, desinflat	éteint, faible, dégonflé
yexwa (v. ayyar)	buit	vide
ye`dun *	passat	passé, dernier
yudes	pròxim, proper	prochain
yumes (v. imargh)	brut, empastifat	sale, barbouillé
yur *	mes	mois
yutel (v. i`eṭṭar)	ell tarda	il est en retard
yuzghen	sec, assecat	séché
yuzzer	clar, líquid	liquide

Tarifit	Català	Français
Z		
zağ	jurar	<i>jurer</i>
zar`	sembrar	<i>semer</i>
zay	amb, de	<i>avec, de</i>
zayru	jou	<i>joug</i>
zdegh	habitar, viure	<i>habiter</i>
zeg	de (origen)	<i>de (origine)</i>
zembu	sèmola (per a figues)	<i>semoule</i>
zemmar	poder	<i>pouvoir</i>
zenz *	vendre	<i>vendre</i>
zerz	espolsar, sacsejar	<i>secouer</i>
zi (v. zeg)		
zi ruxa	d'ara endavant	<i>dorénavant</i>
zic	aviat, d'hora / abans, antigament	<i>tôt / jadis</i>
zinzer	escarabat piloter	<i>bousier</i>
zu	lladrar	<i>aboyer</i>
zumbi	blat de moro	<i>maïs</i>
zwa	travessar	<i>traverser</i>
zzat	davant	<i>devant</i>
zzat	pròxim, proper	<i>prochain</i>
zzect	oli	<i>huile</i>
zzekrun *	pany	<i>serrure</i>
zzenqet	carrer	<i>rue</i>
zzitun (v. azemmur)	oliva	<i>olive</i>
z`af	mossegar, mastegar	<i>mordre, mâcher, mastiquer</i>
z`em	gosar	<i>oser</i>
Ž		
žar	veure	<i>voir</i>
žem	esprèmer	<i>presser</i>
žžu *	plantar	<i>planter</i>
`A `Q		
`abar	mesurar, amidar	<i>mesurer</i>
`ad	encara	<i>encore</i>
`ader (v. idres)	endreçar	<i>ranger, arrange</i>
`ader (v. issuned)	ordenar	<i>ordonner</i>
`ammers	mai	<i>jamais</i>
`ankruca	cranc	<i>crabe</i>
`anti (v. xari)	tia	<i>tante</i>
`aratta	assalt (de bandits)	<i>assaut (de bandits)</i>
`awed	repetir / altre cop, una altra vegada	<i>répéter, redire / à nouveau</i>
`iccu (v. aqeydun)	tenda, tendal	<i>tente</i>
`qer * (v. fekkar)	recordar	<i>se souvenir, se rappeler</i>

lex general alà/Francès

indicació de la pàgina
parèntesis)

A

- a poc a poc, a poc a poquet/*doucement* (134)
a poc a poc/*peu à peu* (133)
abaixar/*abaisser* (109)
abans d'ahir/*avant-hier* (63)
abans de/*avant* (133)
abans, antigament; aviat, d'hora/tôt; *jadis* (133)
abastafgues/*roseau de cueillette* (92)
abella/*abeille* (78)
abeurador/*abreuvoir* (97)
abocar/*verser* (109)
abric/*manteau* (87)
acabar/*finir* (109)
acariciar/*caresser* (116)
accident/*accident* (61)
ací, aquí/*ici* (133)
aconseguir, assolir/*atteindre, obtenir* (121)
acostar, apropar/*rapprocher* (121)
acostumar-se/s'*habituer* (117)
administració/*administration* (98)
admirable/*admirable* (131)
adolescent/*adolescent* (131)
adonar-se, trobar/s'*apercevoir, trouver* (115)
adult/*adulte* (131)
aeroport/*aéroport* (97)
afaitar-se, tallar els cabells/*se raser, coiffer* (123)
afavorir/*favoriser* (122)
afegir, augmentar/*ajouter, augmenter* (122)
afegir, unir, ajuntar/*unir, rattacher* (125)
afegir; néixer/*ajouter; naître* (113)
afinar, endolcir/*adoucir* (123)
agafar, atrapar/*attraper* (110)
agafar/*prendre, saisir* (121)
agradar, plaure/*aimer, plaire* (117)
agranar, escombrar/*balayer* (123)
agricultor, pagès/*agriculteur* (95)
aguantar, portar, mantenir/*tenir, porter, maintenir* (122)
aguantar/*tenir* (121)
agulla de pit/*agrafe* (88)
agulla de sac/*aiguille (grande)* (91)
ahir/*hier* (63)
aigua/*eau* (71, 81)
aiguabarreig, conflent/*confluent* (73)
aire/*air* (71)
aixada/*houe* (91)
aixadó, càvec, arpiots/*pioche (petite)* (91)
aixecar, apujar/*élever, faire monter* (125)
aixecar/*hausser* (109)
aixecar: fer aixecar, alçar, apujar/*relever* (109)
aixella/*aisselle* (54)
aixeta/*robinet* (89)
així, així mateix/*ainsi, comme ça* (134)
així, d'aquesta manera/*ainsi, de cette façon* (134)
ajel-lab, gel-laba/*djellaba* (87)
ajuntar, afegir, unir/*unir, rattacher* (125)
ala/*aile* (78, 103)
alba/*aube* (63)
albercocs/*abricots* (82)
albergar, allotjar/*héberger, loger* (116)
albergínia/*aubergine* (82)
alçar, apujar, fer aixecar/*relever* (109)
alegrar-se/*se réjouir* (117)
alegre, content, feliç/*gai, content, heureux* (132)
algun; cap/*quelque; aucun* (134)
aliment, menjar/*aliment* (81)
alt/*haut* (127)
altre (-s)/*autre (-s)* (134)
altres, els (la gent)/*autres, les (les gens)* (58)
alumne/*élève* (95)
alzina/*chêne vert* (74)
all/*ail* (82)
allargar (la mà etc.), parar/*tendre* (110)
allà baix (lluny), hi ha/*là-bas, il y a* (133)
allà/*là* (133)
alleugerir/*alléger* (122)
allotjar, albergar/*loger, héberger* (116)
allunyar-se, ésser lluny de/s'*éloigner* (121)
amagar/*cacher* (115)
amb/*avec* (134)
ametlla/*amandes* (83)
amic/*ami* (58)
amidar, mesurar/*mesurer* (122)
amor/*amour* (62)

berber; noble, lliure/berbère; noble, libre (131)
 besar, fer petons/embrasser (116)
 bessó/jumeau (57)
 bèstia/bête (77)
 beure (animal)/boire (animal) (113)
 beure/boire (113)
 bicicleta/bicyclette, vélo (103)
 biga; tija, tronç/poutre; tige, tronç (89)
 bigoti/moustache (54)
 bistec/bifteak (81)
 bla, tou, suau/mou, suave, doux (128)
 blanc/blanc (71)
 blat de moro/maïs (81)
 blat/blé (81)
 blau/bleu (71)
 bo/bon (131)
 bo: ésser bo/être bon (107)
 boc/bouc (77)
 boca/bouche (53)
 bogeria, follia/folie (55)
 boig, foll/fou (131)
 boira/brouillard (74)
 bolet/champignons (82)
 bollir/bouillir (123)
 bondat/bonté (61)
 bonic/beau (128)
 borinot/bourdon (79)
 bosc/bois (73)
 bossa/sac à main (88)
 bota/botte (87)
 botella, ampolla/bouteille (89)
 botiga/boutique, magasin (97)
 botó/bouton (87)
 bou/boeuf (77)
 braç/bras (54)
 bramar/braire (115)
 brida, regna; mos, fre/brides; frein (79)
 brillar/briller (114)
 broma: fer broma/plaisanter (121)
 broqueta, enfilall/brochette (85)
 brostejar, pasturar/brouter (113)
 bruixot, remeier, curandero/sorcier (95)
 brusa/blouse (87)
 brut/sale (128)
 budells/intestins, boyaux (55)
 buidar/vider (109)
 buit (buidor)/vide (néant) (71)
 buit, buidor/vider (61)
 buit/vider (127)
 bullir/bouillir (114)
 buscar, cercar/chercher (121)
 butaca/fauteuil (89)
 butxaca/poche (87)

C

cabellera/chevelure (54)
 cabells: tallar els cabells, afaitar-se/se raser, coiffer (123)
 cabra/chèvre (77)
 cabrit/chevreau (77)
 çaça/chasse (91)
 caçar/chasser (animaux) (125)
 cacauet/cacahuète (83)
 cadena/chaîne (92)
 cadira/chaise (89)
 cagar/chier (113)
 calar foc a, cremar/brûler, allumer (125)
 calçotets/caleçon (87)
 calent/chaud (127)
 calent: ésser calent/être chaud (107)
 calmós, tranquil/calme, tranquille (131)
 calor/chaleur (74)
 calor: fer calor (el sol pica)/faire chaud (le soleil tape) (114)
 cama, peu/pied, jambe (54)
 cambrer/garçon (de café) (95)
 cameller/chamelier (95)
 camí, carretera/chemin, route (97)
 camí/chemin (73)
 caminar/marcher (109)
 camisa/chemise (87)
 camp/champ (73)
 cançó/chanson (101)
 canell/poignet (54)
 canícula, xafogor/canicule (74)
 cansament/fatigue (61)
 cansar-se/se fatiguer (113)
 cantant, cantaire; poeta/chanteur; poète (96)
 cantar/chanter (121)
 cantó, racó/coin (89)
 canviar/changer (119)
 canyar/cannaie, roselière (74)
 cap (de la costa)/cap (73)
 cap (del poble)/chef (du village) (96)
 cap gran, cap gros/grosse tête (53)
 cap/tête (53)
 cap; algun/aucun, quelque (134)
 captaire/mendiant (95)
 cara arrugada/visage ridé (55)
 cara/visage (53)
 carbassera/courge (82)
 cargol/escargot (78)
 carn al vapor/viande à la vapeur (85)
 carn picada/viande hachée (83)
 carn rostida/viande rôtie (85)
 carn/chair (54)
 carn/viande (81, 85)
 carniseria/boucherie (97)
 carrer/rue (97)

- carretera, camil/route, chemin (97)
 carretera/route (73)
 carretó/brouette (91)
 carro/chariot, charrette (103)
 cartes (de joc)/cartes (de jeu) (101)
 carxofa/artichaut (82)
 casa/maison (89)
 casa/maison (97)
 casament/mariage (57)
 casar-se/se marier (113)
 casc/casque (103)
 castell/château (89)
 castigar/punir (116)
 catifa/tapis (sol) (90)
 catorze/quatorze (67)
 caure/tomber (110)
 cavall/cheval (77)
 cavar (fet de)/creuser (fait de) (91)
 cavar/creuser (125)
 càvec, apiots, aixadó/piоче (petite) (91)
 ceba/oignon (82)
 cec/aveugle (131)
 cel/ciel (74)
 cella/sourcil (53)
 cementiri/cimetière (97)
 cendra/cendre (71)
 cent/cent (68)
 centre cultural/centre culturel (98)
 cercar, buscar/chercher (121)
 certament/certainement (134)
 cervell/cervelle (54)
 cérvol/cerf (77)
 cigonya/cigogne (78)
 ciment/ciment (92)
 cinc/cinq (67)
 cinema/cinéma (98)
 cinquanta-dos/cinquante-deux (68)
 cinquanta-un/cinquante-et-un (68)
 cinquanta/cinquante (68)
 cintura/taille, ceinture (54)
- coix, invalid/handicapé des jambes (131)
 coix/boiteux (131)
 coixí/oreiller (90)
 col/chou (82)
 colom/pigeon (78)
 colomí/pigeonneau (78)
 color/couleur (71)
 colpejar, picar/frapper (110)
 coltell, ganivet gros/gros couteau (92)
 colze/coude (54)
 coll/cou (54)
 collir la palla/ramasser le chaume (125)
 collita (de les olives)/récolte (des olives) (91)
 collons, testicles/testicules (55)
 com/comme (134)
 comandar, manar/commander (119)
 començar/commencer (109)
 compacte, atapeit/compact (128)
 complex/complexe (128)
 comprar/acheter (119)
 comptar/compter (119)
 comuna /toilettes extérieures (90)
 concebre/concevoir (117)
 concurs/concours (61)
 conduir/conduire (121)
 conèixer, saber/connaître, savoir (115)
 conèixer, saber/connaître, savoir (117)
 conflent, aiguabarreig/confluent (73)
 conill/lapin (77)
 construir, bastir/bâtir (122)
 content, alegre, feliç/gai, content, heureux (132)
 contrabandista/contrebandier (95)
 convidat/invité (58, 103)
 cony, vagina/con, vagine (55)
 cop/coup (101)
 cor/cœur (54)
 corda/corde (92)
 cordill/ficelle (92)
 correcció, rectificació/correction (62)
 correus/poste (98)

cremar, encendre's/brûler (121)
 creure, obeir/obéir (119)
 creure/croire (117)
 cridar/crier (115)
 cuina/cuisine (85)
 cuiner/cuisinier (95)
 cuixa/cuisse (54)
 cul/cul (54)
 cultural/culturel (128)
 cullera/cuillère (89)
 cunyat/beau-frère (57)
 curandero, bruixot, remeier/sorcier (95)
 cursa/course (101)
 curt; baix/court; bas (127)
 cuscús (mena de) amb llet agra/couscous au lait (85)
 cuscús amb mantega/couscous au beurre (85)
 cuscús de grans grossos/couscous à gros grains (85)
 cuscús/couscous (81, 85)

D

d'amagat, discretament/discrètement (134)
 d'ara endavant/dorénavant (134)
 d'hora, aviat; abans, antigament/tôt; jadis (133)
 dansa, ball/danse (101)
 dansar, ballar/danser (121)
 darrere/derrière (134)
 dàtil/datte (83)
 dauets de carn/viande en morceaux (85)
 davant/devant (134)
 davantal/tablier (87)
 de dia/de jour (63)
 de nit/de nuit (63)
 de pressa/vite (134)
 de quatre grapes/à quatre pattes (134)
 de seguida, ràpidament/rapidement, tout de suite (134)
 de/de (134)
 degolla (acció de degollar)/égorgement (91)
 degollar/égorger (un lapin...) (123)
 deixar, deslligar/lâcher (121)
 deixar, prestar/prêter (119)
 deixar/laisser (109, 121)
 demà-passat/après-demain (63)
 demà/demain (63)
 demanar, preguntar/demander (115)
 demanar/demander (117)
 dent/dent (53)
 dependent/vendeur (de magasin) (95)
 desaparèixer/disparaître (115)
 descansar, reposar/se reposer (113)
 descolorit/décoloré (72)
 descuidar-se, oblidar/oublier (115)
 desitjar, voler, estimar/désirer, vouloir (117)
 deslligar, deixar/lâcher (121)

deslligar, desmuntar/démonter (défaire) (125)
 desmuntar, deslligar/démonter (défaire) (125)
 despertar, fer llevar/reveiller (quelqu'un) (113)
 despertar-se; llevar-se/se reveiller; se lever (113)
 despullar-se/se déshabiller (109)
 despullar/déshabiller (121)
 destrat grossa, picassa/cognée (91)
 destrat/hache (91)
 déu/dieu (98)
 deu/dix (67)
 dia/jour (63)
 diarri/journal (98)
 diarrea/diarrhée (55)
 difícil, terrible, esquerp/difficile, revêche (128)
 difícil; dur, fort/difficile; dur, solide (128)
 dimitir/démissionner (119)
 dinar/déjeuner (85)
 diners/argent (61)
 dir-se/s'appeler (115)
 dir/dire (115)
 discretament, d'amagat/discrètement (134)
 disparar/tirer (une arme) (125)
 distret/distrain (131)
 distreure, entretenir/amuser (116)
 dit gros (del peu)/orteil (54)
 dit petit, menovell/le petit doigt (54)
 dit/doigt (54)
 dofi/dauphin (78)
 dolç/douce, sucré (128)
 dolent/mauvais, ignoble (131)
 dona, muller/femme, épouse (57)
 donar/donner (119)
 dormir/dormir (113)
 dos mil/deux mille (68)
 dos-cents/deux cents (68)
 dos/deux (67)
 dotze/douze (67)
 dret/droit, debout (127)
 dret: estar dret; aturar-se/être debout; s'arrêter (109)
 dret: fer posar dret; aturat/mettre debout; arrêter (109)
 duaner/douanier (96)
 dur, fort; difícil/dur, solide; difficile (128)
 dutxa/douche (90)
 dutxar-se, rentar-se/se laver, prendre une douche (123)

E

eczema, nafra/eczéma (55)
 educar, pujar/élever, éduquer (123)
 elàstics/bretelles (87)
 elefant/éléphant (78)
 emblanquinar, arrebossar/crépir, badigeonner (125)
 emblanquinar/blanchir (125)
 embut/entonnoir (92)

feixuc: ésser feixuc, pesant/*être lourd* (107)
 feliç, content, alegre /gai, content, heureux (132)
 fer morros/*bouder* (117)
 fer por/faire *peur* (117)
 fer; ficar/faire; mettre (121)
 ferida/blessure (55)
 ferradura/fer à cheval (79)
 ferrer/forgeron (95)
 ferro/fer (71)
 festa de casament/fête de mariage (57)
 fetge/foie (55)
 ficar; fer/mettre; faire (121)
 fideus/vermicelle (83)
 figa/figue (82)
 figues amb sèmola/figues avec de la semoule (85)
 figues seques/figues sèches (85)
 film, pel·lícula/film (98)
 fill (el meu fill)/fils (mon) (57)
 fill gran/aîné (57)
 filla (la meva filla)/fille (ma) (57)
 filla gran/aînée (57)
 filles (les meves filles)/filles (mes) (57)
 finestral/fenêtre (89)
 flam/flan (83)
 flassada/couverture (90)
 foc/feu (71)
 foll, boig/fou (131)
 follia, bogeria/ follie (55)
 fonda, hostal/auberge (97)
 font/source, fontaine (73)
 força, bastant/assez (133)
 forçal/force (61)
 forcal/fourche (92)
 forjar/forger (125)
 formatge/fromage (81)
 formiga/fourmi (79)
 forn (tradicional per a fer pa)/four (92)
 forn/four; boulangerie (97)
 fort, dur; difícil/solide, dur; difficile (128)
 fort/fort (131)
 fort: ésser fort/*être fort* (106)
 fosc/obscur, foncé (72)
 fosc/obscur, sombre, noir (127)
 foscor, fosca/obscurité (72)
 fred/froid (74, 127)
 fred: fer fred/faire *froid* (114)
 fregar/frotter (123)
 fregir/frire (123)
 front/front (53)
 frontera/fronière; limite (73)
 fruita/fruits (82)
 fugida/fuite (103)
 fugir/fuir (110)
 full de pasta foradada/feuille de pâte à trous (86)
 fumar/fumer (114)

fusell, escopeta/fusil, carabine (92)
 fusta/bois (matière) (71)
 futbol/football (101)

G

galta/joue (53)
 gall dindi, indiot /dindon (78)
 gall, pollastre/coq, poulet (78)
 galleda/seau (90, 92)
 gallina/poule (78)
 gana, fam/faim (61)
 gana: tenir gana, tenir fam/avoir *faim* (113)
 ganivet gros, coltell/gros couteau (92)
 ganivet/couteau (89)
 garbell/crible (92)
 garbellar/cribler (125)
 garrofa/caroube (83)
 gat/chat (77)
 gaudir, fruit/jouir (117)
 gel·laba, ajel·lab/djellaba (87)
 generositat/générosité (62)
 gent/gens (58)
 germana (la meva ...)/sœur (57)
 germandat, germanor/fraternité (61)
 germà (el meu germà)/frère (mon) (57)
 glaç/glace (74)
 gorja/gorge (53)
 gorra/chéchia (87)
 gos/chien (77)
 gosar/oser (117)
 got/verre (à boire) (89)
 governador/gouverneur (96)
 gran, gros/grand (127)
 gran/grand (58)
 gran: ésser gran/*être grand* (106)
 gran; vell/grand, âgé; vieux (131)
 granota/grenouille (78)
 grans de blat torrats/grains de blé grillés (85)
 gras, gruixut/gras, gros, épais (127)
 gratar, esgarrapar (la terra)/gratter (la terre) (125)
 grava/gravier (71)
 greix, llard/graisse (54)
 gris/gris (71)
 groc/jaune (71)
 gros, gran/grand (127)
 gruixut, gras/gras, gros, épais (127)
 guants/gants (88)
 guanyar/gagner (119)
 guardar/garder (119, 121)
 guàrdia, vigilant/gardien (96)

H

habitació, cambra/*chambre* (89)
 habitant/*habitant* (95)
 habitar, viure/*habiter* (113)
 haver de; caldre/*devoir, avoir à; falloir* (105)
 helicòpter/*hélicoptère* (103)
 hèlix, hèlice/*hélice* (103)
 hi ha, allà baix (lluny)/*il y a, là-bas* (133)
 hiena/*hyène* (78)
 hivern/*hiver* (64)
 home, marit/*homme, mari* (57)
 hora/*heure* (64)
 hora/*heure* (69)
 hora: quina hora es?/*quelle heure est-il?* (69)
 hort (d'hortalisses)/*potager* (73)
 hort (de fruiters)/*verger* (73)
 hospital/*hôpital* (97)
 hostilitat/*hostilité* (61)
 hotel/*hôtel* (97)

I

i/et (133)
 icterícia, aliacrà/*jaunisse* (55)
 ideal/*idéal* (128)
 illa/*île* (73)
 inclinar/*pencher* (109)
 independent/*indépendant* (132)
 indiot, gall dindi/*dindon* (78)
 infantesa, joventut/*enfance, jeunesse* (58)
 infants, família (progenitura)/*progéniture* (58)
 informador del govern/*informateur* (96)
 informador, xafarder/*rapporteur, cancanier* (131)
 inquiet, neguitós/*inquiet* (131)
 intel·ligent/*intelligent* (132)
 intentar, provar/*essayer* (122)
 intentar/*tenter, essayer de* (121)
 intèrpret/*interprète* (95)
 intranquil·litat, neguit/*inquiétude, souci* (62)
 introduir/*introduire* (123)
 invàlid, coix/*handicapé des jambes* (131)
 iogurt casolà/*yaourt artisanal* (86)
 iogurt/*yaourt* (81)

J

ja, vet aquí/*déjà, voilà* (134)
 jaqueta/*jaquette; veste* (87)
 joc de cursa/*jeu de course* (101)
 joc de foc/*jeu de feu* (101)

joc de les set pedres/*jeu des sept pierres* (101)
 joc de pedres (lluïta)/*jeu de pierres* (101)
 joc/*jeu* (101)
 jornal·ler agrícola/*travailleur agricole* (95)
 joul/joug (79)
 jove/*jeune* (58, 131)
 jugador/*joueur* (101)
 julivert/*persil* (81)
 jurar/*jurer* (116)
 jutge/*juge* (96)

L

lavabo/*toilettes* (90)
 lepra, llebrosia/*lèpre* (55)
 líquid, clar/*liquide* (128)
 local/*local* (97)
 llac/*lac* (73)
 lladram/*aboyer* (115)
 lladre/*voleur* (95)
 llagosta/*langouste* (78)
 llampec/*éclair* (74)
 llançar, tirar/*jeter* (110)
 llanda/*jante* (103)
 llangardaix, lluert/*lézard* (78)
 llarg/*long* (127)
 llaurada (feina de llaurar)/*labour* (91)
 llaurar/*labourer* (125)
 llavi/*lèvre* (53)
 llebre/*lièvre* (77)
 llebrer/*lévrier* (78)
 llegir, estudiar/*lire, étudier* (116)
 lleig/*laid* (128)
 llençol; cobrellit/*drap; couvre-lit* (90)
 llengua, llenguatge/*langue, langage* (61)
 llengua/*langue* (53)
 llenya/*bois (à allumer)* (71)
 lleó/*lion* (78)
 llepar, raspallar (adular)/*lécher, aduler* (115)
 llet fresca/*lait frais* (86)
 llet/*lait* (81)
 lleuger/*léger* (127)
 lleuger: ésser lleuger/*être léger* (107)
 llevar, treure/*enlever, tirer* (121)
 llevar-se; despertar-se/*se lever; se reveiller* (113)
 llevat/*levure* (81)
 llibertat/*liberté* (61)
 llibre/*livre* (98)
 llibret de pasta/*feuilles de pâte* (86)
 lligar; tancar/*attacher; fermer* (121)
 llimona/*citron* (82)
 llit/*lit* (90)
 lliure, noble; berber/*libre, noble; berbère* (131)
 lliure/*libre* (132)

lloc, plaça/*lieu, place* (74)
 llogar, arrendar/*louer* (119)
 llufa/*pet* (55)
 lluitar/*lutter* (116)
 llum, claror/*lumière, clarté, jour* (74)
 llum/*lumière* (89)
 llums, semàfors/*feux (de signalisation)* (97)
 lluna/*lune* (74)
 lluny (de)/*loin (de)* (133)
 lluny: ésser lluny de, allunyar-se/s'*éloigner* (121)
 llunyà/*lointain* (128)

M

mà/*main* (54)
 maça/*maillet* (91)
 macarrons/*macaroni* (83)
 maduixa/*fraise* (82)
 madur/*mûr* (128)
 magalló/*pioche* (91)
 magrana/*grenade* (82)
 mai/*jamais* (134)
 mal de cap/*mal de tête* (55)
 mal de cor/*mal de coeur* (55)
 mal de ventre/*mal au ventre* (55)
 mal temps (fa) / *mauvais (il fait)* (74)
 mala educació/*mauvaise éducation* (62)
 malalt: estar malalt/*être malade* (106)
 malaltia/*maladie* (61)
 maleta/*valise* (88, 104)
 mall/*masse (gros marteau)* (91)
 manar, comandar/*commander* (119)
 manat, embosta/*jointée (les deux paumes unies)* (54)
 mandrós, peresós/*parseux* (132)
 mànec/*manche* (92)
 mànega (d'aigua)/*manche (d'arrosage)* (92)
 manejar, emprar/*manier, employer* (122)
 manera/*manière* (61)
 màniga/*manche* (87)
 manillar/*guidon* (103)
 mans/*mains* (54)
 mantega rifenya/*beurre rifain* (86)
 mantega/*beurre* (81)
 mantenir, aguantar, portar/*maintenir, porter, tenir* (122)
 manxa/*soufflet* (92)
 mar/*mer* (73)
 mare (la meva mare)/*mère (ma)* (57)
 marró/*marron* (71)
 martell/*marteau* (91)
 marxa/*marche* (103)
 marxant ambulat/*colporteur* (95)
 mas/*ferme* (74)
 mastegar, mossegar/*mâcher, mastiquer, mordre* (114)
 matar/*tuer* (113)
 matèria/*matière* (71)
 matí/*matin* (63)
 melmelada/*marmelade* (83)
 meló/*melon* (82)
 melsa/*rate* (55)
 menjar/*aliment* (81)
 menjar/*manger* (113)
 menjar: fer l'olla (preparar el menjar)/*préparer la marmite* (123)
 mentir/*mentir* (115)
 menys/*moins* (133)
 més, molt/*plus, beaucoup* (133)
 mes/*mois* (64)
 mesquita/*mosquée* (98)
 mestre de cases, paleta/*maçon* (95)
 mestre/*instituteur* (95)
 mesurar, amidar/*mesurer* (122)
 metge/*médecin* (96)
 mig/mi, *moitié* (128)
 migdia/*midi* (63)
 mil/*mille* (68)
 millor/*meilleur* (131)
 minut/*minute* (64)
 minyona, serventa/*bonne* (95)
 minyona/*servante* (95)
 miolar/*miauler* (115)
 mirall/*miroir* (89)
 mirar/*regarder* (115)
 mitjons/*chaussettes* (87)
 moblar (el terra)/*meubler* (123)
 mocador (de cap)/*foulard* (87)
 mocador/*mouchoir* (87)
 mocar/*moucher* (113)
 moldre, trinxar/*moudre, broyer* (123, 125)
 molt, més/*beaucoup, plus* (133)
 molt/*beaucoup* (133)
 moll, port/*quai, port* (97)
 mongeta seca, fesol/*haricots secs* (82)
 moniato/*patate* (82)
 morir/*mourir* (113)
 mosca/*mouche* (78)
 mosquit/*moustique* (78)
 mossegar, mastegar/*mordre, mâcher, mastiquer* (114)
 mostrar/*montrer* (115)
 motocicleta, moto/*motocyclette, moto* (103)
 motor/*moteur* (103)
 mudar-se, fer la muda (de casa)/*déménager* (121)
 mul/*mulet* (77)
 mulla/*mouiller* (123)
 muntanya/*montagne* (73)
 muntar a cavall/*monter à cheval* (125)
 musclo/*moule* (78)
 música/*musique* (101)
 mut/*muet* (131)

N

nap/navet (82)
 nas/nez (54)
 natura/nature (73)
 necessitar/nécessiter, avoir besoin de (117)
 nedar/nager (109)
 negar/nier, refuser (115)
 negre/noir (71)
 neguitós, inquiet/inquiet (131)
 néixer, afegir/naître; ajouter (113)
 nen, xiquet/enfant (58)
 nena, xiqueta/petite fille (58)
 nerviositat, nerviosisme, nervis/énervement (55)
 nét/petit-fils (57)
 net/propre (net) (128)
 néta /petite-fille (57)
 netejar/nettoyer (123)
 neu/neige (74)
 nevar/neiger (114)
 nevera, refrigerador/réfrigérateur (89)
 ningú/personne (134)
 nit/nuît (63)
 no/non (133)
 noble, lliure; berber/noble, ??llibre; berbère (131)
 noi/garçon (58)
 noia /fille (58)
 nom/nom (58)
 només/seulement (134)
 noranta/quatre-vingt-dix (68)
 nord/nord (74)
 nou/neuf (67)
 nou/noix (83)
 nou/nouveau (128)
 nuvi/marié (58)
 núvia/mariée (58)
 núvol/nuage (74)

O

o/ou (133)
 obeir, creure/obéir (119)
 oblidar, descuidar-se/oublier (115)
 obrir/ouvrir (109)
 obrir/ouvrir (121)
 observatori/observatoire (98)
 ocasió/occasion (61)
 ocell/oiseau (78)
 odiar-se/se haïr (117)
 odiar/haïr (117)
 oest/ouest (74)
 ofec/étouffement (61)
 oi, pot ser, prou/c'est possible (133)
 oli/huile (81)

oliva/olive (83)
 olivera/olivier (74)
 olla/marmite (89)
 omplir/remplir (109)
 onada, ona/onde, vague (73)
 oncle (el meu oncle)/oncle (mon) (57)
 onze/onze (67)
 opinió/opinion (61)
 or/or (71)
 ordenar/ordonner (119)
 orella/ oreille (53)
 oreneta/hirondelle (78)
 orfe/orphelin (58)
 os/os (54)
 ostra/huître (78)
 ou dur/œuf dur (85)
 ou ferrat/œuf frit (85)
 ou/œuf (78, 81)
 ovella/brebis (77)

P

pa "de pagès"/pain rond et gros (85)
 pa de mel/pain de miel (86)
 pa negre (o moreno) de blat/pain noir de froment (85)
 pa rodó/pain rond (85)
 pa/pain (81)
 pagar/payer (119)
 pala/pelle (91)
 paladar/palais (53)
 palangana, gibrell/cuvette (92)
 paleta, mestre de cases/maçon (95)
 paleta/truelle (92)
 palmell (de la mà)/paume (54)
 pantalons/pantalons (87)
 pany/serrure (89)
 papallona/papillon (78)
 paper/papier (71)
 parada, estació/arrêt, station (97)
 parany, trampa/trappe, piège (92)
 parar, allargar (la mà etc.)/tendre (110)
 pare (el meu pare)/père (mon) (57)
 parell (un) /paire (une) (67)
 paret/mur (89)
 parir/accoucher (113)
 parlar/parler (115)
 parpellejar/clignoter (113)
 part baixa del vestit/la partie inférieure du vêtement (87)
 partida (de joc)/partie de jeu (101)
 pas, passa/pas (101)
 passar la nit/passar la nuit (113)
 passar, succeir/arriver, survenir (122)
 passar/passar (109)
 passat/passé, dernier (128)

- passeig/promenade (103)
 passejar/promener (109)
 pasta de farina/pâte de farine (81)
 pastanaga/carotte (82)
 pastera/pétrin (92)
 pastís/gâteau (83)
 pastor/berger (95)
 pasturar, brostejar/brouter (113)
 pasturar/pâtre (125)
 patates, trumfes/pomme de terre (82)
 patiment, sofriment/souffrance (62)
 patir/souffrir (117)
 pau/paix (61)
 pebre/poivre (81)
 pedra/pierre (71)
 pegar/battre (116)
 peix/poisson (78)
 pel·lícula, film/film (98)
 pèl/poil (55)
 pela, pell/épluchure, peau(fruit) (82)
 pell/peau (55)
 pensar/penser (117)
 pera/poire (82)
 perdonar, permetre/pardonne, permettre (116)
 perdre/perdre (119, 121)
 peresós, mandrós/paresseux (132)
 perill/péril, danger (61)
 permetre, perdonar/permètre, pardonner (116)
 pernil dolç/jambon doux (81)
 pernil salat/jambon salé (81)
 ERRUQUER, barber/coiffeur, barbier (95)
 persona que ranqueja/personne boitillante (131)
 persona/personne (57)
 pesant, feixuc/lourd, dense (127)
 pesant: ésser feixuc, pesant/être lourd (107)
 pesar/peser (122)
 pesca/pêche (91)
 pescador/pêcheur (95)
 pescar/pêcher (poisson) (125)
 pèsols/petits pois (82)
 pestanya/cil (53)
 pet/pet (55)
 petit/petit (127)
 petit: ésser petit/être petit (106)
 petó/bise, baiser (55)
 petó: fer petons, besar/embrasser (116)
 peu, camal/pied, jambe (54)
 peus/pieds (54)
 pi/pin (73)
 pic, magall/pic (91)
 picar (animal)/piquer (114)
 picar, colpejar/frapper (110)
 picassa, destral grossa/cognée (91)
 pigallat/pointillé (72)
 pinta/peigne (90)
 pintar/peindre (125)
 pis, apartament/appartement (89)
 piscina/piscine (97)
 pit/poitrine (54)
 pixar/pisser (113)
 plaça/place (97)
 plantar/planter (125)
 planxar/repasser (linge) (123)
 plat/assiette (89)
 plata típica de pastar i sedassejar/plat pour pétrir (92)
 plata típica per coure el pa/plat pour cuire le pain (92)
 plata, argent /argent (71)
 platja/plage (73)
 plaure, agradar/plaire, aimer (117)
 ple/plein (127)
 ple: ésser ple/être plein (107)
 plomar (llevar les plomes)/déplumer (123)
 plorar/pleurer (113)
 ploure/pleuvoir (114)
 pluja/pluie (74)
 poar, pouar/puier (123)
 poble/village (97)
 pobles (unió de)/villages (ensemble de) (97)
 pobre/pauvre (132)
 poc/peu (133)
 podall/serpe (91)
 poder/pouvoir (117)
 poeta; cantant, cantaire/poète; chanteur (96)
 policia/police (98)
 politja, corriola/poulie (92)
 polseguera/poussière (nuage de) (74)
 polze, dit gros (de la mà)/pouce (54)
 poll/pou (78)
 pollet/poussin (78)
 poma/pomme (82)
 pont/pont (74)
 por: tenir por, témer/craindre (117)
 porc senglar/sanglier (77)
 porc/porc (77)
 port, moll/port, quai (97)
 porta/porte (89)
 portar (a l'esquena)/porter (sur le dos) (123)
 portar (fer venir); emportar-se/ramener; emmener (110)
 portar, mantenir, aguantar/porter, maintenir, tenir (122)
 portar/porter (109)
 posar/mettre (121)
 posseir, tenir (jo tinc...)/posséder, avoir (j'ai...) (119)
 pot ser, prou, oi/c'est possible (133)
 pou petit/petit puits (97)
 pou/puits (74, 97)
 pouater/puiseur (de puits) (95)
 preguntar, demanar/demander (115)
 premsa /presse (98)
 preparar/préparer (122)
 presó/prison (98)

préssec/pêche (82)
 prest, aviat/bientôt, tôt (133)
 prestar, deixar/prêter (119)
 prim/mince (127)
 primavera/printemps (64)
 primer/premier (69)
 primera/première (69)
 professió/profession (95)
 professor aprenent/professeur-apprenti (95)
 professor/professeur (95)
 prometre (donar la paraula)/promettre (donner la parole) (116)
 prop/près (133)
 proper, pròxim/prochain (128)
 prou, oi, pot ser/c'est possible (133)
 prou/assez (133)
 prova/épreuve (61)
 provar, intentar/essayer (122)
 pròxim, proper/prochain (128)
 prunes/prunes (82)
 puça/puce (78)
 pujar, educar/élever, éduquer (123)
 pujar/monter (109)
 pulmons/poumons (54)
 punxar/piquer (110)
 puresa/pureté (71)
 puré de patata/purée (85)
 puré de pesols (de faves)/purée de petits pois (86)

Q

quan, en el moment de/lorsque (134)
 quaranta-dos/quarante-deux (68)
 quaranta-tres/quarante-trois (68)
 quaranta-un/quarante-et-un (68)
 quaranta/quarante (68)
 quatre/quatre (67)
 quec, tartamut/bègue (131)
 quedar-se, estar-se quiet/rester (109)
 queixal /dent molaire (53)
 quiet: estar-se quiet, quedar-se/rester (109)

R

racó, cantó/coin (89)
 raig (de roda)/rayon (de roue) (103)
 raïm/raisin (82)
 rancúnia, rancor/rancune (62)
 ràpidament, de seguida/rapidement, tout de suite (134)
 rascle/râteau (91)
 raspallar, llepar (adular)/aduler, lécher (115)
 rata, rat/rat (77)
 ratolí/souris (77)
 rave/radis (82)

recollir, aplegar/ramasser (121)
 recordar/se souvenir, se rappeler (115)
 recte, veritable/droit, vrai (127, 132)
 refrigerador, nevera/réfrigérateur (89)
 regar, ruixar/arroser (121)
 regna, brida; mos, fre/brides; frein (79)
 rei/roi (96)
 rella/soc (de la charrue) (91)
 remeier, curandero, bruixot/sorcier (95)
 rems/rames (92, 103)
 rentar-se, dutxar-se/se laver, prendre une douche (123)
 rentar/laver (123)
 repetir/répéter, redire (115)
 reposar, descansar/se reposer (113)
 res/rien (134)
 resclosa/barrage, écluse (74)
 residu/résidu (71)
 respondre; tornar, retornar/répondre; rendre (115)
 responsabilitat/responsabilité (62)
 restaurant/restaurant (85)
 reuma, dolor/rhumatisme (55)
 revoltar-se/se révolter (113)
 riba/rivage (73)
 ric/riche (132)
 rierol/ru, rivièra (petite) (73)
 riu/rivière (73)
 riure, somriure/rire, sourire (113)
 roba interior/sous-vêtements (87)
 robar/voler (dérober) (119)
 roda/roue (103)
 roig, vermell /rouge (71)
 ronya, sarna/gale (55)
 ronyó/reins (55)
 rosa, rosat/rose (72)
 rostoll/chaume (73)
 ruc, totxo/idiot, bête (132)
 ruixar, regar/arroser (121)

S

sabata/soulier (87)
 sabater (de vell), ataconador/cordonnier (95)
 saber, conèixer/savoir, connaître (115, 117)
 sabó/savon (90)
 sacietat/rassasiement (61)
 sacsejar, espolsar/secouer (123)
 sal/sel (81)
 sala d'estar, cobert/salle, abri (89)
 sala de bany/salle de bain (90)
 salat/salé (128)
 saliva/salive (55)
 saltar/sauter (110)
 saludar/saluer (116)
 samarreta/maillot de corps (87)

sandàlia/sandale (87)
 sang/sang (55)
 sardina/sardine (78)
 sarna, ronya/gale (55)
 sarró/sac, sacoche (88, 104)
 sec, assecat/séché (128)
 sedàs/tamis (92)
 sega/moisson (91)
 segar/faucher (125)
 segon/second (69)
 segona/seconde (69)
 següent/suivant (128)
 seguir/suivre (122)
 seient/siège, fauteuil (103)
 seixanta-dos/soixante deux (68)
 seixanta-un/soixante-et-un (68)
 seixanta/soixante (68)
 semàfors, llums/feux (de signalisation) (97)
 semblar/sembler, paraître (115)
 sembrar/semer (125)
 sèmola (per a figues)/semoule (85)
 sèmola dolça/semoule douce (85)
 sèmola grossa amb llet/grosse semoule au lait (85)
 sempre/toujours (134)
 senalla de palla (per a ventar el gra)/plat de paille (92)
 sencer, tot/entier, tout (128)
 senglar (porc) /sanglier (77)
 sentir (per l'oida)/entendre (115)
 senzill, simple/simple (128)
 separat, trencat/cassé, divisé (128)
 serjant/serre-joints (92)
 serp/serpent (78)
 servei/service (61)
 servir/servir (119)
 set/sept (67)
 set/soif (61)
 setanta/soixante-dix (68)
 setmana (aquesta) / semaine (cette) (64)
 setmana passada/semaine passée (dernière) (64)
 setmana vinent/semaine prochaine (64)
 setmana/semaine (64)
 seure, asseure's/s'asseoir (113)
 sí/oui (133)
 simpàtic, trempat/sympathique, gentil (132)
 simple, senzill/simple (128)
 síndria/pastèque (82)
 sis/six (67)
 sobre/sur (133)
 soci/membre, associé (96)
 sogre/beau-père (57)
 sol/soleil (74)
 sol: sortir (el sol)/se lever (le soleil) (114)
 soldar/souder (125)
 solter, fadrí/célibataire (58)
 somera/ânesse (77)

somniar/rêver (117)
 son/sommeil (61)
 sopar/dîner (85)
 sord/sourd (131)
 sorprendre/surprendre (115)
 sorra, arena/sable (71)
 sortir/sortir (109)
 sostre; teulada/plafond; toit (89)
 sota/sous (133)
 suau, tou, bla /doux, mou, suave (128)
 suavitat, finor/douceur (61)
 suc/jus (82)
 succeir, passar/arriver, survenir (122)
 sucre/sucre (81)
 sud/sud (74)
 suor/sueur (55)

T

taló/talon (87)
 tallar/couper (123)
 taller/atelier (97)
 tanca figueres de moro/clôture de figues de Barbarie (90, 97)
 tancar; lligar/fermer; attacher (121)
 tant m'és, m'és igual/n'importe comment (134)
 tard (ell tarda)/tard (il est en retard) (133)
 tarda/après-midi (63)
 tardor/automne (64)
 taronja/orange (82)
 tartamut, quec/bègue (131)
 tastar/goûter (113)
 tatuatges/tatouages (55)
 taula (de convidats), entaulada/table (d'invités) (85)
 taula/table (89)
 tauleta de nit/commode (meuble) (89)
 tel/thé (86)
 teatre/théâtre (98)
 telèfon/téléphone (98)
 témer, tenir por/craindre (117)
 temperatura/température (74)
 temps/temps (74)
 tenda, tendal/tente (89)
 tenir (jo tinc...), posseir/avoir (j'ai...), posséder (105, 119)
 tenir (un mal etc.)/avoir (mal etc.) (105)
 terra/terre (71, 73)
 teulada; sostre/plafond; toit (89)
 tia/tante (57)
 tigre/tigre (78)
 tirar, llançar/jeter (110)
 tisores/ciseaux (90, 92)
 tocar/toucher (109)
 tomàquet/tomate (82)
 tomba/tombe (97)
 torna/revenir (109)

tornar, retornar; respondre/rendre; répondre (115)
 torrada/pain grillé (85)
 torre, vil·la/villa (97)
 tort/courbé (127)
 tortuga/tortue (78)
 tot, sencer/entier, tout (128)
 tot/tout (134)
 totxo, ruc/idiot, bête (132)
 tou, bla, suau/mou, suave, doux (128)
 trampa, parany/trappe, piège (92)
 tranquil, calmós/calme, tranquille (131)
 tranquil·litat, calma/calme (62)
 travessar/traverser (109)
 treballador/travailleur (95)
 treballadors (municipals)/travailleurs (de la commune) (96)
 treballar/travailler (125)
 tremolar/trembler (113)
 trempat, simpàtic/gentil, sympathique (132)
 tren/train (103)
 trena/tresse (54)
 trencat/casser (110)
 trencat, separat/cassé, divisé (128)
 trenta-dos/trente-deux (68)
 trenta-un/trente-et-un (68)
 trenta/trente (68)
 tres mil/trois mille (68)
 tres-cents/trois cents (68)
 tres/trois (67)
 tretzel/treize (67)
 treure, llevar/tirer, enlever (121)
 triar, escollir/choisir (119)
 triar/choisir (117)
 triar/trier (125)
 trinxar, moldre/moudre, broyer (125)
 tripa (menjar)/boyaux (plat) (86)
 trist/triste (132)
 tro/tonnerre (74)
 trobar, adonar-sel·trover, s'apercevoir (115)
 trobar/trouver (121)
 trucar/appeler, interpellar (115)
 truita/omelette (83)
 truja/truie (77)
 turbant/turban (87)
 turmell/cheville (54)

U

últim, darrer/dernier (69)
 última, darrera/dernière (69)
 últimes, darreres/dernières (69)
 últims, darrers/demièrs (69)
 ull/œil (53)
 ullal/canine (dent) (53)
 un cop ...lune fois que... (134)

un/ una/un/ une (67)
 una (és la)/une heure (il est) (69)
 una (la)/une heure (69)
 ungla/ongle (54)
 unir, ajuntar, afegir/unir, rattacher (125)
 unir-se/s'unir (110)
 universitat/université (98)
 utilitzar/utiliser (122)

V

vaca/vache (77)
 vagareig/errance (104)
 vagina, cony/vagine, con (55)
 vaixell/bateau, vaisseau (103)
 valent/courageux (131)
 vall/vallée (73)
 vedell/veau (77)
 veí/voisin (58)
 vell/vieux (58)
 vell; gran/grand, âgé; vieux (131)
 vella/vieille (58)
 vendre/vendre (119)
 venedor de catifes/vendeur de tapis (95)
 venir/venir (109)
 vent/vent (71, 74)
 ventre/ventre (55)
 verd/vert (71)
 verdura/légumes (82)
 veritable, recte/vrai, droit (127, 132)
 veritable, vertader/véritable (132)
 vermell, roig /rouge (71)
 vespre/soir (63)
 vestir/vêtir, habiller (121)
 vestit de dona/vêtement de femme (87)
 vestit exterior prim/vêtement extérieur léger (87)
 vestit femeni típic (de festa)/vêtement féminin (88)
 vestit femeni típic (quotidià)/vêtement féminin (88)
 vestit masculí/vêtement masculin (88)
 vestit, roba/vêtement (87)
 vet aquí, ja/voilà, déjà (134)
 veure/voir (115)
 vi/vin (81)
 viat, ratllat/rayé (72)
 viatjar/voyager (121)
 vigilant, guàrdia/gardien (96)
 vil·la, torre/villa (97)
 vinagre/vinaigre (81)
 vint-i-dos/vingt-deux (67)
 vint-i-un/vingt-et-un (67)
 vint/vingt (67)
 visita/visite (103)
 visitar/visiter, rendre visite (116)
 viure, habitar/habiter (113)

viure/vivre (113)
 volant/volant (103)
 volar/voler, s'envoler (109)
 voler, estimar, desitjar/vouloir, désirer (117)
 vora, marge, vorada/rebord, lisière (74)
 vorera, andana/trottoir, quai (97)
 vuit/huit (67)
 vuitanta/quatre-vingt (68)

X

xacal; llop/chacal; loup (78)
 xafarder, informador/cançanier, rapporteur (131)
 xàfec/averse (74)
 xafogor, canícula/canicule (74)
 xai/mouton (77)
 xarampió/rougeole (55)
 xarxa (de pescar)/filets (92)
 xocolata/chocolat (81)
 xofer/chauffeur (95)
 xurros, rosquilles/beignets, "rousquilles" (86)

A

aboyer/lladrear (115)
abri, salle/cobert, sala d'estar(89)
abricots/albercocs (82)
accoucher/parir (113)
acheter/comprar (119)
adoucir/afinar, endolcir (123)
adoucir/endolcir, afinar (123)
aduler, lécher/raspallar, llepar (adular) (115)
agave/atzavara (73)
agrafe/agulla de pit (88)
aieux, ancêtres/avantpassats, avis (57)
aimé, estimé/estimat (131)
aimer, plaire/agradar, plaure (117)
aîné/fill gran (57)
ainsi, de cette façon/així, d'aquesta manera (134)
ainsi, comme ça/així, així mateix (134)
ajouter, augmenter/afegir, augmentar (122)
ajouter; naître/afegir; néixer (113)
aller/anar (109)
allumer, brûler/cremar, calar foc a (125)
allumer/encendre (121)
amandes/ametlla(83)
amuser/distreure, entretenir (116)
ancêtres, aieux/avantpassats, avis (57)
ancien/antic (128)
âne/ase, ruc (77)
ânesse/somera(77)
apercevoir (s'), trouver/adonar-se, trobar (115)
aplatir (le sol...)/aplanar (el terra...) (125)
appeler (s')/ dir-se (115)
appeler, interpeller/trucar(115)
argent/diners (61)
arracher/arrencar (110)
arrêt, station/parada, estació (97)
arrêter (s'); être debout/aturar-se; estar dret (109)
arrêter; mettre debout/aturar; fer posar dret (109)
arriver, survenir/succeir, passar (122)
arroser/regar, ruixar (121)
artichaut/carxofa (82)
asperge/espàrrec (82)
assez/bastant, força(133)

assiette/plat (89)
associé, membre,/soci (96)
atelier/taller (97)
attacher, fermer/tancar; lligar(121)
atteindre, obtenir/aconseguir, assolir (121)
attendre/esperar (117)
auberge/fonda, hostal (97)
aucun, quelque/algun; cap (134)
auto, voiture/cotxe, auto (103)
avant/abans de(133)
avant-hier/abans d'ahir (63)
avec/amb (134)
averse/xàfec (74)
avoir (j'ai...), posséder/tenir (jo tinc...), posseir (105, 119)
avoir à; falloir; devoir, haver de; caldre (105)
à quatre pattes/de quatre grapes (134)

B

badigeonner, crépir/arrebossar, emblanquinar (125)
bague/anell (de dit) (88)
baiser, bisel/petó(55)
balai/escombra, granera (92)
balayer/escombrar, agranar (123)
balluchon/farcell (104)
barrage, écluse/resclosa (74)
bateau, vaisseau/vaixell (103)
bâton de feu/estaca per moure el foc (92)
battre/pegar (116)
beau/bonic (128)
beau-frère/cunyat (57)
beau-père/sogre (57)
bêche/fanga (91)
bègue/quec, tartamut (131)
beignets, "rousquilles"/xurros, rosquilles (86)
berbère; noble, libre/liure, noble; berber (131)
berger/pastor (125)
besoin de (avoir), nécessiter/necessitar (117)
bête/bèstia (77)
beurre/mantega (81)
beurre rifaïn/mantega rifenya (86)
bientôt, tôt/aviat, prest (133)

bifteak/bistec (81)
blanchir/emblanquinar (125)
blessure/ferida (55)
blouse/brusa (87)
boire (animal)/beure (animal) (113)
boire/beure (113)
bois (à allumer)/Alenya (71)
bois (matière)/fusta (71)
boisson/beguda (81)
bonne/minyona, serventa (95)
boucherie/carnisseria (97)
boue/fang (71)
boulangerie; four/forn (97)
bourdon/borinot (79)
bousier/escarabat piloter (78)
boyaux (plat)/tripa (menjar) (86)
braire/bramar (115)
brebis/ovella (77)
bretelles/elàstics (87)
brochette/enfilall, broqueta (85)
brouette/carretó (91)
brouillard/boira (74)
brouter/brostejar, pasturar (113)
broyer, moudre/trinxar, moldre (125)
brûler/cremar (fer una cremada) (125)
brûler/cremar, encendre's (121)
brûler, allumer/cremar, calar foc a (125)
burnous/barnús (87)

C

c'est possible/prou, oi, pot ser (133)
catcher/amagar (115)
cafard/escarabat de cuina (78)
calme/tranquil·litat, calma (62)
canard/ànec (78)
cancanier, rapporteur/informador, xafarder (131)
cannaie, roselière/canyar (74)
carabine, fusil/escopeta, fusell (92)
caresser /acariciar (116)
carotte/pastanaga (82)
caroube/garrofa (83)
casser/trencar (110)
célieri/api (82)
célibataire/solter, fadri (58)
chacal; loup/xacal; llop (78)
chaîne/ cadena (92)
chaise/cadira (89)
chaleur/calor (74)
chambre/habitació, cambra (89)
chamelier/cameller (95)
champ/camp (73)
champignons/bolet (82)
changer/canviar (119)

chanson/cançó (101)
chariot, charrette/carro (103)
charrue/arada (92)
chasse/caça (91)
chasser (animaux)/caçar (125)
chat/gat (77)
château/castell (89)
chaud/calent (127)
chaud: faire chaud (le soleil tape)/ fer calor (el sol pica) (114)
chauffeur/xofer (95)
chaume/rostoll (73)
chaussettes/mitjons (87)
chéchia/gorra (87)
chef (du village)/cap (del poble) (96)
chemin/camí (73)
chemin, route/camí, carretera (97)
chemise/camisa (87)
chêne vert/alzina (74)
chercher/buscar, cercar (121)
cheval/cavall (77)
chevelure/cabellera (54)
cheville/turmell (54)
chevreau/cabrit (77)
chèvre/cabra (77)
chien/gos (77)
chier/cagar (113)
chocolat/xocolata (81)
choisir/escollir, triar (119)
choisir/triar (117)
chose/cosa (71)
chou/col (82)
cill/pestanya (53)
ciseaux/tisores (90, 92)
citron/Alimona (82)
clair/clar (72, 127)
clarté, jour, lumière/llum, claror (74)
clignoter/parpellejar (113)
clôture de figes de Barbarie/tanca figueres de moro (90, 97)
cognée/destral grossa, picassa (91)
cognée/picassa, destral grossa (91)
coiffeur, barbier/perruquer, barber (95)
colporteur/marxant ambulant (95)
commode (meuble)/tauleta de nit (89)
coq, poulet/gall, pollastre (78)
cordonnier/sabater (de vell), ataconador (95)
corvée/feina col·lectiva (91)
côte/costella (54)
côtelettes/costelles (85)
couper/tallar (123)
courageux/valent (131)
courbé/tort (127)
courge/carbassera (82)
couteau/ganivet (89)
couteau (gros)/ganivet gros, coltell (92)
couverture/flassada (90)

crabe/cranc (78)
cracher/escopir (113)
craindre/témer, tenir por (117)
crépir, badigeonner/arrebossar, emblanquinar (125)
creuser (fait de)/cavar (fet de) (91)
creuser/cavar (125)
crible/garbell (92)
cribler/garbellar (125)
croître, grandir/créixer (113)
cuvette/palangana, gibrell (92)

D

danger, péril/perill (61)
debout, droit/dret (127)
debout: être debout; s'arrêter/estar dret; aturar-se (109)
debout: mettre debout; arrêter/fer posar dret; aturar (109)
déjà, voilà/ja, vet aquí (134)
dejeuner (petit)/esmorzar (85, 113)
déjeuner/dinar (85)
déménager/mudar-se, fer la muda (de casa) (121)
démissionner/dimitir (119)
démolir/enderrocar (122)
dense/espès (128)
dense, lourd/pesant, feixuc (127)
dent canine/ullal (53)
dent molaire/queixal (53)
déplumer/plomar (llevar les plumes) (123)
dernier/últim, darrer (69)
dernier, passé/passat (128)
dernière/última, darrera (69)
descendre/baixar (109)
déshabiller (se)/despullar-se (109)
déshabiller/despullar (121)
devancer/avançar, passar al davant (109)
devoir, avoir à; falloir/haver de; caldre (105)
dindon/indiot, gall dindi (78)
dîner/sopar (85)
djellaba/ajel-lab, gel-laba (87)
dorénavant/d'ara endavant (134)
dos/esquena (54)
douce, sucré/dolç (128)
doucement/a poc a poc, a poc a poquet (134)
douceur/suavitat, finor (61)
douche: prendre une douche, se laver/dutxar-se, rentar-se (123)
drap; couvre-lit/cobrellit; llençol (90)
drap; couvre-lit/llençol; cobrellit (90)
droit, debout/dret (127)
droit, vrai/veritable, recte (127, 132)

E

eau/aigua (71)
ébahi, étonné/astorat, espantat (131)
éclair/llampec (74)
écluse, barrage/fresclosa (74)
écrouler (s')/enderrocar-se (122)
échafaudage/bastida (92)
effrayer (s')/espantar-se (117)
égorgement/degolla (acció de degollar) (91)
égratigner/esgarrapar (116)
égratignure/esgarrapada (55)
élever, éduquer/educar, pujar (123)
élever, faire monter/aixecar, apujar (125)
élève/alumne (95)
éloigner (s')/allunyar-se, ésser lluny de (121)
embrasser/fer petons, besar (116)
emmener; ramener/emportar-se; portar (fer venir) (110)
enfance, jeunesse/infantesa, joventut (58)
enfant/nen, xiquet (58)
enlever la poussière/espolsar (123)
enlever, tirer/treure, llevar (121)
entendre/sentir (per l'oïda) (115)
entier, tout/sencer, tot (128)
entonnoir/embut (92)
épais, gras, gros/gruixut, gras (127)
épais, gras, gros/gruixut, gras (127)
épreuve/prova (61)
errance/vagareig (104)
escargot/cargol (78)
essayer/provar, intentar (122)
essayer de, tenter/intentar (121)
et/à (133)
éteindre/apagar (121)
éteint (faible, dégonflé)/apagat (fluix, desinflat) (72)
étoile/estel, estrella (74)
étonné, ébahi/astorat, espantat (131)
étouffement/ofec (61)

F

fâché/enrabiât, enfadat (131)
faim/gana, fam (61)
faire; mettre/fer; ficar (121)
falloir, devoir, avoir à/haver de; caldre (105)
fardeau de vêtement voyage/farcell de vestits (104)
fatigue/cansament (61)
fatiguer (se)/cansar-se (113)
faucher/segar (125)
fauteuil/butaca (89)
fauteuil, siège/seient (103)
favoriser/afavorir (122)
femme, épouse/dona, muller (57)
ferme/mas (74)

fermer; attacher/tancar; lligar (121)
feuilles de pâte/llibret de pasta (86)
feux (de signalisation)/llums, semàfors (97)
ficelle/cordill (92)
figues avec de la semoule/figues amb sèmola (85)
figues sèches/figues seques (85)
filets/xarxa (de pescar) (92)
fille/noia (58)
finir/acabar (109)
foie/fetge (55)
foncé, obscur/fosc (72)
forgeron/ferrer (95)
foulard/mocador (de cap) (87)
fraise/maduixa (82)
frapper/colpejar, picar (110)
fraternité/germandat, germanor (61)
frère (mon)/germà (el meu germà) (57)
fire/fregir (123)
frotter/fregar (123)

G

gai, content, heureux/alegre, content, feliç (132)
gale/ronya, sarna (55)
garçon/cambrer(de café) (95)
garçon/noi (58)
gâteau/pastís (83)
gaufre/estampat (72)
gentil, sympathique/trempat, simpàtic (132)
goûter/tastar (113)
grand-mère (ma)/avia (la meua àvia) (57)
grand-parents/avis (57)
grand-père (mon)/avi (el meu avi) (57)
grandir, croître/créixer (113)
gras, gros, épais/gruixut, gras (127)
grenade/magrana (82)
grotte/cova (73)
guidon/manillar (103)

H

habituer (s')/acostumar-se (117)
hache/destal (91)
haïr (se)/odiar-se (117)
haïr/odiar (117)
handicapé des jambes/invàlid, coix (131)
haricots secs/mongeta seca, fesol (82)
hausser/aixecar (109)
haut/alt (127)
héberger, loger/allotjar, albergar (116)
heureux, gai, content/feliç, content, alegre (132)
hier/ahir (63)
hirondelle/oreneta (78)

houe/aixada (91)
huile/oli (81)
huit/vuit (67)
huître/ostra (78)

I

ici/ací, aquí (133)
idiot, bête/ruc, totxo (132)
ignoble, mauvais/dolent (131)
il y a, là-bas/allà baix (lluny), hi ha (133)
inquiétude, souci/intranquillitat, neguit (62)
instituteur/mestre (95)
interpeller, appeler/trucar (115)
intestins, boyaux/budells (55)
invité/convidat (58, 103)

J

jadis; tôt/abans, antigament; aviat, d'hora (133)
jamais/mai (134)
jambe, pied/cama, peu (54)
jambon doux/pernil dolç (81)
jambon salé/pernil salat (81)
jante/landa (103)
jaune/groc (71)
jaunisse/ictèria, aliacrà (55)
jeter/tirar, llançar (110)
jeune/jove (131)
jointée (les deux paumes unies)/manat, embosta (54)
joue/galta (53)
jour, lumière, clarté/llum, claror (74)
journal/diari (98)
jumeau/bessó (57)
jument/euga (77)
jupe/faldilles (87)
jus/suc (82)

L

là/allà (133)
là-bas, il y a/allà baix (lluny), hi ha (133)
labour/llaurada (feina de llaurar) (91)
lâche, couard/covard (131)
lâcher/deixar, deslligar (121)
laid/leig (128)
laisser/deixar (109, 121)
lait/llet (81)
laitue/enciam, lletuga (82)
lapin/conill (77)
large/ample (127)
laver (se), prendre une douche/rentar-se, dutxar-se (123)

laver/fentar (123)
légumes/verdura (82)
leurrer/ensarronar, entabanar (115)
lever (se), se reveiller/despertar-se; llevar-se (113)
levure/llevat (81)
lézard/långardaix, lluert (78)
lièvre/llebre (77)
lisière, rebord/vora, marge, vorada (74)
loger, héberger/albergar, allotjar (116)
long/llarg (127)
lorsque/quan, en el moment de (134)
loup, chacal/xacal; llop (78)
lourd, dense/pesant, feixuc (127)
lourd: être lourd/ésser feixuc, pesant (107)
lumière, clarté, jour/claror, llum (74)

M

maçon/paleta, mestre de cases (95)
mâcher, mastiquer, mordre/mossegar, mastegar (114)
magasin, boutique/botiga (97)
maillet/maça (91)
maillot de corps/samarreta (87)
maintenant/ara (134)
maison/casa (97)
maïs/blat de moro (81)
manger/menjar (113)
manteau/abric (87)
marche/marxa (103)
marcher/caminar (109)
mariage /casament (57)
marier (se)/casar-se (113)
marié/nuvi (58)
mariée/núvia (58)
marmite/olla (89)
marmite: préparer la marmite/fer l'olla (preparar el menjar) (123)
masse (gros marteau)/mall (91)
maussade, antipathique/esquerp, antipàtic (132)
mauvais, ignoble/dolent (131)
mauvaise éducation/mala educació (62)
médecin/metge (96)
mélanger/barrejar (125)
membre, associé/soci (96)
mendiant/captaire (95)
menton/barbeta (54)
mettre/posar (121)
mettre au four/enfornar (posar al forn) (125)
mettre; faire/ficar; fer (121)
mi, moitié/mig (128)
mince/prim (127)
moisson/sega (91)
moitié, mi/mig (128)
monter/pujar (109)
monter: faire monter, élever./aixecar, apujar (125)

mordre, mâcher, mastiquer/mossegar, mastegar (114)
morue/bacallà (78)
mou, suave, doux/bla, tou, suau (128)
moudre, broyer/trinxar, moldre (123, 125)
moustache/bigoti (54)
mouton/xai (77)
mur/paret (89)

N

nager/nedar (109)
nécessiter, avoir besoin de/necessitar (117)
nier, refuser/negar (115)
noble, libre; berbère/lliure, noble; berber (131)
noir, obscur, sombre/fosc (127)
nom de famille/cognom (58)
nouveau/nou (128)
nuage/núvol (74)
nuque/clatell (54)

O

obscur, foncé/fosc (72)
obscur, sombre, noir/fosc (127)
obscurité/foscor, fosca (72)
obtenir, atteindre/aconseguir, assolir (121)
obtenir, atteindre/assolir, aconseguir (121)
oeil/ull (53)
oeuf/ou (78, 81)
oignon/ceba (82)
omelette/truita (83)
ongle/ungla (54)
orange/taronja (82)
oreiller/coixí (90)
oreill/dit gros (del peu) (54)
ou/o (133)
oui/sí (133)
pain grillé/torrada (85)
paître/pasturar (125)
parier/apostar (119)
pastèque/síndria (82)
patate/moniato (82)
pauvre/pobre (132)
pêche/préssec (82)
peigne/pinta (90)
pencher/inclinar (109)
persil/julivert (81)
personne/ningú (134)
petit-fils/nét (57)
petite fille/nena, xiqueta (58)
petite-fille/néta (57)
petits pois/pèsols (82)
pétrin/pastera (92)

peu à peu/a poc a poc (133)
phare/far, llum (103)
piège, trappe/parany, trampa (92)
pigeon/colom (78)
pigeonneau/colomí (78)
pioche (petite)/càvec, arpiots, aixadó (91)
pioche/magalló (91)
piquer/punxar (110)
plafond; toit/sostre; teulada (89)
plaisanter/fer broma (121)
plat de paille/senalla de palla (per a ventar el gra) (92)
poche/butxaca (87)
poignet/canell (54)
pointillé/pigallat (72)
poisson/peix (78)
poivre/pebre (81)
pomme de terre/patates, trumfes (82)
posséder, avoir (j'ai...)/tenir (jo tinc...), posseir (119)
*poste/correu*s (98)
potager/hort (d'hortalisses) (73)
poubelle/escombraries (98)
poule/gallina (78)
poulet, coq/gall, pollastre (78)
poussin/pollet (78)
poutre; tige, tronc/bigà; tija, tronc (89)
prendre, saisir/agafar (121)
printemps/primavera (64)
prochain/pròxim, proper (128)
profiter/aprofitar (116)
promenade/passeig (103)
propre (net)/net (128)
puits/pou (74, 97)
punir/castigar (116)

Q

quai, port/moll, port (97)
quai, trottoir/vorera, andana (97)
quartier/barri (97)
quatorze/catorze (67)
quatre-vingt /vuitanta (68)
quatre-vingt-dix/noranta (68)
quelque; aucun/algun; cap (134)
quereller (se)/barallar-se (116)

R

racine/arrel (82)
radis/rave (82)
ramasser/aplegar, recollir (121)
ramasser/recollir, aplegar (121)
ramasser le chaume/collir la palla (125)
ramener; emmener/emportar-se; portar (fer venir) (110)

rames/remes (91, 103)
ranger, arranger/endreçar (121)
rappeler (se), se souvenir/recordar (115)
rapporteur, cancanier/informador, xafarder (131)
rapprocher/acostar, apropar (121)
raser (se), coiffer/afaitar-se, tallar els cabells (123)
rassasiement/sacietat (61)
rate/melsa (55)
râteau/rasclé (91)
rayé/viat, ratllat (72)
rayon (de roue)/raig (de roda) (103)
rebord, lisière/vora, marge, vorada (74)
récolte (des olives)/collita (de les olives) (91)
refuser, nier/negar (115)
regarder/mirar (115)
regretter/enyorar (117)
réjouir (se)/alegrar-se (117)
relever/apujar, fer aixecar, alçar (109)
remplir/omplir (109)
rendre; répondre/tornar, retornar; respondre (115)
repas/àpat (85)
repasser (linge)/planxar (123)
répondre; rendre/tornar, retornar; respondre (115)
rester/quedar-se, estar-se quiet (109)
revêche, difficile/esquerp, difícil, terrible (128)
veiller (quelqu'un)/despertar, fer llevar (113)
veiller (se); se lever/despertar-se; llevar-se (113)
revenir/tornar (109)
rêver/somniar (117)
rien/res (134)
riz/arros (82)
robinet/aixeta (89)
roseau de cueillette/abastafiques (92)
roselière, cannaïe/canyar (74)
rougeole/xarampió (55)
route/carretera (73)
route, chemin/carretera, camí (97)
rue/carrer (97)

S

sable/sorra, arena (71)
sac à main/bossa (88)
sac, sacoche/sarró (88, 104)
saisir, prendre/agafar (121)
sale/brut (128)
salle, abri/cobert, sala d'estar (89)
sandwich/entrepà, sandvitx (85)
scorpion/escorpi (79)
seau/galleda (90, 92)
secouer/espolsar, sacsejar (123)
séché/assecat, sec (128)
serpe/podall (91)
serrure/pany (89)

servante/minyona (95)
siège, fauteuil/seient (103)
soc (de la charrue)/tella (91)
sœur/germana (la meva ...) (57)
soif/set (61)
soleil/sol (74)
soleil: se lever le soleil/sortir (el sol) (114)
solide, dur; difficile/fort, dur; difícil (128)
sombre, noir, obscur/fosc (127)
sommeil/son (61)
sorcier/bruixot, remeier, curandero (95)
soufflet/manxa (92)
souffrance/patiment, sofriment (62)
souffrir/patir (117)
source, fontaine/font (73)
sourcil/cella (53)
souris/ratolí (77)
souvenir (se), se rappeler/recordar (115)
sperme/esperma, llet (55)
sport/esport (101)
stade/estadi (98)
station, arrêt/estació, parada (97)
stature, taille/estatura, talla (55)
sucré, douce/dolç (128)
suivant/següent (128)
survenir, arriver/succeir, passar (122)

T

tablier/davant (87)
taille, ceinture/cintura (54)
tamis/sedàs (92)
tante/tia (57)
tapis (sol)/catifa (90)
tard (il est en retard)/tard (ell tarda) (133)
tendre (le linge)/estendre (la roba) (123)
tendre/allargar (la mà, etc.), parar (110)
tendre/parar, allargar (la mà etc.) (110)
tenir/aguanta (121)
tenir, porter, maintenir/aguantar, portar, maintenir (122)
tenter, essayer de/intentar (121)
tête (grosse)/cap gran, cap gros (53)
tête/cap (53)
tirer (une arme)/disparar (125)
tirer, enlever/treure, llevar (121)
toilettes/lavabo (90)
toilettes extérieures/comuna (90)
toit, plafond/sostre; teulada (89)
tomber/caure (110)
tonnerre/tro (74)
tôt, bientôt/aviat, prest (133)
tôt; jadis/aviat, d'hora; abans, antigament (133)
toujours/sempr (134)
tout, entier/sencer, tot (128)

trappe, piège/parany, trampa (92)
travail, besogne/feina (61)
travailleur agricole/jornaler agrícola (95)
trier/triar (125)
tromper/enganyar (115)
trottoir, quai/vorera, andana (97)
truille/paleta (92)

U

unir, rattacher/ajuntar, afegir, unir (125)

V

vague, onde/onada, ona (73)
valise/maleta (104)
veau/vedell (77)
vélo, bicycleta/bicicleta (103)
vendeur (de magasin)/dependent (95)
verger/hort (de fruiters) (73)
vermicelle/fideus (83)
verre (à boire)/got (89)
verser/abocar (109)
viande/carn (85)
viande à la vapeur/carn al vapor (85)
viande en morceaux/dauets de carn (85)
viande hachée/carn picada (83)
viande rôtie/carn rostida (85)
vide (néant)/buit (buidor) (71)
vide/buit (127)
vide/buit, buidor (61)
vider/buidar (109)
village/poble (97)
villages (ensemble de)/pobles (unió de) (97)
ville/ciutat (97)
visage/cara (53)
visage ridé/cara arrugada (55)
vite/de pressa (134)
voilà, déjà/ja, vet aquí (134)
voiture, auto/cotxe, auto (103)
voler (dérober)/robar (119)
voleur/ladre (95)
vrai, droit/veritable, recte (127, 132)

Y

yaourt/iogurt (81)
yaourt artisanal/iogurt casolà (86)

Entorn de la denominació "amazigh"

- BOUKOUS, A. *Normalisation d'une dénomination: berbère, amazighe* in Tamunt (3.04.94)
- TILMATINE, M. *Zum Wortpaar "Berber" - "Amazigh": Ein Beitrag zur terminologischen Vereinheitlichung eines nicht lexikalisierten Terminus in Muttersprache 1* (1995), pp. 18-23
- TILMATINE, M. *Imazighènes o amazighes* in Imazighen Ass-a, núm. 4 (1995) (en premsa)

Aspectes lingüístics

- Amawal n Tmaziɣt tatrert: Tamaziɣt-Tafransist-Tamaziɣt. Lexique Berbère moderne.* Bgayet: Editions de l'Association culturelle Tamaziɣt, 1990 (3e ed.).
- ALLATI, A. (1986) *Phonétique et phonologie d'un parler amazigh du Nord-est marocain (parler des Aït Saïd)* Université de Provence (Thèse de 3e Cycle) Aix-en-Provence (Ais de Provença)
- BASSET, A. (1952) *La langue berbère.* Oxford University Press. London. New York, Toronto
- BIARNAY, S. (1917) *Etude sur les dialectes berbères du Rif: lexique, textes et notes de phonétique,* Leroux (Collection Bulletin de correspondance africaine), Paris
- BOUDRIS, B. (1993) *Tamawalt usegmi (Vocabulaire de l'éducation Français-Tamazight)* Rabat
- CADI, K. (1987) *Système verbal rifain,* CNRS Selaf, Paris
- CHAKER, S. (1982) *Propositions pour une notation usuelle (kabyle),* in Bulletin des Etudes Africaines de l'INALCO, pp. 33-47
- CHAKER, S. (1984) *Introduction au domaine berbère,* CNRS, Paris
- CHAMI, M. (1979) *Un parler amazigh du Rif marocain: approche phonologique et morphologique* Univ. de Paris V (Th. 3e cycle, Linguistique), Paris
- CHTATOU, M. (1982). *Aspects of the phonology of Berber dialect of the Rif,* University of London (Phil. Dissertation), London
- CORTADE, J-M. (1985) *Lexique Français-Touareg (Dialecte de l'Ahaggar)* INALCO, Paris
- DALLET, J-M. (1982) *Dictionnaire Kabyle-Français (parler des At Mangellat),* SELAF, Paris
- DALLET, J-M (1982) *Dictionnaire Français-Kabyle (parler des At Mangellat),* SELAF, Paris
- EL AISSATI, A. (1982) *Nessawal Tmaziɣt (Tarifiyt). A basic course in Berber (Tarifiyt) (Tamaziɣt/English/Nederlands),* Vereniging ADRAR, Nijmegen
- FOUCAULD, C. (1952) *Dictionnaire Touareg-Français (dialecte de l'Ahaggar),* Imprimerie Nationale de France, Paris

- GALAND, L. (1988) *Les langues dans le monde ancien et moderne, Chapitre IV: Le berbère* (pp 207-242) éd. du CNRS, Paris
- HAMDAOUI, M. (1985) *Description phonétique et phonologique d'un parler amazigh du Rif marocain: province d'Al-Hoceima* Univ. de Provence (Thèse 3e cycle). Aix-en-Provence (Ais de Provença)
- IBÁÑEZ, E. (1944) *Diccionario Español-Rifeño*, Ediciones de la Revista "Verdad y Vida", Madrid
- LAOUST, E. (1920) *Mots et choses berbères*, Challamel, Paris
- LAOUST, E. (1927) *Le dialecte berbère du Rif*, in Hesperis, pp. 173-208, Paris
- LAOUST, E. (1928) *Cours de berbère marocain, dialecte du Maroc Central*, Librairie orientaliste Paul Geuthner, Paris
- MAMMERI, M. (1976) *Tajeřrumt n tmaziyt*, Maspéro, Paris
- MUÑOZ BOSQUE, A. (1920) *Manual de conversación bereber rifeña* Madrid
- OUAKRIM, O. (1993) *Fonética y fonología bereber*. Tesi Doctoral. Universitat Antònoma de Barcelona
- PEREGRIN, G. (1944) *Rudimentos de bereber rifeño*, Tetuán
- RENISIO, A. (1932) *Etude sur les dialectes berbères des Beni Iznassen du Rif, et des Senhaja de Sraïr*, (Publications de l'Institut des hautes études marocaines) Leroux, Paris
- SARRIONANDIA, P. (1905) *Gramática de la lengua rifeña*, Imprenta Hispano-arábiga, Tánger
- SMITH, N.V.; TSIMPLI, I.M.; OUHALLA, J. (1993) *Learning the impossible: the acquisition of possible and impossible languages by a polyglot savant (exemples de leçons de grammaire et d'exercices en tarifit)*, Lingua, Amsterdam
- SUÁREZ ROSALES, M. (1989) *Vocabulario de Mazigio Moderno (Español - Mazigio)*, Agüere (La Laguna) - Tenerife
- TAIFI, M. (1991) *Dictionnaire Tamazight-Français (Parlers du Maroc central)* L'Harmattan-Awal, Paris
- TANGI, O. (1991) *Aspects de la phonologie d'un parler berbère du Maroc: Aïth Sidhar (Rif)* Univeristé de Paris VIII (Th. doct.), Paris
- VALVERDE, J. A.; KADDUR, H.; MOHAMED, J. (1993), *Una orientación propedéutica al másigt hablado en Melilla*, ROMERO&RAHA, UNED, Melilla.

Bibliografía general sobre estudios amazighs

- BRENIER-ESTRINE, C. (1994) *Bibliographie berbère annotée (1992-1993)*, Travaux et documents de l'IREMAM núm.16, Aix-en-Provence, 152 pp.
- CHAKER, S. (1992) *Une décennie d'études berbères (1980-1990). Bibliographie critique*, Alger, Bouchène, 256 pp.
- CHAKER, S.; BOUNFOUR, A (1994) *Langue et littérature berbère. Chroniques des études XII (1992-1993)*, Centre de Recherche Berbère/ INALCO, París, 141 pp.